

PUBLICACIÓN 30

A NOSA TERRA

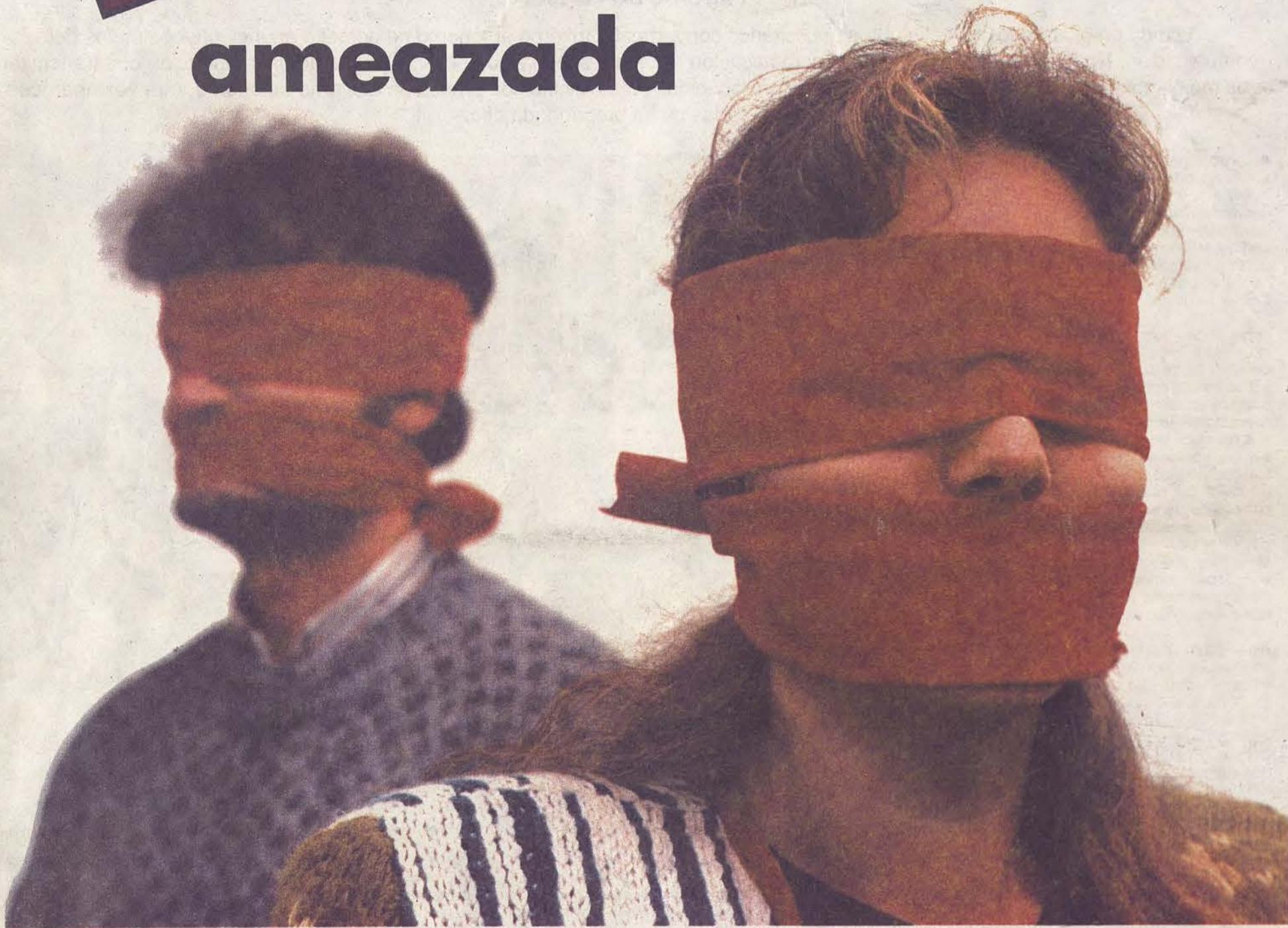
ANO XVIII • 18 DE MAIO • 1995

PERIÓDICO GALEGO SEMANAL

Nº 674 • 150 PTA

Especial Letras Galegas
O xornalismo antifascista
de Dieste

A liberdade de expresión ameazada

ANXO IGLESIAS

RAFAEL DIESTE
OBRA EN GALEGO COMPLETA

Narrativa, teatro, poesía, ensaio, periodismo... Todo Dieste en dous volumes encadernados. Unha obra imprescindible para calquera biblioteca galega.

galaxia

■ A Xunta pasa factura aos medios polas axudas recibidas (Páx. 2 e 3) ■ **España principal importador de peixe de América (Páx. 7)** ■ Os piores números da economía galega coinciden co mandato de Fraga (Páx. 5) ■ **Caixa Galicia renúncia aos 15 días de prazo para puxar na compra do Simeon (Páx. 12)** ■ Eleicións municipais: os construtores queren maiorías absolutas (Páx. 8) ■ **Abofeteada polo alcalde de Porriño (Páx. 13)** ■ Ao balomán de Cangas quedoule pequena a cancha (Páx. 17)

A Xunta converteuse no maior cliente de cáseque a totalidade dos medios de comunicación

A censura revive baixo o domínio da publicidade institucional e as axudas non reguladas

ALFONSO EIRÉ - G. LUCA

A caída en picado dos investimentos publicitarios converte ao Governo autónomo no primeiro anunciante dos medios de comunicación. No entanto, dos gabinetes de comunicación da Xunta sae más do sesenta por cento da información que transmiten os medios galegos. Notícias, reportaxes e opiniões producidos polas oficinas de prensa do Governo autónomo, rara vez aparecen identificadas como propaganda oficial.

A censura prévia (*depósito previo*, segundo a Lei Fraga de 1966) e o *embargo legal* de publicacións, desaparecidas no novo sistema legal, volve como contrapartida de campañas de publicidade millonárias da Xunta ou como pago de axudas graciébeis á comunicación.

O poder de información da Xunta, unido á capacidade de coerción que lle dá ser cliente principal de moitas empresas de información, entra en conflito aberto coa autonomía das redaccións e coa liberdade de expresión. É un segredo a voces que desde o Gabinete do conselleiro Romai Beccaria, por exemplo, levantan páginas de diários ou noticias de informativos radiofónicos por só consideralos *non oportunos*. Mais raro, pero non insólito, é obrigar a un comentarista a rubricar co seu nome textos chegados desde o fax da Consellería.

Ainda así, o vicio intervencionista non requiere actuar continuadamente despois que a redacción asume a auto-censura, desprendida da implicación económica entre a Xunta e a empresa. Esta disposición a porse firmes antes que chegue a orde é obxecto de todo un repertorio de ironías internas dentro de xornais e emisoras. O mesmo secretario xeral de Comunicación, Xesús Pérez Varela, criticaba nunha conferencia, dentro da semana de inauguración da Facultade de Publicidade de Pontevedra, "a tendencia dos traballadores da información a assumiren os comunicados da Xunta sen nengunha clase de tratamento nen edición". Segundo Pérez Varela, a disposición abnegada das redaccións levaba a que moitos diários aparecesen con informaciones duplicadas procedentes dos gabinetes da Xunta.

Como na Guerra do Golfo

Pódese chamar censura esta intervención da Xunta? "Abonda con observar a mecánica de relación entre institucións e medios de comunicación -sinala a decana da Facultade de Xornalismo Margarita Ledo- para decidir se hai censura ou non. Non hai más que ver o documento que acaba de publicar a edición galega de *El Mundo* sobre as axudas graciébeis das consellerías. Se un medio só pode dar a versión oficial dos feitos por estar condicionado, chegamos á situación da Guerra do Golfo, na que os xornalistas recomendaban que informase o Pentágono

Manifestación dos informadores galegos en 1981. A última vez que saíron á rua, 1993, foi no entroido e cubriranse con carautas para non ser reconecidos. X.S. LOBATO

direitamente. Temos que redefinir a relacións entre medios de comunicación e institucións".

Por moito que non dea roto a lei

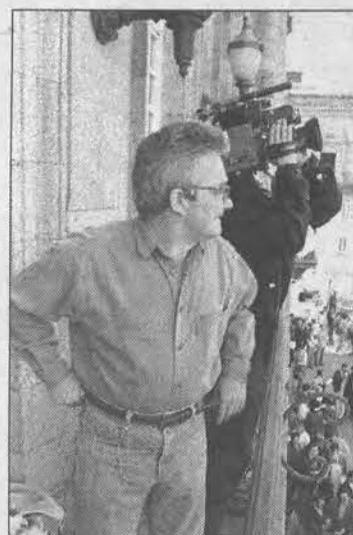
do silencio empresarial, esta opinión xa é un clamor entre os xornalistas. Obviamente non pensa o mesmo o presidente da Xunta. Na clausura das V Xornadas de Comunicación Interdepartamental, Fraga explicaba así o valor dos gabinetes públicos: "A sua utilidade céntrase en que neles residen os datos e as informaciones más limpas e debidamente comprobadas".

Mais os profesionais da información consideran que a submisión das empresas ás institucións é un feito. "A principal censura -explica Luis Álvarez Pousa- está directamente ligada ás enormes débedas que teñen os medios, que deben cobrar necesariamente con créditos que, á sua vez, supoñen ataduras moi comprometidas,

mente ligada ás enormes débedas que teñen os medios, que deben cobrar necesariamente con créditos que, á sua vez, supoñen ataduras moi comprometidas, tanto se se trata de entidades bancarias como de poder político. En segundo lugar hai una censura básicamente centrada pola sustitución constante e permanente dos profesionais da información, ao recibir pasivamente a propaganda informativa procedente dos mil e un gabinetes de prensa e comunicación que ten a Xunta e outras entidades de poder".

Tanto Fraga como o secretario xeral de Comunicación da Xunta, Xesús Pérez Varela, non perden ocasión de invocaren os conceitos de *vocación firme de informador* (para a Xunta están en

desuso xornalista e xornalismo), compromiso profesional e responsabilidade. O presidente da Xunta garante a cambio *respeto absoluto pola libertade de información e pola pluralidade de opinión*, promesas que sorprenden nun cargo público cando se recorda que

O dia da manifestación do fletán no Obradoiro, foi un dos más penosos para Pérez Varela, pois cos medios transmitindo en directo, era case imposible ocultar o ásobio multitudinario a Fraga.

eses direitos fundamentais están garantidos pola Constitución.

O trazado desta política de información da Xunta pode identificarse no programa do PP para a campaña á presidencia da Xunta no ano 89. Nel prometen subvencionar a función pública da información, a traves de suplementos, anuncios, inserciones en galego pagadas ou axudas ao avance tecnológico.

Reparto de viáticos

O programa recomendaba pór acordo ás empresas de información para racionalizar o esforzo institucional. Pero a actuación da Xunta a partir da primeira campaña de Fraga a Presidencia, seguiu o camiño contrario. O reparto de viáticos para diários e emisoras concedese a partir de dous criterios básicos: a importancia do emisor de información e a coincidencia de cada empresa co poder. Por xunto o que resulta é unha asignación de prebendas de corte clientelar, non distinta das que organizaban Bugallal ou Viturro, os caciques do XIX.

(Continua na páxina seguinte)

Estas axudas serven aos caciques pero afunden a prensa

As leis protexen a liberdade de expresión porque a comunicación sen trabas é ao mesmo tempo un ben social e unha necesidade. Sen información libre, a sociedade non pode localizar a procedencia do dano e perder un dos conductores da cultura propia.

Pero no meio da teoría e a práctica da liberdade de expresión aparecen, entre outras, as razões económicas. Un diario, unha emisora, non poden existir sen un investimento non cativo e poden desaparecer sen inserciones publicitarias pagadas.

Moitas empresas galegas de información atravesan un momento delicado por causa da crise económica e do descalabro do mercado publicitario. Nalguns casos, trátase de estruturas sobredimensionadas para un número de ointos ou leitores ínfimo. Mais non por eses embargos económicos deixan de seren instituciones de claro interese público.

Esta é a razón política que xustifica a intervención da Xunta en defensa das empresas de información do país. O Governo autonómico ten que defender a continuidade destas empresas para salvar a función pública que realizan.

No texto dos regulamentos de axuda para os medios de comunicación, a Xunta establece preferencias para

publicacións e emisoras que atendan á difusión da cultura e ao emprego da lingua galega. Na realidade, nengun destes dous méritos se considera ata á hora de estipular as subvencions. A Xunta gobernase neste e noutros eidos cunha discrecionalidade clientelar e a maioria dos cartos entráganse por fóra da normativa vixente. A balanza das axudas dobrega cando se trata de comprar o silencio dun pregoeiro con más voz, ou de pagar favores eleitorais, segundo a carta do caciquismo inveterado.

A arbitrariedade vólvese contra as empresas de información, ás que non lles prace ceder a sua soberanía a nengun goberno, e que hoxe celebran a toda plana o favor dun conselleiro e mañá esquecen noticias de importancia do mesmo departamento para desconcerto e desprezo dos seus leitores. As axudas públicas que teñen como xustificación afortalar as empresas de comunicación e integralas no país serven para precarizalas a ollos vistos.

Se acaso algun monopólio de comunicación foráneo (por exemplo El Correo Español ou PRISA) chega a realizar o seu plan de compra dunha cabecera histórica, será en boa parte grácias ás deseitas que están a producir as pedreas de subvencions da Xunta, que un dia animan a un diario a endebedarse e de a pouco finxen ignoralo mentres favorecen

desmesuradamente a outro. Ignoran polo visto que val más pouca axuda que moita derruba.

O dano que estos bandazos están a producir nas redaccións e no oficio mesmo do xornalismo non pode ser más evidente. Facendo de aprediz de bruxo cun talonario de cartos públicos na man, o secretario xeral da Comunicación permite ironizar en público sobre a disposición ao martírio dos xornalistas que compiten por reproduciren sen lixo (mal do seu noxo) os comunicados da Xunta. Non hai moito escrebia que "o reparto arbitrario de axudas lonxe de axudar á empresa periódistica para que exprese libremente as correntes de opinión da sociedade, o que fai é coartala. No Réxime anterior estes modos eran un mal costume e agora, en plena liberdade de expresión, cun sistema democrático en marcha, acontece outro tanto". O secretario de Comunicación da Xunta opinaba así sobre o reparto de fondos do Governo Suárez.

As voltas que dá a vida. En cincuenta e catro meses de Governo, e coa liberdade de expresión legalmente protegida, Fraga domina comparativamente tanta información como cando era ministro encargado da censura no governo de Franco e coa mesma intención manipuladora e contraria ao interese público. ♦

A NOSA TERRA

(Ven da páxina anterior)

Neste reparto sobrancea *La Voz de Galicia* con máis de mil trescentos millóns no ano 1993, segundo informacions contrastadas na Xunta. Apesar da negativa da Secretaría Xeral da Comunicación a informar no Parlamento sobre os cartos entregados ás empresas de información, a cantidade mensual que os principais diarios reciben da Xunta por diferentes conceitos abala entre oitenta e cen millóns de pesetas, segundoo reconhecen as proprias empresas. *La Voz de Galicia*, o xornal de maior difusión, non é, así e todo, o que más recibe porcentualmente, pois no caso de *El Correo Gallego*, o apertado pola Xunta, sobrepasa o 50% do seu orzamento.

Esta combinación de reserva institucional e competencia entre empresas produce tensiones que por veces trascenden na información. Tal é o caso da breve e intensa campaña de *La Voz de Galicia* contra FENOSA e a Xunta, a partir da noticia de que a eléctrica tiña pechado o trato para vender a sua sede ao Governo autonómico. Este importante contrato inmobiliario contrariaba outra oferta na que estaba implicado o xornal da familia Fernández Latorre-Rei.

Notícias, reportaxes e opiniós producidos polas oficinas de prensa do Governo autónomo, rara vez aparecen identificadas como propaganda oficial.

'Se un medio só pode dar a versión oficial dos feitos por estar condicionado, chegamos á situación da Guerra do Golfo, na que os xornalistas recomendaban que informase o Pentágono directamente'. (Margarita Ledo)

Discusións menores pero constantes entre empresas, saltan así que unha publicación inclúe un encarte dunha consellaría. A capacidade para adiantarse a contratos millonarios da Secretaría Xeral de Comunicación forma parte en casos célebres de espionaxe industrial.

Xesús Pérez Varela, Secretario de Comunicación, pretende que grácias aos convénios, esta piñata polos cartos de propaganda da Xunta non ten lugar. De feito existen programas como o 361A, dentro dos orzamentos da Xunta, cos que se regula a Cobertura Informativa e o Apoyo á Comunicación Social. "Como o seu nome indica, ten por finalidade a axuda e potenciación dos meios de comunicación, ben con subvencions ou coa formacion dos seus profesionais".

Entre os obxectivos declarados deste programa está: "A realización de campañas institucionais, as xornadas, seminarios e encontros para a formación dos profesionais da comunicación, a convocatoria de premios, o fomento de programas audiovisuais e información que axuden a profundizar na realidade da Galiza e na difusión das novas que favoreza o seu desenvolvemento, as axudas ara estudos sobre a comunicación social etc".

Dentro deste programa aparece o ciclo *Comunicación e Sociedade nun Novo Horizonte*, organizado por

Pérez Varela, no que interviven 30 xornalistas principalmente españoles. Cada un dos confeccionantes cobrou 200.000 pesetas. A Secretaría da Comunicación coida que "con este ciclo aporta visións clareadoras dunha realidade tan complexa como é hoxe a comunicación e para iso invita destacadoss xornalistas en activo, directivos de empresas xornalísticas, comunicólogos etc." Entre outros, no programa aparecen Manuel Fernández Areal, Carlos Mendo ou Emilio Romero.

Todos esos resortes de intervención na prensa parécense como unha gota de auga a outra aos planos de axuda establecidos desde o Ministerio de Información y Turismo por Fraga desde 1962 á 1969. Da mesma inspiración parece a formidábel campaña de propaganda do goberno do PP en Castilla-León. Unhas das primeiras disposiciones de Aznar ao chegar como presidente da Junta en 1987 foi recuperar a Oficina do Portavoz, suprimida previamente polo PSOE. Uns anos despois, os gastos atinxian 450 millóns. Con Juan José Lucas, eses gastos subiron 100 millóns máis. Case todas as empresas de comunicación asinaron convénios polos que reciben entre 25 e 50 millóns anuais. A Junta tamén pagou 200.000 pesetas a cada un dos 42 xornalistas que interviven nunhas xornadas sobre *La Libertad de Prensa Frente al Poder*. A un dos

A actual etapa de *A Nosa Terra*, iniciouse en 1977 coa chegada de democracia. Desde 1992 é o único medio galego que non recebe axudas públicas

A Xunta realiza campañas a prol da lectura de xornais, pero moitos dos que merca ou non saen das imprentas ou non son distribuídos.

ANT

Axudas arbitrarias

Os criterios arbitrarios da Xunta para designar as cantidades e as entidades de comunicación que deben recibir axuda institucional teñen sido repetidamente contestados.

Ninguén comprende os baremos polos que se governan as subvencions *Por Actividades de Promoción da Lingua*, ordenadas pola Dirección de Política Lingüística durante 1993-94. A revista da Confederación Católica de País de Alumnos recibeu un millón

de pesetas, por dous números; a revista *Faisca*, bilíngue, editada por AEDES, educación especial, 1.343.600 pesetas. *Encrucillada* 2.380.000 e catro número da revista *Abelleira*, da asociación Galega de Apicultura, 2.000.000 de pesetas. A revista cultural *Arabo*, de Arbo, 400.000 pts; o *Boletín das Ciencias*, da Asociación de Ensinantes de Ciencias da Galiza, 1.000.000 de pesetas.

Tanto o Tribunal Supremo como o Tribunal Superior de Xustiza do País Basco teñen resolto contra a exclusión do diario *Egin* de campañas publicitarias do Governo Basco. Ao *Egin* négantelle campañas que favorecen a outros diarios como *El Mundo* ou *Deia*. O Tribunal Superior cita o Artigo 14 da Constitución que só dispensa de trato desigual cando concorra unha xustificación obxectiva e razoável. O Governo Basco foi condenado a indemnizar á editora de *Egin*. Tamén o Tribunal Supremo ten fallado no mesmo sentido e por idénticos motivos a favor de *El Alcazar* e *ABC de Sevilla*, condenando á Administración central e andaluza, respectivamente, a indemnizar a ambas as empresas. ♦

Silvio Berlusconi beneficiouse da exclusiva publicitaria da TVG.

Ofertas de diálogo e paus na cabeza

O estilo dinámico do novo ministro da censura (*Información y Turismo*) ocupaba titulares en 1962. Fraga explicaba en perso os consellos de ministros de Franco, famosos polo seu secretismo. «Escoitaremos todas as ideas e todos os proxectos, todas as suxestións que nos participen porque este Ministerio naceu e existe para o diálogo, e conto moito coa axuda que me queiran prestar».

A apertura fraguista durou menos que o paso rasante dunha anduriña. Os correspondentes extranxeiros aprenderon nunha sesión que as *matérias reservadas* e os *segredos de consello* tiñan más peso que os ofrecementos de diálogo. Tamén menudean as ameazas directas do ministro, que en plena Ditadura non son para ignorar.

Básicamente o diálogo de Fraga consistía en romper perguntas comprometidas antes de que fosen completamente formuladas, en contestar con outros asuntos ou en ameazar directamente aos re-preguntadores contumaces. Foron famosos casos como o de José António Novais, corresponsante de *Le Monde*, visitado pola policía na sua casa e ameazado coa deportación despois das rodas do Consello.

En Febreiro do 1990, o recién elexido presidente autonómico volve a ofrecer diálogo, colaboracion e portas abertas, pero deseguida ordea imperiosamente que salgan los gráficos da roda de prensa na que explica o seu éxito eleitoral. A brusquedad coa que desapcha certas perguntas contrasta co trato familiar que dá a algúns enviados da prensa de Madrid. A Pilar Cernuda, filla dun membro da sua equipa no *Ministério de Información y Turismo*, trátaa como *Mi querida Pilar*.

Recén saídos da reunión da Xunta en Poio, que inaugura o costume de Fraga de enclausar aos seus conselleiros, a segunda pregunta da rolda de prensa irrita ao Presidente que abandoa a mesa a grandes alancadas.

Noutra ocasión o redactor de *La*

Voz de Galicia Luis Villamor pregunta se hai algun cargo na Xunta na mesma situación que Xusto Albariño, recén destituído como director de Seguridade. *Protesto formalmente* -salta Fraga alporizado- pola forma de plantear esa pregunta!

Nunha visita dominical a Ancares, Fraga increpa a un fotógrafo que quer retratalo mentres está a calzarse unhas botas de montaña. *Esa foto no la hace usted porque no me sale a mi de los cojones*. O funcionario da Xunta Sánchez Carro explica despois ao xornalista *Tuvierte suerte de que el Presidente no te metiese una hostia*.

O estilo Fraga de roldas de prensa contáxiase a Paco Vázquez, que na reunión cos xornalistas para explicar o encallamento do *Aegean Sea* intervén unha pregunta da corresponsante de *El Correo Gallego* ao director da Mariña Mercante. «Yo que tu no contestaría a esa pregunta que te hace unha peridista que reforma sistemáticamente todo lo que se refiere a esta ciudad».

Con todo, o Presidente válese tamén doutros recursos menos agresivos nas rodas de prensa. Por exemplo, o de sentar á sua beira a dous xornalistas de confianza e esgotar con eles un fugaz turno de preguntas. *Sentindo moito, esperanme otros compromisos*, di Fraga en canto as perguntas saen da sua escolta de redactores. Ou o interromper a pregunta para contestar a só unha parte desta. Se o xornalista é insistente ou pouco dócil, o seu director recibiría unha chamada, advertindolle do enfado de *Don Manuel*.♦

Gasta máis de 1.000 millóns por ano en promoción pero declara que desde o ano 1992 só investiu 4,6 millóns

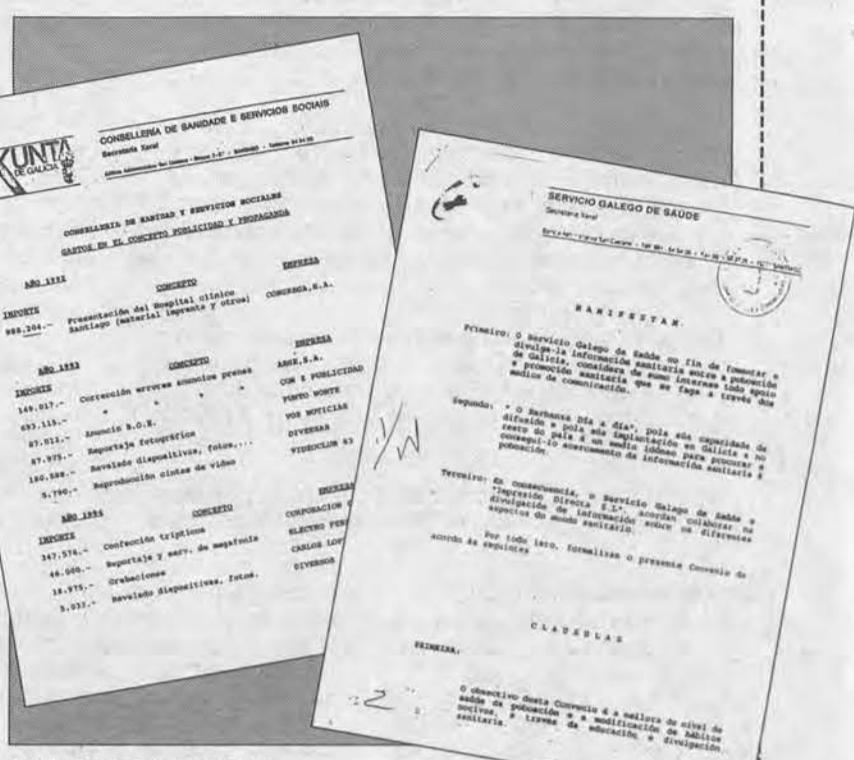
Sanidade mintelle ao Parlamento sobre os gastos de propaganda

Segundo contestación formulada pola Consellaria de Sanidade e Servicios Sociais ao Parlamento de Galiza (21 Abril de 1985) desde 1992 este departamento só investiu en promoción e propaganda 4.601.294 pesetas. Esta cifra contrasta coas estimacións realizadas por este xornal que cifran a cantidade en máis de 7 mil millóns de pesetas.

Segundo a notificación oficial da Consellaria de Sanidade e Servicios Sociais ao Parlamento de Galiza ante unha pregunta do deputado do PSOE Manuel Vázquez Fernández "sobre os dados relativos aos gastos de publicidade e propaganda efectuados pola Consellaria de Sanidade e Servicios Sociais en contratos, acordos ou subvencións a publicacións, meios de difusión e revistas desde o ano 1992", esta non realizou nestes tres anos propaganda. A notificación acocha os acordos firmados cos distintos meios de comunicación e, por por só un exemplo, o convénio firmado con *La Voz de Galicia* en 1992 ascendeu a 20.100.000 pesetas. Idénticos cónvenios que coa empresa coruñesa firmounos a Consellaria de Sanidade nestes anos coa case totalidade dos meios de comunicación escritos e audiovisuais, incluíndo a RTVG, coa que firmou convénios por un valor de máis de 500 millóns de pesetas. En premios xornalísticos o gasto supera os 10 millóns de pesetas nestes anos.

Sanidade mantivo unha presencia continuada nestes anos con publicidade na prensa e tamén nas cadeas de radio, con cuñas publicitarias nos principais programas, así como patrocínio de diversas publicacións, pero, segundo a comunicación oficial, investiu só 986.204 pesetas en 1992, 1.235.006 en 1993 e algo máis de 6 millóns en 1994. En 1995 Sanidade voltou a firmar convénios por un valor de 188 millóns de pesetas con 20 meios galegos, sendo as empresas más favorecida a TVG con 57 millóns de pesetas. Logo a cuantía vai desde

Para os medios de menor tiraxe, no convénio, a Consellaria non explica o direito a supervisar as informacions.

Gastos de publicidade e promoción da Consellaria de Sanidade desde 1992 remitidos ao Parlamento.

os 24 millóns de *La Voz de Galicia* e *Faro do Vigo* ao 1.900.000 pesetas do *Barbanza dia a dia* e 1.700.00 en *Industrias Pesqueras*. Co mensual madrileño *Diario Médico*, firmou tamén un convénio por valor de 5.000.000 de pesetas. Nestes convénios tamén entrou a *Axencia Galega de Notícias*, pero non así a *Axencia EFE*, e tampouco *A Nosa Terra* declarado oficialmente "meio non grato" na Consellaria, segundo comunicación do Xefe do Gabinete do Conselleiro, Francisco Docampo.

O convénio non tería moi particular se non fose pola discrecionalidade á hora de establecelo e por unha cláusula que inclue a consellaria pola cal "através dos seus servizos técnicos, seguirá e supervisará a realización dos traballos, e poderá formular ao respecto as obxecións que estime pertinentes, que deberá considerar e, en tal caso correxir o medio" firmante do acordo. Esta cláusula de control informativo é considerada "sen importancia" polos responsables de varios meios de comunicación firantes do acordo consultados, porque "en todo caso a empresa tería a última palabra á hora de publicar ou non publicar o anuncio". Pero na realidade estas insercions realizadas pola Consellaria de Sanidade, non aparecen nunca nos medios como publicidade, senón como información.

O control informativo

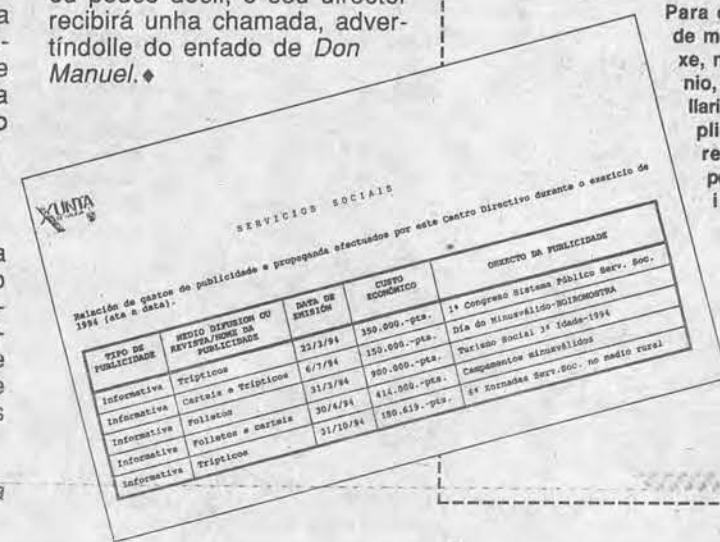
Os máis de 7 mil millóns gastados en publicidade e propaganda por Sanidade desde a creación do Sergas contrastan cos máis de 8 mil millóns de déficit que ten este organismo, pero, sobre todo, coa información que da sanidade e desta

consellaria aparece logo nos medios de comunicación. Os medios convirtéron as críticas á consellaria en vitorias desta (lista de espera recoñecidas polo propio conselleiro no Parlamento), titulando sempre coa resposta da Consellaria as denúncias ou dades facilitados por sindicatos ou mesmo pola oposición no Parlamento.

"O control de Sanidade sobre a información é tan grande que, moitas veces o director xa recibía a chamada de Paco Docampo (xefe do gabinete do conselleiro) queixándose da información e dando instruccions para mudala, antes que lle puidese mostrar o meu traballo. Ao final sempre prevalecía o seu criterio: o titular ten que ser a contestación da consellaria. Moltas veces só aprecia a sua versión mesmo contestando a unha cuestión da que o xornal ainda non se fixera eco", comentou a ex responsable de sanidade dun xornal vigués.

Un xornalista que realizaba crónica parlamentar relata como deixou feita a crónica dun debate parlamentar celebrado pola mañán no Hórreo: "Cando cheguei á tarde, tiña sobre a miña mesa outra crónica, totalmente distinta, realizada por Paco Docampo pero que eu tiña que firmar. O meu meio pasaba por esas continuamente. As páxinas que se refiren a Sanidade son revisadas sempre pola Consellaria antes de publicalas".

Guillermo Vázquez, parlamentario do BNG, voceiro de sanidade, afirma que "a consellaria manda notas retrucando as nosas informacions, antes de que estas cheguen á maioría dos medios. Loxicamente, case a totalidade só recolle o desmentido sistemático da consellaria".♦

CONFLITO PESQUEIRO

A UE consolídase como o segundo grande mercado para a pesca latinoamericana

Detras do fustigamento irlandés estarian os maiores exportadores europeus de peixe

■ SEVERINO XESTOSO

Máis de 20 pesqueiros apresados en menos de dous meses, supón case un barco cada dous días. Calquer motivo é válido. O fólio, o nome aferruxado, unha pequena diferéncia entre o peixe que se leva na adega e o que aparece nas anotacións, un cm. de diferéncia no tamaño, ter dificultades coa costeira de valentia e non poder transmitir as mensaxes de entrada na Zona Económica Exclusiva. No Berbés, no Muro, en Marin, xa se fala de persecución cara unha frota determinada: a galega. Detrás desta campaña non só están os pescadores británicos, senón os dous máximos exportadores de peixe.

As Asociacións pesqueiras de Vigo e A Coruña reuníronse nos últimos días para estudar a persecución á que está sometida a frota galega nas Zonas Económicas Exclusivas. ARPESCO (con todos os barcos abandeados no Estado español) e ARPEGAL (con barcos coa bandera británica) acordaron o 12 de Maio solicitar unha reunión urgente de todas as asociacións da frota dos 3000, coa Secretaría Xeral de Pesca Marítima.

As propostas a plantear nesta xuntanza serían o esixirlle a Unión Europea que clarifique e unifique os regulamentos pesqueiros, por consideralos confusos e que se prestan a distintas interpretacións. Demanda tamén a posta en práctica das normas de desenvolvimiento do artigo 4 do regulamento de control (2847/93) e o nomeamento dun Agregado de Pesca dependente da Embaixada de España en Irlanda para que interveña como observador naqueles apresamentos no que surxan dificultades coa inspección irlandesa. Outra das reivindicacións

Os mariñeiro temen que a actitude intimidatoria se prolongue todo o ano. Na fotografía, barco do Grande Sole.

é o desprazamento aos principais portos pesqueiros españoles, onde ten base a frota, de inspectores da Secretaría Xeral de Pesca para que se poisen solventar as dúbidas que os patróns puidesen ter sobre alguns regulamentos comunitários.

En Vigo, a asociación Arposol comezaba a sua xuntanza o 15 de Maio amosando a sua perplexidade de que "entre Xaneiro e Marzo non sofrisen nengún apresamento, mentres que en Abril e os días transcurridos de Maio xa foran apresados seis dos nosos buques". No estudo da situación comezaron dividindo o problema en duas ópticas: a primeira o que denominan como cuestións *externas*, e a segunda as de carácter *interno*.

A respeito das primeiras, quixeron ver unha campaña de despréstio para os pescadores galegos no aumento das inspecções, que dexenra xa nunha campaña de acoso e fustigamento para os barcos de intereses españoles. Esta campaña levaríanos xunto á anterior ao verdadeiro punto da cuestión: demonstrar a nosa mala sonda pesqueira, "o que nos traería moití-

simas dificuldades á hora de traballar no Box irlandés no Xaneiro próximo, o que sen dúbida levaría aparellado a presencia comercial más grande de Gran Bretaña e Irlanda nos mercados pesqueiros españoles".

Ante esta situación, Arposol recomendállle aos seus asociados cobrir ben o caderno de pesca cos códigos e os nomes dos portos; pasar todas as comunicaciones e mensaxes anotádoas no libre de pesca; coñecer e ter en bo estado as escallas de subida a bordo; ter actualizados os planos das adegas, ben pintado o fólio, etc. Como se pode comprobar, tratariase de coidar ao máximo os detalles que poderían levar, ainda sendo completamente secundarios, a cometer unha infracción.

"En realidade", afirma Hugo González, secretario técnico de Arposol, "os barcos sempre poden ter todo en regla, pero can do queirán, por calquier erro, pagarse co apresamento". Un mariñeiro coruñés expresábanolo más graficamente: "Se nunha estrada os axentes de tráfico só paran aos coches con matrícula C, poderase dizer moi pronto

que todos os infractores son de A Coruña. Porque a realidade é que as inspecções só se lle fan a uns barcos moi determinados. Aos nosos barcos".

Que a Gran Bretaña e Irlanda manter esta actitude era un segredo a voces, pero fixérón coincidir co apresamento do *Estai*. Mais a campaña xa estaba preparada para Abril. As cousas non eran outras que as presións dos pescadores das illas británicas ante o noso reingreso no Box, e o enorme mercado pesqueiro que teñen na península Ibérica. Non se debe esquecer que unha frota pequena como a irlandesa multiplicou en máis do cento por cento a sua tonelaxe de capturas, indo a novas capturas para a exportación, a maioria con destino ao mercado do noso país.

Un cambio de actitude

Outra pregunta que cabe facerse é até cando seguirá a actitude intimidatoria das patulleiras irlandesas. A opinión do sector a este respecto semella clara: "de non mediar unha posición firme da Administración española, vai durar todo o ano e quem sabe se tamén os primeiros meses de

1996, que van ser especialmente conflitivos no Box".

A xuntanza demandada coa Secretaría de Pesca, podería levarse a cabo a próxima semana. De non ter unha resposta convincente, armadores e pescadores, voltarian os seus ollos cara as importacións de peixe irlandés, "sempre dentro da legalidade, pero facéndolles cumplir as tallas e o regulamento hixiénico-sanitario ao máximo", como manifiesta un dos participantes na reunión de armadores.

No sector pesqueiro galego preténdese que se xogue a tope a baza dun mercado de 40 millóns de consumidores de peixe. Pero afirmase tamén que detrás de toda esta montaxe irlandesa están os dous máximos destacados exportadores de peixe de Albión e de España. Así, afirmase que non se pode pór en dúbida a donde vai parar a maioria do peixe marroquino, mentres os nosos barcos respeitan os paros biolóxicos. A Axencia EFE, transmitía unha noticia datada o 11 de Maio en Bruxelas na que, falando da *European Seafood Exposition*, afirmase que "A UE estáise a consolidar como o segundo grande mercado tras dos EEUU para as exportacións latinoamericanas de peixe". Seguidamente engade a axencia de información: "os produtos dirixidos á UE, son principalmente pescada, lura e langostinos, sendo España o principal cliente comunitario cun 19,3 por cento."

O sector pesqueiro galego non pensa que vaian cesar as dificuldades no Grande Sol, o Mar Céltico por exceléncia, pero, ainda así, agardan con certa confianza o primeiro de Xaneiro de 1996, recoñecendo que, nessas datas, "poden ir as cousas a millor, porque, en calquier caso, xa non teremos a rixidez das listas periódicas e os planos de pesca con datas tan ríxidas de entrada e saída dos caladoiros. Claro que seguiremos os 226 días de pesca. O único que pedimos é un trato igual aos demás dentro do que sexa posible, xa que os socios comunitarios empeñáronse en que non pode existir igualdade".♦

Xamón Galego
Louriño

O SABOR DE GALICIA

GRUPO
coRen

7 DIAS

■ Os mariñeiros galegos no banco canári sahariano contra a acaparación das cuotas por Andalucía

A pretensión de Andalucía de acaparar as cuotas de pesca no banco canári sahariano está a ser rexeitada polos pescadores galegos. A negociación entre Marruecos e a UE podería significar un novo golpe para a frota galega. Por esta razón, o pasado Martes 16 de Maio máis de duas mil persoas asistiron a unha manifestación celebrada en Ribeira e convocada pola Asemblea de Mariñeiro desta localidade.

A manifestación defendeu a non redución da frota. Mientras se produciu o acto reivindicativo, o comércio e a hostelería permaneceron pechadas.♦

■ A Xunta cobra aos aspirantes a ir a campos de traballo europeus

Todas as persoas de entre 18 e 26 anos que queiran concursar a unha praza para este verán nos campos de traballo dos estados europeus, terán que pagar 8.000 pesetas á consellaria de Família, que é o organismo encargado de asignar as prazas. Os cartos non serán reembolsados a aquelas persoas para as que non haxa praza ou que non sexan seleccionadas pola administración autónoma, de modo que se agarda que só concuren aqueles mozos con grande disponibilidade de recursos, que serán os únicos que teñan direito real a acudir aos campos de traballo fóra do Estado.♦

■ Novo descalabro do emprego

Nos tres primeiros meses de 1995 na Galiza perdérone 14.000 empregos, cifra que equivale ao 2% dos que existían ao comezar o ano. As Comisións Obreras dixo que hai "unha evolución do emprego terriblemente negativa na Galiza, marcando nos últimos anos unha tendencia de caída intensa e continuada no volume de ocupación".

As Comisións Obreras recordan que hoxe a cantidade total das persoas ocupadas é de 894.390, "a cifra máis baixa nunca coñecida". "En 1992 Galiza acadou unha marca negativa: baixou por primeira vez do millón de persoas ocupadas, en 1995 o volume xa

HERMO

está por baixo de 900.000 e sinala unha tendencia cara a final do ano de achegamento ás 800.000 persoas ocupadas", di o sindicato.

Para a central hai outro dado preocupante: "neste primeiro trimestre do ano, mentres na Galiza perdérone 14.000 empregos, en España produciuse un incremento de 90.000 postos de traballo". As CCOO entenden que "o PIB creceu no primeiro trimestre o 2,9% e a economía española é quen de respostar de maneira positiva ainda que insuficiente, mentres que a economía galega, coa total pasividade da Xunta, é absolutamente incapaz de traducir os incrementos da actividade en emprego".♦

■ Novos casos da 'enfermidade' do hospital de Montecelo

ANXO IGLESIAS

■ Princípio de acordo entre o governo e os zapatistas mexicanos

O goberno de México tivo que sentar a negociar co Exército Zapatista de Liberación Nacional, malaia asegurar que non tiña nada que falar co grupo guerrilleiro. De momento os avances son cativos, pero permitiron a retirada do Exército regular do bastión zapatista de Guadalupe Tepeyac e que o EZLN busque unha nova reubicación das suas forzas e que garanta unha zona de seguridade.♦

■ CCOO, UGT e CTI de Repsol pactan coa compañía ás costas do comité de empresa

O colectivo de traballadores da refinaria da Coruña de Repsol Petróleo, concentraronse o Venres 12 de Maio diante das oficinas da administración e do recinto para protestar polas continuas reestruturacións que están a levar á reducción do cadro de persoal fixo. O comité de empresa denunciou que estas baixas substitúense por contrataciones de empresas do exterior "para acometer traballo tipicamente estrutural dentro da liña de negocio da empresa". Outros aspectos da protesta foron as baixas condicións salariais e sociais coas que se contrata ao persoal, xa que se recorre a empresas de traballo temporal para áreas que teñen direito á reserva de posto.

A CIG, que conta con sete delegados sindicais frente cinco da UGT, catro das CCOO e un de CTI, denunciou que estes tres sindicatos chegaron a un acordo coa dirección da empresa sen poñerlo en coñecemento do comité de empresa e, polo tanto, ocultando o seu contido. Asimismo, aseguraron que as mobilizacións foron acordadas nunha asemblea xeral de traballadores.♦

■ Pola defensa da lingua e cultura do País Valencián

O 6 de Maio máis de 150.000 persoas manifestáronse polas ruas de Valéncia baixo o lema *Ganar o futuro*, co que reivindicaban o apoio total á lingua, cultura e historia do País Valencián. O Bloc de Progres Jaume I foi o organizador da concentración e doutros actos como o concerto que reunio a Lluís Llach, María do Mar Bonet e Marina Rosell. Todas as actividades serviron, tamén, para dar pulo ás escolas en lingua valenciana e lembrar a todos os que sufren agresións por ser diferentes.♦

■ A Xunta contra o leite e o queixo

O Sindicato Labrego Galego organizou duas concentracións aos días 11 e 12 deste mes. Na primeira, na Praza do Obradoiro de Santiago, os gadeiros exixiron as garantías para que se lle abone o leite de Marzo a todos os produtores aos que se lle adebeda. As empresas decidiron non pagar os litros de leite que pasaran da cota mentres a Xunta non lle asegurara que non se lle cobraria a supertaxa. A segunda concentración, diante das consellarias de Agricultura e Sanidade, reuniu aos produtores de queixo artesanal, que demandaron unha normativa específica para a elaboración e venda de queixo, feito con leite crudo. Malaia que as consellarias tiñan previsto publicar a normativa a principios deste mes, aínda non saiu á luz e, mentres, as contínuas inspeccións sanitarias impiden a venda de queixo aos produtores. O SLG denunciou que o pouco queixo que se vende está "a prezo de saldo".♦

■ O secretario xeral de Galiza Nova condeado por insubmisión

Bieito Lobeira, secretario xeral de Galiza Nova, foi condeado por un tribunal de Pontevedra a un total de dous anos, catro meses e un dia de prisión acusado dun delito de insubmisión. Ao tempo, o xuíz que emitiu a sentenza, pediu o indulto parcial ao goberno para que Lobeira non teña que ingresar na prisión, ainda que o maxistrado é consciente da repetida negativa do goberno a indultar aos mozos acusados de insubmisión.

Bieito Lobeira.

O xuíz xustificou a petición de indulto en que "a negativa do inculpado [a facer a mili] non se debeu á comodidade, desidia ou apatía social, senón que a sua postura foi assumida e decidida nun movemento de desobediéncia que ten como obxectivos o tratar de conquerir o desarme, a desmilitarización e a erradicación da violencia na sociedade, finalidades de evidente contido solidario".♦

■ Morreu o motociclista López Mella

Xoán Manuel López Mella, o motociclista de Lugo, morreu o Xoves 11 nun accidente de tránsito na estrada Nacional III entre Madrid e Valéncia, na provincia de Cuenca. Mella correu varias tempadas na categoría de 500 c.c. do Mundial de Motociclismo frustrado por carecer de médios, sobretodo pola ausencia dunha máquina potente coa que competir nunha categoría tan dura. Malaia a sua escaseza de recursos económicos, o motociclista de trinta anos, tivo moi boas actuacións como piloto privado na categoría de 500 c.c. e nos circuitos foi alcumado *Carallo Mella*. A sua moza, que o acompañaba, saiu do accidente sen feridas graves.♦

GALIZA E MUNDO

SEXISMO E TRABALLO

O alcalde do Porriño incomunica á sua secretaria tras insultala e agredila

'Queres o convénio laboral para porlle os cornos a teu home'

■ ARANTXA ESTÉVEZ

Isabel Penedo Arauxo chegou ao concello de Porriño tras aprobar unha oposición de auxiliar administrativo. O seu traballo foi de secretaria persoal do alcalde, cargo que desempeñou durante máis de dezaseis anos. Agora é "a raiña do castelo recluida na torre", como a chaman os seus compañeiros. Despois de asistir a unha asamblea de traballadores do concello, o alcalde, Xosé Manuel Barros, do Partido Popular, insultouna, agrediuha e trasladouna a unha oficina na que non ten comunicación con ninguén.

Para Barros, Isabel deixou de ser de máxima confianza e converteuse nunha "traidora". A máquina de escribir más antiga do concello e unha mesa valeira son os instrumentos de traballo de Isabel Penedo. "Cando cheguei ao concello de Porriño, tiña dezanove anos. Barros era primeiro tenente alcalde e, dous anos despois, cando Ordóñez o vello alcalde morreu, ocupou o seu posto. Naqueles anos, a alcaldía non estaba organizada, apenas había nada para traballar. Un dos meus cometidos foi argallar o seu funcionamento", conta Isabel, que ten agora trinta e catro anos.

A finais de Abril, acudiu a unha asamblea na que estiveron presentes doce traballadores e na que se acordou, como xa se fixera noutras ocasións, convocar ao alcalde a reunirse cos traballadores para asinar un novo convenio, xa que o anterior levaba dous anos caducado. Alguén tomou nota con bloc e bolígrafo dos presentes na reunión. Dous días máis tarde, a secretaria foi chamada ao despacho de Barros. "Comezou a dicirme que eu era unha sindicalista e, polo tanto, unha traidora. Chamou a un cabo da policía local, que estivo presente. Dixo que se reuniría con esa merda, referíndose aos sindi-

Isabel Penedo levaba máis de dezaseis anos de secretaria da alcaldía do Porriño

catos, cando lle petase. Insultoume fortemente con térmicos como *filla de puta* e mentres se erguía da cadeira, ameazoume con darme unha labazada. Eu recuaba pero el alcanzoume, meneoume e comezoume a dar patadas nas canillas ata que logrei sair. Menos mal que non é unha persoa áxil senón podía terme feito moito máis dano", relata Isabel.

"Aquel dia, como outros, sain chorando e xa marchaba para casa amargurada cando parei o coche e pensei que xa non podía aturar máis. Fun ao xulgado e apresentei unha denuncia. Antes, informei aos representantes sindicais do que acontecería", di. Ela confia no policía local que

foi testigo da agresión para que a denuncia siga adiante xa que el ratificoule o seu apoio días despois da agresión.

Represalias por "traidora"

"Peor ca agresión foron as represalias que tomou contra min. Despois de que eu fose o xulgado, cambioume de posto de traballo. Agora estou nunha estación na parte superior do concello, que non está habilitada como oficina. Barros, persoalmente, cortou a liña telefónica polo que estou inaccesible. Dérrome a máquina de escribir más antiga do concello e fóra da habitación, hai un cartel que proíbe a entrada da

Xosé Manuel Barros.

xente. Non hai tarefas asignadas para min. Simplesmente, tenme secuestrada", declara Isabel Penedo. Ademáis do translado, o alcalde tamén acordou por decreto quitarlle as vinte mil pesetas que percibia como complemento. Esta decisión está recorrida por CCOO, o sindicato presente no concello do Porriño.

À humillación á que somete aos traballadores é unha constante en Xosé Manuel Barros que xa chegou a empurrar por unhas escaleiras a un compaño de Isabel. O actual alcalde popular tamén semella ter unha teima cos nacionalistas. "Intervíume o teléfono durante tres anos porque estaba obsesionado con que eu era do BNG. Mesmo chegou a por detectives tras de min para averiguarlo. Díxenlle moitas veces que se non estaba contento co meu traballo, que me cambiara de sitio pero o certo era que fun eficaz nas tarefas que realizaba", comenta.

Control do concello

Isabel Penedo declara que atrou moitas humillacións pola sua xuventude primeiro e despois, porque se sentía impotente contra Barros, a quien define como "autoritario e irrespetuoso". "Chega un momento no que non puedes más. Para min algúns días traballar era unha tortura. Un dos meus cometidos era proporcionar certificados de empadrona-

mento e outros documentos similares que solicitan os veciños. O alcalde tiña que asinalos pero, antes, facía pasar por un difícil trámite ao veciño. Pedíame que sacara do arquivo o censo eleitoral e comprobaba se o solicitante votara ou non nas últimas eleccións. Se non votara, bronca e, se votara, preguntáballe a qué partido. Ainda que o veciño non contestara, ameazabao con non proporcionarlle ningún certificado se non votaba ao Partido Popular. Isto era unha angustia porque a xente pensaba que eu era a que lle proporcionaba a información ao alcalde", conta Isabel.

Os convénios laborais tampoco son de gosto do alcalde porriño. O que se rexe agora o funcionamento está caducado desde hai dous anos. Na opinión de Isabel, opone a asinar un novo porque, mentres, pode outorgar e negar gratificacións ao seu antollo. "Se te portas ben, segundo o seu criterio, dache bonificación, se non, non cha dá. No concello, só hai seis funcionarios de carreira. Non convoca oposiciones porque non lle convén a xente fixa á que non pode controlar. O que fai son contratos de seis meses de servizos sociais nos que a xente ten que traballar para o concello e para o partido. Se non queren, non lle renova", di Isabel.

Insultante coas mulleres

Para a ex secretaria de Xosé Manuel Barros, chegou o momento de plantarle cara ao talante do alcalde. "Sain moitas veces chorando do concello pola angustia que me supuña traballar presionada. O día da agresión ia facer o mesmo pero decidin que xa pasaba de castaño escuro. Estou segura de que se chego a ser un home non se atrevería a agredirme porque sabe que non pode moverse con alguém que teña más forza ca min", di Isabel.

Segundo ela, se Barros amosa a sua mala educación con usuários e traballadores do concello, coas mulleres convértese a un machismo insultante. "Se es muller e lle falas do convénio, di que é para porlle os cornos ao teu home e se algunha de nós levaba unha saia curta dicía, textualmente, *hoxe que queres, ensinar a cona?*"♦

Empresa Xornalística Editora: Promocións Culturais Galegas S.A.

Consello de Administración.

Presidente: Francisco Carballo. Vicepresidente: Xaquín Acosta

Consejero Delegado: Xosé Fernández Puga.

Vogals: Francisco Torrente, Cesáreo Sánchez, Albert Anseude,

Xosé M. Dobarro e Manuel Veiga.

Secretario: Xan Piñeiro.

Director: Alfonso Eiré López.

Redacción: Gustavo Luca de Tena, Manuel Veiga, Xan Carballa, Horacio Vixande, Anxo Iglesias (fotografía).

Correspondentes: Ricardo Sandoya e Merche Vázquez (A Coruña), Xavier López (Compostela), Carme Carballo (Ourense), Carme Vital (Pontevedra), H. Sanfiz (Ferrol), F. Arizmendi (Lugo), X. Castro Ratón (Vilagarcía), Antón Mallo (As Mariñas), Anxo Rosende (Ortegal), X.M. Suárez Estévez (O Condado Baixo), H. Nava (A Mariña), X. López Témez (O Bierzo), G. Docampo (Valeorras), Paulo Nasario (Terra Chá), X.M. Santiago Caigiao (Barbanza), Manel Bello (A Montaña), Manuel Díaz (Melide), Xosé P. Castro (O Carballiño), X. Gabriel Pacín (A Fonsagrada), A. Díaz Amor (Ribadeo), M.A. Torres (Verín), Manuel

Pan (Bergantiños), Daniel Lazaré, Pepe Rei (Euskadi), Paco Soto (Barcelona), Maribel Lujide (Asturias), Begona Mos (Alemaría), Gonçalo Nuno (Porto). Áxenda: Iago Luca. Pesca: Severino Xestoso.

Colaboradores: Paula Castro, Arantxa Estévez, Manuel Vilar, Xosé Cid Cabido, Pilas Piñeiro, María Alonso, Vilki Costas, Avelina Barreiro, Lino Braxe, Primitivo Carbojo, X.C. Garrido Couceiro, Narina S. Castroviejo, Anxos Salgado, Amanda Alvarez, Manuel Rivas, Xosé A. Gacío, Xurxo Estévez, Margarita Ledo, Víctor F. Freixanes, Carlos Mella, César Varallo, X. Fernández Mateo, António Mascato, X.L. Iglesias, Rodolfo Dacrua.

Internacional: Xulio Ríos, Patricia Grinberg, Juan C. M. Betelú. Literatura: Xesús González Gómez, Xosé M. Eiré, Miro Villar, Miguel Vázquez Freire, Xosé M. Millán. Música: Xoán M. Estévez,

Xico Peris, Xoán Manuel Carreira, Óscar Losada. Arte: Fernando Ferro, Fernando M. Vilanova. Cinema e Televisión: Celso López Pazos, Gonzalo Vilas, Carlos Amaro. Arquitectura: Prácido Lizanzos. Historia: Francisco Carballo, Anselmo López Carreiro, Xesus Torres Regueiro.

Fotografía: Carlos Puga, X. Marrá, Che, Xosé L. Díaz, X. L. Suárez Canal, M. Sendón, Tino Vázquez, X. M. Albán, Delfín Álvarez, Víctor F. Rivas, Xosé A. Gacío, Xurxo Estévez, Margarita Ledo, Víctor F. Freixanes, Carlos Mella, César Varallo, X. Fernández Mateo, António Mascato, X.L. Iglesias, Rodolfo Dacrua.

Ilustración: Xosé Lois, Pepe Carreiro, Carlos Silvar, Gonzalo, Xulio Gaioso, Tokio, Hermita, P. Núñez, Manel.

Corrección Lingüística: Fernando Carballa.

Diseño Gráfico e Montaxe: Xosé Taboada.

Administración: Blanca Costas.

Publicidade: Xosé Fernández Puga, César Pazos Carreiro.

Subscriptions: Carlos Martínez Muñoz.

Redacción e Administración: Rua do Príncipe, 22, planta baixa (36202 Vigo). Apartado postal 1371.

Teléfonos:

Administración, Subscriptions e Publicidade (986) 43 38 30*.

Redacción (986) 43 38 88 - 22 24 05. Fax (986) 22 31 01.

Imprenta: E.C. C-3 1958.

Depósito Legal: C-963-1977

ISSN 02-13-3105

Non se mantén correspondencia sobre orixinais non solicitados.

Esta permitida a reproducción sempre que se citar procedencia.

A NOSA TERRA

PERIÓDICO GALEGO SEMANAL

ELEIÇÕES MUNICIPAIS

Ao criticar a convocatoria da manifestación do fletán

Aznar descalifica implicitamente a Cuiña

■ A.E.-M.V.

As relacións entre o Conselleiro Xosé Cuiña e o aspirante á presidencia do goberno central José María Aznar pasan por momentos de tensión, visíbeis desde que o pasado dia 16 o líder estatal afirmase na *Cadea Ser* que non gostaba das manifestacións, porque "é más doido encher unha praza, como ocorreu coa manifestación do fletán en Santiago, que buscar solucións". Xosé Cuiña foi o organizador, por parte do PP, da manifestación multitudinaria celebrada recentemente en defensa da pesca.

O Luns dia 15 Cuiña e Aznar mantiveron unha extensa conversa en Pontevedra da que non trascenderon os contidos, pero que presumiblemente viría motivada polo interés de ambos en aliviar tensións. Un dia despois Aznar pronunciou, en resposta a Iñaki Gabilondo, a frase citada máis arriba.

Cabe lembrar que a manifestación en defensa da pesca fora motivo de discusión dentro das filas do Partido Popular, parte do cal non a consideraba oportuna. A responsabilidade da organización recae sobre o líder de Lalín e a el foron parar as críticas, unha vez que o nacionalismo demostrouse máis mobilizador, amén de fortemente crítico co goberno de Fraga. A escasa asistencia de populares ao acto, sobre todo da zo-

A. IGLESIAS Duas visións do PP están representadas nestes dous líderes, marcados pola aspiración de presidir distintos territorios.

na da Coruña, é achacada á postura do aznarista Xosé Manuel Romay Beccaria. Un dos máis descontentos coa convocatoria do acto e co seu resultado, que ainda non foi capaz de dixerir, foi o próprio Manuel Fraga.

Primárias para o PP

A existéncia de grupos irreconciliábeis dentro das filas conservadoras propiciará que estes comícios se convirtan nunha espécie de primárias para o Partido Popular. En moitos concellos concorre, alén da lista oficial, unha candidatura independente, segregada do PP, que no caso de superar á refrendada pola dirección podería convertirse no peso forte dentro do partido. Nalguns lugares, como Návia de Suarna, chegan a coincidir duas candidaturas independentes de carácter conservador.

Un dos escindidos máis activos é, sen dúbida, o ex-conselleiro Xan Fernández, quen cunha

candidatura localista e un xigantesco aparato publicitario ameaça con roubarlle un bon anaco de votos ás demais forzas.

Tamén para os candidatos oficiais do PP estas eleccións servirán de primárias. O seu futuro poder na estrutura partidaria dependerá do número de votos acadado o 28-M.

O inicio de campaña non foi tam poco tranquilo para Manuel Fraga. Despois de que Xosé Manuel Beiras lembrou que o 23-F estivera agachado debaixo dunha das cadeiras das Cortes, o presidente da Xunta aprououse a ofrecer un desmentido público. Pero o líder conservador estivo a piques de ver perigar a sua imaxe de home decidido: varios xornais tiñan preparados artigos nos que se pormenorizaba a actitude de Fraga, explicación que coincidia co xa afirmado por Beiras. Os servíos de comunicación autonómicos tiveron que esforzarse

para que estas informacións non visen a luz e para que fosen igualmente silenciadas outras matizaciones realizadas por vários representantes da oposición durante a campaña, a respecto desse mesmo tema.

A campaña do PP estase a ver apoiada, sen embargo, por vários representantes do grémio da construcción que xa manifestaron implicitamente a sua preferencia polas "maiorías absolutas" cara a facilitar a governabilidade dos concellos e a posibilidade de consensuar proxectos urbanísticos.

As relacións do PP cos construtores son coñecidas. No caso de Vigo, onde o candidato Manuel Pérez, estivo recentemente vinculado a casos de corrupción urbanística, o xerente da patronal Aproin, Miguel Font, foi unha das persoas máis baralladas para concorrer nas listas municipais, ainda que finalmente quedou apartado.♦

Deputado do PSOE, presenta como candidato da CNG

Celestino Torres, político bigamo

Deputado do grupo parlamentar socialista, Celestino Torres apresentase na lista municipal da CNG de Monforte de Lemos, ocupando a segunda praza. O xa veterano político defiñase así a lei que proíbe formar parte simultaneamente de duas siglas distintas. Torres defendese argumentando que no PSDG-PSOE é independente, mentres que da Converxencia Nacionalista Galega é militante desde hai anos.

Os seus respetivos partidos parecen aceitar tamén de bon grado a sua ubicuidade eleitoral. Responsábeis do grupo parlamentar mesmo destacan a disciplina que garda o seu membro de más idade en todas as votacións e intervencións, más ben escasas, no Pazo do Hórreo; mentres que non se pode dicir outro tanto de todos os seus demás parlamentarios, mergullados moitas

vezes nunha guerra interna entre vazquistas e o resto. Celestino Torres sería, neste sentido, o modelo a seguir, aponzan responsáveis do grupo.

Pola súa parte, a CNG segue confiando no ex-alcalde de Monforte, hoxe segundo na lista, e na práctica *alcalde na sombra*, como confirmam todos os coñecedores da dinámica local. Torres é desde hai anos un dos principais valores do nacionalismo moderado na provincia.

Dazaseis anos na política

Celestino Torres resultou eleito alcalde após dos primeiros comícios locais, celebrados en Marzo de 1979. Daquela presentouse pola UCD de Adolfo Suárez e governou co apoio de Coalición Democrática (nome que tomara a Alianza Popular de Fraga despois do seu fracaso eleitoral). Exerceu este cargo até 1985,

data na que dimitiu como presidente da corporación municipal, para se apresentar como deputado por Coalición Galega. En 1987, ao celebrarse unhas novas eleccións municipais, abandonou a sua praza en Santiago, presentándose de "mío disiplinado"

novo como cabeza de lista, sendo eleito alcalde dun goberno local de CG que contou co apoio do Partido Socialista. En 1991 repetiu a mesma situación, pero, dous anos despois, en 1993, abandonou por segunda vez o seu posto de alcalde para ocupar o nú-

mero tres da candidatura do PSOE pola provincia nas eleccións á cámara autonómica.

Desde 1993 é polo tanto deputado e concelleiro por duas siglas diferentes, situación que se manterá previsiblemente despois das eleccións do 28 de Maio.

Xosé Castiñeira Puenté é a persoa que ocupa a praza de alcalde nos períodos nos que Celestino Torres é deputado. Pero ningún descoñece en Monforte que Torres, ainda nas suas épocas de concelleiro, é o *alcalde na sombra*. Nen sequera o próprio alcalde nominal, quen nunha recente reunión de máximos mandatários da bisbarra, convocados pola Fundación Terras de Lemos, solicitou que o acto non comezase "porque ainda falta o alcalde". O lapsus foi moi celebrado entre os presentes, cousa que a Castiñeira non pareceu importarle.♦

Celestino Torres é un deputado socialista que os seus compañeiros non dubidan en calificar de "mío disiplinado".

■ A FPG apreséntase en tres concellos

A Frente Popular Galega apresenta candidaturas ás eleccións municipais en Vigo, Muros e Cangas, ainda que nesta última localidade faiño integrado na formación *Unidade Popular*, unha coalición co Partido Comunista do Povo Galego e un grupo de independentes de esquerda.

A candidatura da Unidade Popular en Cangas está encabezada polo secretario xeral da Frente, Mariano Abalo, que xa foi concelleiro e presidente da Corporación municipal. Abalo intentaría formar un goberno de coalición coas outras forzas de esquerda, aínda que "todo aponta a que o PSOE non entraría nese goberno". O líder da FPG recordou que "os chamamentos de unidade preelectoral foron dirixidos a todas as forzas do nacionalismo e da esquerda, e que o PSOE non estaba incluído porque sempre estivo aliado coa direita".

En Vigo o primeiro da lista da FPG é Isidro Román Lago. A candidatura de Muros está encabezada por Eleutério Formoso.♦

■ Só sete segundos para EU-EG

A formación Esquerda Unida-Esquerda Galega criticou estes días a cativeza do tempo destinado a este grupo nos espacios publicitarios gratuitos da CRTVG, outorgados pola Xunta Eleitoral. Anxel Guerreiro calificou de ridícula a pretensión de darlle ao seu partido "só sete segundos".

Por outra parte, Domingo Merino denunciou ante a Xunta Eleitoral a actitude de EU-EG ao intentar atribuirse a representatividade e o tempo que correspondía ao PSG-EG nos espazos electorais. Merino lembrou ante a Xunta Eleitoral que o PSG-EG ten recorrido xudicialmente o uso da sigla EG na nova denominación de EU e que "o noso partido está integrado no BNG por decisión maioritaria e democrática dun congreso e o seu tempo ten que ser asignado ao Bloque". A Xunta Eleitoral recoñeceu esta postura e rexeitou as alegacións de EU.♦

■ Censura na TVG

O Comité de Empresa da TVG denunciou pola sua parte a existéncia de censura nas informacions electorais que emite esta cadea. "O contido das informacions debe ser —sinalan nun comunicado— de exclusiva responsabilidade dos xornalistas". "Nengunha persoa ou entidade —engaden— ten de reto a fiscalizar ou censurar as informacions. Cando isto se fai desde dentro do propio medio, como ten ocorrido, o feito acada unha particular gravidade".♦

■ Menos galego

Por último, esta campaña que paradoxicamente coincide coa semana das Letras Galegas, está a poñer de manifesto o retroceso no uso do galego en certos campos: mitins, carteis e intervencións electorais recuperaron o emprego do castellano, seguindo unha tendencia contraria á de anos anteriores.♦

ELEIÇÕES MUNICIPAIS

A dirección do partido quere "entregar" Vigo ao PP, a cambio de Coruña e Santiago

Os intentos de Vázquez de pactar con Fraga dividen ao PS de G-PSOE

■ A.E.-M.V.

Fontes socialistas acusaron nas últimas horas á dirección do Partido Socialista en Galiza que controla o seu secretario xeral, Francisco Vázquez, de pretender chegar a un pacto implícito co Partido Popular, de modo que os conservadores centrarian a sua artillería eleitoral en Vigo, en canto o PSOE faria todo o posibel por manter as maiorías absolutas en Coruña e Santiago. Deste xeito, o BNG quedaria desprazado nas tres cidades galegas de máis influencia.

Os piropos mútuos que se dedicaron entre si, nas últimas xornadas de campaña, o alcalde da Coruña Francisco Vázquez e o presidente da Xunta Manuel Fraga, obedecen segundo fontes internas do Partido Socialista ao interés por formular un acordo entre as duas forzas estatais que non só desbancaría aos nacionalistas de calquera posibel pacto en Vigo, Coruña e Santiago, senón que tamén apartaría do poder a unha parte significativa do propio PSdeG-PSOE. A entente podería desatar igualmente un enfado nas filias do BNG de modo que ficassen en cuestión outras alcaldías

O crecemento do BNG está a propiciar estranas alianzas entre o PP e unha parte do PSOE.

Ourense, Pontevedra e Ferrol. A razón do chamativo entendimento.

con posibilidade de ser socialistas ou nacionalistas como as de

mento, a medio dunha campaña electoral na que PSOE e PP se dedicaban alborotados ataques, tem a sua orixe na posibel perda da maioria absoluta por parte de Xerardo Estevez en Santiago e Francisco Vázquez na Coruña, o que obligaría a ambos a pactar co BNG. Pola súa parte o PP teme quedar de novo á marxe da alcaldía de Vigo, un feudo importante que se lle negou nos anteriores comicios grácas a un pacto entre socialistas e nacionalistas.

Parlamentarios socialistas relegados

A táctica deseñada por Vázquez e Fraga estaria a traducirse no relegamento dos parlamentarios autonómicos e estatais socialistas nesta campaña, moitos dos cales non pertenecen á corrente de Vázquez. Así o denunciaron en días pasados algunos deles. Doutra banda, o vazquista Abel Caballero dedicase estes días a facer campaña por terras da Coruña, mália ser Pontevedra a circunscripción pola que recibiu a acta de deputado.

O PP insiste, en contrapartida, en

dedicar os seus maiores esforzos ao sul de Galiza. Fraga visitou varias veces Vigo no que vai de campaña e Aznar impartiun na cidade olívica o único mitin que ten previsto realizar en Galiza.

Tamén son coincidentes as declaracions de Fraga e Vázquez no sentido de que o BNG non é unha forza "aceitabel" nas esferas principais de poder. Francisco Vázquez chegou a declarar en días pasados a un diario madrileño que a presencia dos nacionalistas sería "distorsionadora da tranquilidade, do diálogo e da confluencia das forzas vivas".

Descontento nas demás cidades

Non parece, sen embargo, que Lendoiro (PP), Veiga Pombo, Couce ou Príncipe, candidatos do PSOE en Ourense, Ferrol e Vigo, vexan favorablemente o acordo entre os seus líderes. Ademais das mencionadas, outras cidades como Pontevedra e Vilagarcía poderían depender de pactos que cortasen o acceso a un governo do PP.

Pero o más grave de todo, segundo a probabel estimación realizada por Vázquez e Fraga, radica en que o BNG podería adiantar nestas eleccións ao PSOE en moitas cidades, o que colocaría aos seus candidatos no posto de alcaldables no caso de pacto co PSOE. Esta idea parece estremecer a ambos cabezas de partido.

En calqueira caso, o plano non deixa de ser máis que unha pretensión. As posibilidades de pacto final virán condicionadas polo que digan as urnas o 28-M. ♦

O PSOE E VÁZQUEZ SON INCOMPATIBELIS

M.V.

Cando Vázquez situa a prioridade en non pactar co BNG está a cair nun problema maior do que tenta evitar, como ovella que fuxe dun can e remata sendo comida polo lobo.

As teses de Vázquez poden deixar convertido, ao xa de por si feble PSdeG-PSOE, nun par de coutos mixtos situados en Coruña e Santiago, onde mandarian tanto os seus alcaldes como o principal investidor oficial que seria a Xunta.

O BNG en cambio é unha forza en ascenso, pero sen os resortes estatais do PSOE. Un governo de socialistas e nacionalistas, hoxe por hoxe, dificilmente tería aos primeiros como parte feble.

Vázquez pode acabar entregando, cautivo e desarmado, o seu partido ao exército insaciável e, en contínuo crecemento, de Manuel Fraga. É posibel que ao coruñés lle abonde con ser alcalde para aspirar a un cargo en Madrid, pero o PSOE galego quedaria sentenciado por unha década. ♦

EN TAP AIR PORTUGAL
DERROCHAMOS SORRISOS,
PERO TAMÉN OS RECIBIMOS

Voo a:

Madeira, Azores, París, Londres, Brasil, Venezuela.
República Dominicana, África...

Escolha a nosa compañía

Chámenos aos teléfonos:
(986) 43 45 00 / 43 24 29
(91) 541 20 00 / 542 12 03
(93) 215 65 65 / 487 06 66

Ainda que a maioria recoñece que nen cheira, nen fai ruído

Viciños de Guixar estoupan os últimos cartuchos contra a planta de lixo

■ M.V.

O conflito causado pola instalación dunha empacadora de lixo no bairro vigués de Guixar parece estar a cubrir a sua última etapa, a poucos días dos comicios municipais. A planta funciona xa sen causar moitos dos perxúcios anunciados, pero o confrontamento violento no bairro continua.

"Sigo pensando que non é o mellor sitio para instalala, pero a verdade é que non cheira, non hai ruido. Levaba dez días a funcionar e nen nos enteiramos", sinala M. R. que vive no cruce dos Canos, situado no bairro de Teis. É taxista e sempre estivo en contra da empacadora.

"Vian entrar os camións e nen se decataron até que dixo o alcalde que a empacadora xa funcionaba", aponta pola sua parte L.S., traballador do servizo de limpeza e un dos que viven en

Fotografía tomada ao inicio do conflito. A protesta veciñal radicalizouse progresivamente. A. IGLESIAS

persoa as ameazas físicas dunha protesta agudizada coa proximidade das eleccións.

A planta de transferéncia de lixo dista uns cento cincuenta metros das vivendas más próximas e está situada nun terreo que fica case tres metros máis baixo ca

estrada. A contaminación na zona que previan os afectados non parece confirmarse á vista das máis de duas semanas que leva en funcionamento. Tamén pouco os camións que entran diariamente para abastecer a planta, polo novo desvio do porto, provocan máis ruido que o tránsito de veículos pesados noutras ruas da cidade.

Globos con gasolina

Pero o grupo máis persistente de afectados non está disposto a reconsiderar as suas posturas, despois dunha loita que chegou aos telexornais das cadeas estatais. Moi ao contrario,

nestes días vívese unha nova fase desta batalla especialmente violenta. Planchas de metal con cravos, globos infantis cheos de gasolina e incendiados con Bengalas e bombas de palenque con ponta de aceite que xa perforaron a chapa dun dos camións de recollida habitual de lixo, forman parte do arsenal visible nesta área do bairro. A partir das 22.30 ho-

ras algunas zonas quedan sen luz, por causa presumiblemente provocada, e os incidentes repitense case todas as noites.

A policía manteñese, a maioría das veces, a respetabel distancia, de modo que algunas das ruas de Guixar son neste momento as únicas libres da xurisdición do Estado. Ao gobernador civil non parece importarle. O alcalde Carlos Príncipe afirmaba, o pasado dia 16 nas páginas da prensa que se trata dun conflito "apodrecido polos intereses do sector inmobiliario. E por un sector do PP e outro do meu partido que pretendan manter priviléxios insostibéis".

■ XAN DOVAL / A CORUÑA

A Asociación Profesional de Policía Local de Coruña, formación sindical integrada na CESID, edita unha revista mensual sobre cuestións de interese para este corpo utilizando o topónimo A Coruña. Esta circunstancia foi aproveitada polo goberno municipal para remitir un par de exemplares da mesma ao presidente da Sá Segunda do Contencioso-Administrativo do Tribunal Superior de Xustiza de Galiza, como proba dos esforzos que se estarían a facer para cumprir o auto xudicial no que se obligaba ao uso do devandito topónimo, en troques de La Coruña.

Informaba a Asociación da Policía Local desta circunstancia, remitiu unha carta ao alcalde, Francisco Vázquez, na que o informa de que a revista é editada sen axuda nengunha por parte do Concello. Amais os editores da publicación mostraron "a sua más profunda perplexidade perante esta desafortunada e ilexítima utilización da revista e da nosa imaxe, que so non podemos explicar motivada por un erro ou por descoñecemento da realidade". Finalmente solicitase, na misiva ao alcalde, a retirada do referido informe da "proba consistente na publicación da Revista Informativa de Policía Local".

Non deixa de chamar a atención, por outra banda, que o informe remitido polo concello ao Tribunal Superior de Xustiza de Galiza, dando conta dos avances na normalización lingüística, vai escrito integralmente en correcto castelán.

Nulo calquer documento no que figure La Coruña

A Mesa para a Normalización Lingüística afirmou que "todos os actos do concello da Coruña a partir de Setembro do 84 poden ser declarados nulos" ao empregar como topónimo La Coruña.

A Mesa baséase en que a Lei de Régime Xurídico das Administracións Públicas declara nulos os actos das Administracións Públicas que vulneren a Constitución. Ademais, a mesma lei di que "son anulábeis os actos da Administración que incurran en calquier infracción do ordenamento xurídico".

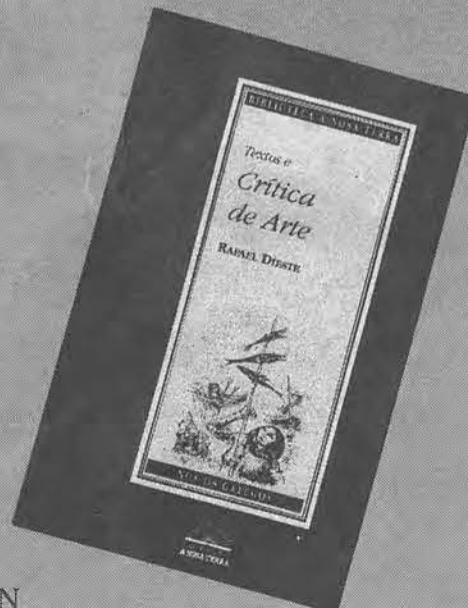
"Tendo en conta tamén que o Decreto 146/84 de 27 de Setembro dispón que A Coruña é o nome oficial —indica a Mesa para a Normalización Lingüística—, podemos confirmar que todos os actos do concello poden ser declarados nulos ao ser executados desde La Coruña".

Segundo a Mesa, La Coruña é un lugar legalmente inexistente e os actos realizados ali, carecen de valor legal.

BIBLIOTECA A NOSA TERRA

INÍCIO / OÍSI / IGAI / EIGOISI

Crítica de Arte de Rafael Dieste

Á VENDA EN QUIOSQUES E LIBRARIAS

UNHA COLECCIÓN DE ESCULTURA MODERNA ESPAÑOLA

con debuxo

MANOLO HUGUÉ JULIO GONZÁLEZ PABLO GARGALLO PABLO RUIZ PICASSO JUAN GRIS JOAQUÍN TORRES GARCÍA ALBERTO SÁNCHEZ ANTONI GAUDÍ JOAN MIRÓ SALVADOR DALÍ ÓSCAR DOMÍNGUEZ ÁNGEL FERRANT EUGENIO GRANELL JORGE OTEIZA EDUARDO CHILLIDA MARTÍN CHIRINO ANDREU ALFARO PABLO PALAZUELO JULIO LÓPEZ HERNÁNDEZ ANTONI TÀPIES EDUARDO ARROYO SUSANA SOLANO JAUME PLENSA JUAN MUÑOZ MIQUEL NAVARRO ADOLFO SCHLÖSSER FRANCISCO LEIRO JUAN NAVARRO BALDEWEG EVA LOOTZ VICTOR MIRA MIQUEL BARCELÓ

COLECCIÓN INSTITUTO DE CRÉDITO OFICIAL

RECONVERSIÓN FINANCIERA

Caixa Galicia desentendéuse da operación En 15 días ainda se pode mercar o Banco Simeón

■ A. EIRÉ

O 11 de Maio comezou o período de aceitación da OPA que a *Caixa Geral de Depósitos* lanzou para mercar a totalidade das accións do *Banco Simeón*. Agora existe un prazo de 15 días nos que se poden apresentar contra-OPAS por outras entidades interesadas. Esta sería a oportunidade de *Caixa Galicia*, se realmente está interesada neste banco. Pero xa se desentendeu desta operación desde o 21 de Febreiro, data na que enviou a sua proposta por carta.

A adquisición do *Banco Simeón* pola *Caixa Geral de Depósitos* (entidade pública portuguesa) está a punto de rematar. O 11 de Maio comezou o período de aceitación da OPA presentada pola entidade lusa a un preço de 3.754 pesetas por acción. Agora existe un prazo de 15 días hábiles para apresentar contra-OPA por aquellas entidades que puiden estar interesadas na operación. As novas propostas terían que pagar un mínimo dun 5% máis cada acción, para facerse coa titularidade destas. Argentaría compromíuse coa entidade portuguesa a concorrer á OPA co 100% do capital. Pero o *Banco Exterior de España* só controla o 85,5 % do capital da entidade financeira galega. O Outro 14,5% pertence a accionistas galegos na sua maioria. Estes accionistas

Ramón Barral, novo director xeneral do Banco Simeón.

poden vender as suas accións ao preço da OPA ou decidir seguir ostentando o seu capital na entidade. Segundo puído saber *A Nosa Terra* é probábel que os más significativos impositores decidan continuar de sócios da banca pública portuguesa.

A postura de Caixa Galicia

As conversas entre Argentaría e a *Caixa Geral de Depósitos* comenzaron oficialmente o 29 de Setembro de 1994, dándolle o aviso á Comisión Nacional de Valores. O preço das accións era de 3.680 pta. O 21 de Febreiro de 1995, o mesmo dia no que se reunía o Consello de Administración do *Banco Simeón* para adoptar unha decisión a prol da proposta portuguesa, recibían unha carta de *Caixa Galicia* mostrando o seu interese polo banco. O 1 de Marzo dese mesmo ano, Argentaría e a *Caixa Geral* chegan a un acordo de venta do *Simeón* através dunha OPA á totalidade das accións.

Na contestación de Argentaría á

Caixa, a entidade pública española mostrábase disposta a negociar coa caixa galega, ainda que os poñía en antecedentes de que levaba xa catro meses negociando coa banca pública lusitana. Así, se *Caixa Galicia* quixer aceder ao *Simeón* tería que facelo através dunha contra-OPA que, precisamente, está no período hábil de apresentarse. Pero *Caixa Galicia*, desde aquel momento retirouse de toda puxa polo banco, secadra por considerar que o custe era moi alto para as suas posibilidades.

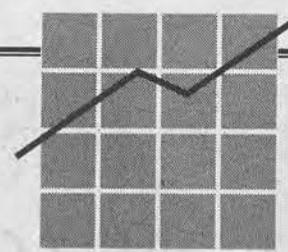
Desde Argentaría insístese en que "Caixa Galicia en ningún momento tuvo interés polo *Simeón*. Así o demostraron feitos como o que nunca se puxesen a estudar a situación del banco. A alguien se le ocurre pensar que se va a mercar un banco, invertir 20 mil millones, sin querer analizarlo?", perguntones. Como exemplo, desde Argentaría muestran la actitud de los portugueses que siguieron el *Simeón* día a día cunha equipa de expertos durante más de seis meses, antes de llegar a un acuerdo. Oa mesma actitud de Argentaría que rexeitou o Banco Totta e Açores ofrecido por la CGD, por considerar que "só eran rendibles duas das 30 sucursais por estar a mayoría de las en núcleos rurais".

Desde Argentaría consideran que "o interese mostrado públicamente por *Caixa Galicia* sólo era una operación de marketing, de bogar a prol da corrente alentando las reivindicaciones dos gallegos y su sentimento de agravio". Consideran también desde la banca pública española que *Caixa Galicia* desatou esta campaña "en ton galeguista para acochar a su expansión no mercado español y sus inversiones fuera, que podría estar mal visto por una parte de su público, a cada vez con mayor sentimiento de reivindicación autóctona". Otra de los motivos sería "desviar la atención de Xunta para un nuevo proyecto, tentando que no se promulgue la ley reguladora de las Cajas de Ahorros que cortaría de xito significativo la capacidad de decisión de Xosé Luis Méndez".

Ao dia seguinte de que Francisco Vázquez saíse apoiando la opción de compra de *Caixa Galicia* e retirando el dinero de los concellos de la entidad pública española, para ingresar en *Caixa Galicia*, asinaba un crédito de 2.000 millones con la banca oficial española.

Novo director xeneral do Simeón

Por otra banda o Consello de Administración del *Banco Simeón* designou a Ramón Barral Andrade como novo director xeral da entidade. Este economista pontevedrés que iniciou a sua andaina no *Simeón* en 1967, é autor das obras *O Aforro e a inversión na Galicia*, (Vigo, 1973), *O Aforro e a inversión na Galicia: una aproximación ao capitalismo gallego* (Vigo, 1975) e *A renda nacional e Galicia*. De 1969 a 1973 foi presidente da Asociación Amigos da Cultura de Pontevedra.♦

Política social

MANUEL CAO

A disputa electoral está sacando a luz á importancia dos cambios que introduciría un posible governo do PP. A supresión das desgravacions fiscales e a diminución do tipo impositivo marxinal máximoa aclara alguns interrogantes sobre o modelo de Aznar. As consecuencias para a política social son fáceis de prever: reducción do gasto social e aumento das desigualdades.

Poderíamos dizer que a política social é un subproduto da situación económica xeral. A existencia de límites políticos, pero sobretodo económicos, condiciona a posibilidade ou non de manter políticas sociais progresistas, a educación pública e a asistencia sanitaria coa reaparición de enfermidades xa erradicadas (cólera, malária) e a exclusión de varios colectivos do progreso social.

Dous modelos de política social aparecen no sistema capitalista. O primeiro, próprio do chamado capitalismo renano, que sempre considerou importante o mantemento real de sistemas de protección social que garanten un consenso, un mercado e una estabilidade política necesaria para o bon funcionamento democrático. Son os países hoxe triunfantes (Alemania, Xapón, Escandinávia, etc.), e por iso o próprio presidente Clinton tentou emular este modelo sendo varrido polos grupos extremistas da Coalición Cristiá.

O segundo, relacionado co capitalismo liberal ou "selvaxe", para o que a política social non ten interese por si mesma sendo a sua supresión un obxectivo prioritario. É o modelo seguido pola "revolución neoconservadora" de R. Reagan e M. Thatcher e polos seus seguidores no Terceiro mundo e tamén nos novos países xurdidos da caída do Comunismo. Dentro deste segundo modelo podemos diferenciar vários grupos:

a) Países que fan deste modelo unha opción ideolóxica. Son aqueles que por razóns económicas poderían seguir o outro por dispor de recursos suficientes a medio e longo prazo como sería o caso dos Estados Unidos, Gran Bretaña e aqueles grupos políticos de extrema dereita xa moi importantes en varios países europeos.

b) Países nos que a situación económica non permite pór en marcha políticas sociais que suporian, de aplicarse, o desaloxo das élites dirixentes actuais. Estas reaccionan tratando de conservar a sua parte no reparto da renda, bloquendo calquier reforma fiscal seria, o que comporta a pauperización inevitável de grande parte da povoación. Latinoamérica seria un claro exemplo.

c) Países xurdidos das cinsas do socialismo real nos que non existe atisbo de política social por estar nunha etapa de transición política e económica no que o prioritario é a introdución de regras de xogo de corte capitalista e o control das variáveis macro-económicas básicas que ameazan con desmadrarse.

d) Países que apenas teñen estruturas políticas non económicas como moitos da África nos que perviven formas de organización social precapitalistas e que están controlados por máfias, ditadores tribais, etc. Nalguns casos a escasez crónica impõe calquier política social polo que a loita de todos contra todos resulta inevitável imperando a lei do máis forte.♦

‘A supresión das desgravacions fiscales aclara alguns interrogantes sobre o modelo de Aznar’

Rafael Dieste
“Era un tempo
de entusiasmo...”

A NOSA TERRA

A NOSA CULTURA 15

A. IGLESIAS

DESENVOLVIMENTO ECONÓMICO

En 1989 iniciouse unha fase de declive que levou á perda de 131.000 empregos

O período Fraga coincide co descenso más pronunciado da economía galega

■ M.V.

Desde 1989, ano no que Fraga se fixo cargo da presidencia da Xunta, a economía galega perde empregos a un ritmo de 25.000 anuais. O paro aumenta, en consecuencia, de forma permanente, mália o descenso da povoación activa. Estes 131.000 postos de traballo perdidos no último quinquénio contrastan cos só 1.700 destruidos no quinquénio anterior.

"Nos últimos cinco anos todas as rexións se ven afectadas polo proceso de destrucción de emprego", sinala Xavier Vence, economista e director do IDEGA (Instituto de Estudios e Desenvolvimento de Galicia), no último número da revista *A Trabe de Ouro*. "Sen embargo — engade — é salientabel o feito de que Galiza presente, tanto

en termos absolutos como relativos, o pior comportamento de todo o Estado español".

Galiza é, xunto con Asturias, a única comunidade que perdeu povoación activa nos últimos dez anos, cando nese período a povoación activa do Estado español aumentou nun 16,7%. Desde 1989 o volume de inactivos supera ao de ocupados e a fenda agrandase ano tras ano.

A taxa de ocupación acadou en 1994 o nivel máis baixo da historia (40%); esta porcentaxe é do 60% na UE, do 70% nos EUU e do 75% no Xapón. Segundo Vence, estes dados constituen "un dos signos más preocupantes para a viabilidade económica do noso país a medio e longo prazo".

Pior a mocidade

Cabe resaltar que entre as persoas que comenzaron a buscar emprego desde á chegada de Fraga á presidencia (os menores de 25 anos) a taxa de ocupación (23,2%) é mesmo inferior a taxa de paro (38,9%).

SANMARTIN

Pódese dicir, aponta Vence, que "sómos os que con maior viruléncia acumulamos as fases recessivas e os que pior aproveitamos as fases de expansión".

O director do IDEGA indica que "cómprase asumir con rotundidade estratéxias que conduzan á creación de novos empregos e, antes de máis nada, frear o proceso de destrucción de emprego sexa cal sexa o sector considerado". ♦

Os números rebaten a Couceiro

"E unha falácia dicer que Galiza se desindustrializa", sinalou ante os micrófonos da Rádio Galega o Conselleiro de Industria António Couceiro. Para demostrarlo, sinalou a porcentaxe do Produto Interior Bruto galego que ten a sua orixe na industria: un 24,5%. Despois lembrou que no Estado esta porcentaxe é do 26,2%. A diferencia non é moita certamente. Pero Couceiro evitou sinalar que a produtividade agraria é moi baixa, mália ocupar a unha parte moi importante de povoación que no resto do Estado. Isto distorsiona o peso real da industria no conxunto.

En termos de povoación as diferencias son más doadas de observar. Así, en tanto no Estado a industria emprega a un

21,4% da povoación ocupada, na Galiza esa mesma porcentaxe descendé ao 14,22%.

Nos últimos anos a caída do emprego industrial foi patente. En 1993, Galiza perdeu 16.900 postos de traballo na industria e 3.200 o ano seguinte. O que significa que só nos dous últimos anos perdeu o 13% dos postos de traballo industriais existentes. En 1976 a industria galega empregaba a 205.000 persoas, pero o ano pasado só ocupaba a 132.000. En 18 anos a industria perdeu un tercio do seu peso. O declive do sector é tan elevado que mesmo supera ao da agricultura.

As cifras mostran igualmente a redución imparable do número de empresas existentes. ♦

De cada persona con emprego dependen 2,5 individuos en idade de traballar.

A. IGLESIAS

Tetilla de Lei.

Xa non chega ter feitura de tetilla para ser verdadeiro Tetilla.

LEYMA

O primeiro Tetilla lexítimo con Denominación de Orixe.

PARO NA SANIDADE

O PP non apoia a folga en Galiza pero si no resto do Estado

Os médicos tamén votan

■ MARIA ALONSO

O sector sanitario galego converteuse nun polvorín disposto a estoupar xusto antes das eleccións municipais. As diferencias salariais históricas a respeito doutras comunidades e a dexeneración do sistema público semellan estar detrás das folgas convocadas sucesivamente polos sindicatos médicos, os sindicatos de clase e máis os sindicatos de enfermeiras. O usuário, e mesmo algunas organizacións sindicais, detectan fins eleitoralistas nalgúns das convocatorias á mobilización.

Despois de varios anos de paz aparente na sanidade galega, tres conflitos de diversa índole, aínda que semellantes no que atinge ás reivindicacións salariais, poñen de manifesto unha situación caótica, derivada da má xestión e do crecemento constante das listas de espera.

Mentres, os usuários non acaban de entender unha reivindicación salarial de 100.000 pesetas mensuais para un colectivo como o de médicos especialistas e sospeitan sobre as verdadeiras razóns da coincidencia da folga dos facultativos coas eleccións municipais e autonómicas que se van celebrar en España, os sindicatos nacionalistas falan, sen dubidallo, de

As listas de espera sufrirán un novo incremento.

ANXO IGLESIAS

"claro eleitoralismo".

Os representantes da plataforma configurada polos sindicatos CIG, CCOO e UGT, que convocou a todos os traballadores do sistema sanitario sen excepción a ir á folga a partir do dia 22, expresaron xa o seu total reximento do conflito iniciado polo colectivo de facultativos. O secretario xeral de CIG-Saúde, Xan Cons, asegura que existen na convocatoria realizada polos sindicatos médicos elementos abondo para sospeitar que as suas protestas teñen un marcado carácter eleitoralista e que, ademais, está sendo utilizada pola dereita para mellorar as suas expectativas de voto neste proceso eleitoral.

Segundo o responsable da cen-

tral nacionalista, "resulta sintomático que a Organización Médica Colexial (OMC) se esteña a implicar tanto no conflito". "Esta organización profesional —explica— nunca se mete nos problemas laborais, porque non é o seu campo, pero decide, curiosamente, participar esta vez de xeito activo, por exemplo empapelando con carteis sobre a folga os centros de traballo".

Tal e como apontan o sindicato nacionalista e outros colectivos da sanidade galega, estase a producir, por outra banda, "unha implicación paradóxica do aparato sanitario do Partido Popular no conflito", tanto no Parlamento español como nos actos eleitorais. En todos os casos, o PP asegura que as reivindicacións dos médicos son xustas e deben ser atendidas pola Administración.

Este feito demostra, alomenos, que os populares están a facer unha utilización electoral do conflito iniciado polos especialistas, sobre todo se se ten en conta que os responsables do PP apoian de xeito incondicional ao colectivo en folga en todos os lugares, quitado naqueles nos que ten responsabilidades de governo e competencias direcções sobre a sanidade, como é o caso de Galiza.

Pola súa banda, o secretario provincial do Sindicato Médico (CESM), Víctor Crespo, que tachou de "falta de educación sindical" a decisión dos sindicatos de clase de criticar a convocatoria da folga dos médicos, rexitou as acusacións de eleitoralismo e asegurou que o conflito estoupará estes días depois de que a organización adverte durante estes últimos dous anos á Consellería de Sanidade sobre a posibilidade dunha folga no caso de non seren atendidas as reivindicacións do colectivo.

"O certo —indicou Crespo— é que non convocamos antes a folga por prudencia e para coñecer os resultados das eleccións sindicais e o apoio con que contamos no sector. Pasadas as eleccións e se descontamos as

Queixas dos enfermos por non seren avisados

O primeiro dia de folga dos médicos especialistas en Galiza, o Luns dia 15, rexistráronse xa as primeiras protestas dos pacientes afectados pola folga, debido a que os servicos mínimos só garanten a asistencia urgente e a atención dos pacientes ingresados. Loxicamente, os servicos mínimos non cubren a actividade cirúrxica programada nem tampoco as consultas especializadas, que funcionan segundo o sistema de cita previa.

O secretario provincial de CESM, Víctor Crespo, lamentou os primeiros incidentes e

pediu disculpas aos usuarios, aínda que asegurou que os profesionais están atendendo os casos urgentes, mesmo con más dedicación que os días normais "porque comprendemos que a povoación está moi sensibilizada coa nosa folga".

Sen embargo, os principais problemas están a xurdir cos pacientes que tiñan cita para consultas externas ou para seren operados, especialmente os que viven lonxe dos hospitais, que se queixan de non seren avisados antes de facer costosos desprazamentos aos centros sanitarios.♦

vacaciones do verán, teríamos que agardar até finais de ano no caso de non facelo agora".

Espiral de insatisfacción

Sobre as razones que poden explicar que, de súbito e tras varios anos de calma, todos os colectivos sanitarios se vexan envoltos nun conflito de consecuencias graves pola paralización do sector, Xan Cons salienta que a responsabilidade da situación recae directamente no conselleiro Romay Beccaría, na sua "política de avestruz, que consiste en botar terra porriba dos conflitos para pechálos en falso". Este costume —engadiu— ten orixinado unha espiral de insatisfacción entre os traballadores que é unha auténtica bomba de reloxeria, como se demonstra agora coa folga dos médicos, ampliamente seguida polo colectivo, e o apoio que as concentracións convocadas por nós están conseguindo nos centros".

Polo que respecta á ruptura das boas relacions existentes entre a Xunta e os médicos galegos, das que alardea constantemente a Consellería de Sanidade, Víctor Crespo asegurou que "resulta innegable que a comunicación coa Administración mellorou tras las transferencias sanitarias, pero iso non quere dicir que fixeran caso das nosas reivindicacións, porque moitas arrastrámonos desde antes do traspaso do Insalud".

Problema salarial

Na orixe dos conflitos atopase fundamentalmente unha insatisfacción salarial de todos os colectivos. No caso dos especialistas, que cobran menos en Galiza e no territorio Insalud que en comunidades transferidas como Cataluña e Euskadi, reclaman 100.000 pesetas máis ao mes, mentres que a Administración fala dunha subida máxima de 30.000, diferencia que fai moi difícil un acordo. O representante do colectivo médico advierte que non se pode agardar máis para que se paliealgún xeito unha perda de poder adquisitivo constante que se remonta a

máis aló do ano 91.

A plataforma integrada por CCOO, CIG e UGT reclama a homologación retributiva dos traballadores do sistema sanitario público cos de categorías equivalentes da Administración Pública de Galiza. Neste sentido, os sindicatos salientan que as diferencias abalan entre as 29.000 pesetas para os colectivos menos cualificados e as 71.000 dos médicos.

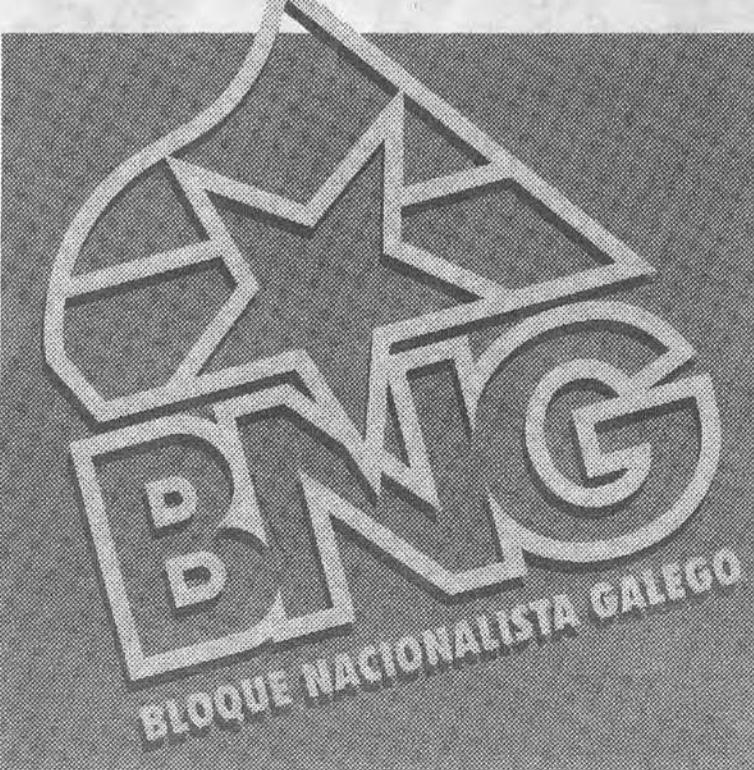
En calquier caso, Xan Cons puntualiza que a convocatoria de mobilizacions, decidida despois de que a Consellería non se quería contestar ás peticións formuladas nun primeiro contacto o pasado 6 de Abril, pretende tamén "parar un proceso de progresiva introducción por parte de Sanidade de novedades retributivas con criterios de mercado e de paulatina privatización do sistema público".

Apretado calendario de folga

A folga indefinida dos especialistas comezou en Galiza o dia 15, xornada na que tamén comenzaron as concentracións de media hora convocadas para toda esa semana nos distintos centros públicos pola CIG, CCOO e UGT e que teñen conseguido un seguimiento superior mesmo ao inicialmente previsto. Previamente, estes sindicatos desenvolveron asambleas informativas nos hospitais. Será a partir do vindeiro Luns, dia 22, cando comeze a folga convocada en todos os colectivos sanitarios. No caso de non se producir antes un acordo, esta folga coincidiría coa que secundan os especialistas.

As protestas non acabarán aí, porque o Sindicato de Enfermeira (SATSE) convocou para Galiza, unha folga de ATS/DUE que terá lugar os días 25, 26, 29 e 30 de Maio. Con esta medida de presión, as enfermeiras pretendem que a Administración sanitaria homologue as suas retribucions ás existentes no Insalud, para romper así a discriminación que sufren historicamente.♦

VOTA BNG O MELLOR PARA O TEU CONCELLO

Gañe un millón ó mes

Agora te-la súa nómina ou pensión domiciliada en Caixavigo é moito más rendable.

Caixavigo sorteará mensualmente* dous televisores a cor, dúas cámaras de video, dous equipos de alta fidelidade, dúas vaixelas e, como regalo extraordinario, UN MILLÓN DE PESETAS entre tódolos clientes con **Nómina Rentable** ou **Pensión Rentable**.

Domicilie xa a súa nómina ou pensión en Caixavigo. Gañe un millón ó mes.

Caixavigo
Unha Caixa para un País

* Sorteos entre maio e setembro 1995

www.caixavigo.com | 902 22 22 22 | 800 22 22 22 | 902 22 22 22 | 800 22 22 22

HERMO / DANIEL

ONDE VAI O AFORRO DAS AUTOVIAS?

ROXÉLIO VARELA

As autovías galegas custarán un 40% menos do presupuesto inicial. As empresas acuden á licitación á baixa, pero a administración non explicou o que fará cos cartos aforrados. Neste artigo indágase no funcionamento interno dun sector que acapara decenas de miles de millóns de pesetas en investimento.

Cando começaron a abrirse as plicas para a licitación das xa famosas autovías galegas, xurdiron as primeiras sorpresas, dado o prezo que contiñan: baixas do 40% e máis —en algúns casos superaban o 50%—, así a maior parte das empresas e en todos os tramos. En concepto de licitación foi aforrado máis dun 40% do prezo das obras, e os proxectos non venían inchados, senón bastante axustados á realidade (prezo dos materiais, man de obra, maquinaria, etc.). A maior parte dos tramos colléreron as grandes empresas a nivel de Estado, con gran respaldo bancario, polo tanto poder económico, e tamén poder político. Este feito non é novo en obras públicas, ainda que neste caso, dado o volume das obras, fíxose más chamativo.

Dada a situación, o primeiro que se lle ocorre a algunas persoas dentro do MOPTMA é anular os concursos, o cal non se puido facer debido ao grande custo político que esto suporía sobre todo para o PSOE. Entón acontecen duas novedades: por unha parte as empresas van claramente cara unha modificación do proxecto de cada tramo, ou sexa que modifigan ou reforman o proxecto de xeito que absorba unha parte importante da baixa, o que é un método habitual neste mundiño; e por outra banda, con parte dos cartos que se aforraron con baixas, xente do MOPTMA intenta facer un control férreo imponiendo tres *consultings*, ou sexa empresas privadas contratadas polo MOPTMA, para controlar a calidade, medicións das obras, etc. En resumo: para cada tramo esixeselle un consulting á propia empresa constructora, outro consulting independente, e un terceiro que "vixiaría" aos anteriores, naturalmente opónense a nengún tipo de modificación.

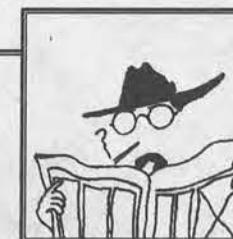
As empresas montan en cólera, e faise un pulso empresas-xente do MOPTMA. Naturalmente hai víctimas, o primeiro Pérez Touriño, que se negaba en redondo a toda modificación do proxecto. O

mesmo tempo xente do MOPTMA, por medio de testaferros nuns casos, e noutros solicitando excedencias, montan as empresas de consulting, co cal estes perden toda virtualidade. Con todos estes condicionamentos acoméntense as obras, pero resulta que agora estas xa non as fan as constructoras, senón que se subcontratan, e subcontrátanse precisamente a pequenas e medianas empresas do país, subcontrátanse o movemento de terras, servicios, obras de fábrica, etc. Subcontrátanse, ademais, con prezos orixinais, e naturalmente ganhando cartos as constructoras. O resultado, desde hai anos, xa está á vista: empresas que pechan, traballadores que van ao paro, débedas coa Seguridade Social, con Facenda, provedores sen cobrar e demás, xa que estas empresas non poden competir con prezos que marcan as grandes e caen. Hai que ter en conta que os subcontratos teñen unha difícil tipificación na Lei de Contratos do Estado, o cal merma a sua defensa xurídica.

Destas empresas produtoras de pobreza, en contra da sua vontade, sálvanse unhas poucas, moi poucas, que collen os traballo a mellor prezo que as demás, seguindo posíbeis indicacións ou consellos de algún alto membro das distintas administracións; e, como aquí ningúen regala nada, a cambio de determinados favores, co cal, e neste caso si, todos saen gañando.

Temos que ter en conta que nestes momentos hai altos cargos do MOPTMA en Galiza con expedientes abertos, nos que tamén hai implicadas empresas. E con todo iso facer obras de embergadura é un perigo, pero... ¡Dous nos colla confesados!

En canto ao prazo só dizer que se manteñen as subhastas previstas, pero os trámites administrativos retrásanse e rebáixanse as anualidades, co cal naturalmente que as obras están a sofrir un novo retraso.♦

Defensores da liberdade

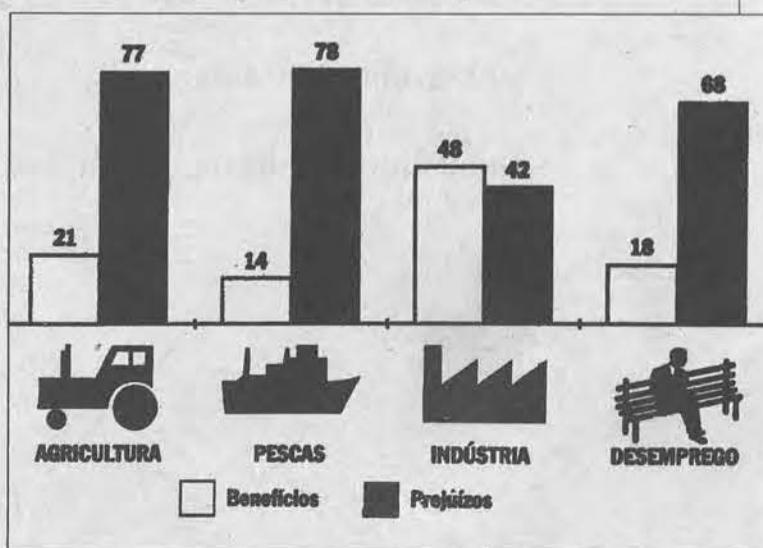
O semanário **THE ECONOMIST** define no seu artigo editorial o perfil dos fachas norteamericanos que colocaron a bomba de Oklahoma. "Para os europeus non é unha novidade o estilo das *Milicias Norteamericanas*, co seu pelo cortado ao cepillo e o estilo militar. Agora son noticia pola carnicería de Oklahoma. Pero toda comparanza cos fascistas europeus é casualidade. Os fachas da Europa son tribais, racistas e barulleiros. Os dos Estados Unidos sintense iluminados por unha misión superior: liberar Norteamérica das ameazas contra a liberdade, pero sobre todo da tirania do Goberno federal. Hai ben anos que estes grupos fascistas reivindican o papel de *gardas da liberdade*. Proceden das Comunias utópicas do XVIII e das celas anti-masónicas do XIX. Están convencidos de seren a deradeira falanxe de patriotas puros e honrados que defenden as liberdades a pólvora e ferro, contra o entrometimento do Estado e as conspiracións extranxeiras. Claro que, cos rusos en retirada, decidiron buscar ao inimigo dentro. Para eles, Randy Weaver, perseguido pola Policia federal por tráfico de armas, é un herói, o mesmo que David Koresh, morto no incendio da sua comunidade [os davidianos] a mans dos axentes do FBI. Son mártires que defenderon as liberdades contra a opresión oficial. Norteamérica ten dous camiños para defender as liberdades e os dous son perigosos. Un é das bandas armadas que non confian no goberno; o outro é un Estado entrometido que non confia na cidadanía. Os dous son inimigos das liberdades que din defender".♦

Política de ovos

Daniel Alfonso critica no semanário **GALICIA EN EL MUNDO** as "alocucións violentas" da pre-campaña eleitoral. "Nesta ocasión son as fortísimas palabras que se escotaron estes días. Algunos políticos e formacións políticas tiraron os pés para o aire e a semana pasada incluso o presidente da Xunta baixou ao coro político con esta facha. (...) Fraga aludió aos ovos que un fato de exaltados lle botara durante unha manifestación de apoio á frota pesqueira galega e non se lle ocorreu outra cousa que dizer e pregar que na Galiza e en política os ovos amósanse doutro xeito. Deixando aparte que teña toda a razón posibel, un presidente de Governo non pode dizer esas cousas, ainda que sexa nun ton completamente irónico". O autor do artigo ofrece duas posibles explicacións para esta intervención de Fraga. A primeira é que o PP anda coa teima de que avanza o BNG, a esquerda, tanto como Felipe González non durme avisando que ven a direita. "Outra é a teoria eterna dos grandes líderes, como son tanto Fraga como Beiras, indiscutiblemente, que crecen nas adversidade e contra máis berra un deles máis vocifera o outro".♦

Os portugueses critican a UE

O semanário **EXPRESSO** de Lisboa apresenta os resultados dun inquérito sobre a opinión que os portugueses teñen verbo da Unión Europea. Na agricultura, o 77 por cento dos consultados considera que a integración na UE foi negativa, contra o 21 por cento que coida que trouxo beneficios. Tocante ás pescas están contra a adhesión o 78 por cento, mentres que o 68 por cento entenden que foi negativa a integración para a política de emprego. En xeral, o 72 por cento dos consultados estiman que os fondos de integración foran mal aplicados; un 35 por cento admite que Portugal pode verse obrigado a sair da UE no futuro. Para a política industrial, a UE foi negativa segundo o 42 por cento dos consultados no entanto 48 opinan que foi positivo. Un 42 por cento é da opinión que o benestar da povoación baixou despois da entrada na UE. O inquérito inclue a pregunta de se consideran ao estado español aliado ou rival. O 42 por cento entende que é inimigo e o 46 por cento amigo.♦

— x — o — r — n — a — l — i — s — m — o — a — n — t — i — f — a — s — c — i — s — t — a —

A fractura esquencida

Adoita ser un lugar común situar o período 1936-1939 nas crónicas coa simplicidade "Guerra Civil". Á cita fállelle concreción e incapacita unha migra a comprensión cabal do fenómeno e a sua especificidade na Galiza. Con efeito o que se deu o 18 de Xullo de 1936 no noso país foi propriamente un golpe de estado militar, que por circunstancias moi peculiares impidiu que a resistencia popular lograse deter a insurrección. Por ese avatar, ligado á situación das garniciones do exército, exténdese como unha pauliña o tópico criminal, por repetido e por esquenecedor a pé feito, da *entrega sumisa de Galiza a fascismo*. Como lembraba ainda recentemente o pintor Fernández Granell "coido que o fascismo se sofrío en Galiza como en nengunha outra parte".

A profundidade da matanza que se iniciou naquelhas horas, sen afollar sangue e sofrimentos, definiu unha fractura na sociedade tan extensa que ainda agora tinxe os comportamentos herdados do terror daqueles anos. Esquéncease a narración daquela praga. E o que é pior: ignórase o paralelo e nunca abondo lembrado heroísmo que se extendía polas cidades, as vilas, as aldeas e os montes, cunha resistencia ao fascismo que adquire carácter de lenda e que se prolonga con carácter organizado até más alá dos anos 50.

Os persoaxes aos que se adicou nestes últimos anos o Dia das Letras Galegas, quizais a maioria dos contemporáneos a quen se poida adicar no futuro, son vítimas dese escándalo criminal e aculturador que se prolongou durante catro décadas. Os exiliados Eduardo Blanco Amor, Luis Seoane e agora Rafael Dieste eran conscientes dessa fractura e puxeron desde primeira hora todo o seu esforzo en darlle ás xeracións posteriores o testigo que os fascistas querían enterrar nos cimétrios.

Conseguiron só en parte, porque unha parte fundamental do seu traballo de lembranza é unha responsabilidade de hoxe. A vida política, social, cultural, lingüística e literaria actual non se comprende sen explicar ben a fondo que son esos anos situados nas crónicas coma un illote. Por iso recollemos nas páxinas que seguen un momento fundamental do traballo de Dieste como xornalista de combate, tomado na sua integridade da revista *Nova Galiza*, Boletín dos Escritores Galegos Antifeixistas, no que Dieste, xunto a Castelao e outros moitos, mantivo nos anos de guerra a labarda desa denuncia na Barcelona republicana.♦

Guerrilleiros (1947).
Óleo sobre lenzo,
70 x 100 cm.
de Luís Seoane.

— 2 - 3 —
Manifesto en tres tempos
○ críme peta nas portas
A todos vós, Irmáns emigrados
Para axudar á renacenza de Galiza
Estampas e monifates

— 4 —
A exhibición do críme
Os tópicos por dentro

— 6 —
Individualismo galego

— 7 —
Sobre os demócratas

— 8 —
No línde da liberdade
Unha morte lanzal

— 8 —
Conchiña Nogueira
"Papá e mamá sementaron en mi a conciencia do socialismo"

♦♦♦
Todos os artigos, agás a reportaxe final, foron publicados en NOVA GALIZA, asinados por Rafael Dieste co seu nome, as iniciais R.D. ou o pseudónimo Felix Muriel. Respeitouse a grafía orixinal dos textos.

— — — x — o — r — n — a — l — i — s — m — o — — a — n — t — i — f — a — s — c — i — s — t — a — — — —

ARTURO SOUTO

Manifesto en tres tempos

I**O crime peta nas portas**

Altas horas da noite. Os falanxistas e os civiles saen da taberna. Dan voltas pol-a vila, abesullando a través das reganduxas que deitan luz, contendo o alento n'unha esquina para escutar algúns romor... Siguen, falan pol-o baixo e rematan petando a unha porta. Ali onde petan, petou o crime.

Todal-as noites.

Piden a corda da vaca.

Da sombra do alpendre saen a luz da lua c'un home atado co-a corda da vaca. Dend'as casas en-noite, ouven que xeme unha muller, pasos que ainda resisten, un taco desvergonzento e fatuo.

Despois chega de lonxe un berro longo. Non se sabe si de home, de neno ou d'animal ferido.

Todal-as noites... Na aldea e nas vilas.

Pol-a mañanciña vése na codia d'un arbre a siñal da corda, e o sangue ao pe.

Petan a unha porta. Van en precura

d'un mozo, disque para declarar... pasa o día, pasa a noite. O mozo non torna. Unha mañán corre a voce: hai moitos mortos n'un camiño. Un d'eles é aquel que saiu para declarar.

O crime señorea. Ten os ollos de vidro. Espía, non vé. Persigue romores no ar noitíbrego e bisbisos delatores, pero non oi nin entende a voce humana. Cea forte, bebe groseiramente, envilecendo o noso viño. E sai depois con solerma de fera cobarde a faguer o seu.

♦♦♦

Nos cociños da aldea xúntanse as mulleres aos domingos. Case que non falan. Choran. Non chorán polos parentes. Choran polos mortos de todos, pola aldea aldraxada.

♦♦♦

E o crime sigue a petar nas portas.

Na cibdade, nas vilas, nas aldeas.

Os falanxistas son milleiros. En xunto fan como unha lepra a ferver de vermes.

Ollada desde o ceo veríase a nosa terra

como unha faz desconocida, maldita, disfrazada cos lamparóns dunha espantosa malatia.

Todolos larizáns, os que non tiñan espírito creador nin anceio nengún de traballar e estaban como vacantes na nosa terra, xa teñen agora que faguer: asesinar. ¿A quien? En averigualo pasan o tempo, e sempre se pode atopar motivo cando se quer. Primeiro mítase a un, despois ao que protesta desa morte, logo aos que queren socorrer aos que ficaron orfos. Tamén se mata aos que non queren matar a seus irmáns. A roda non ten fin...

—Irmán, ven conmigo.

Era aquela muller que hai moitos días que non sabe do seu home, e acaba de ouvir que hai un morto n'un camiño.

Alá van os dous —ela e seu irmán—, perguntando a quen pasa.

—Mais alá, mais alá...

Chegan. A muller quer debruzarse, c'un salouco d'espanto, sobre aquel morto que é seu home. Pero detrás d'un arbre alguén espía... A muller fica inmóvel. Seu irmán mira ao morto como a un desconocido...

O que espiaba, adiantase, e inquire esticando o pescozo:

—Coñecédelo?

Un pequeno silencio. A muller pensa en seu irmán, que está alí, ao pe d'ela, callado... Responde:

—Non, non sabemos quen é...

E siguen os dous o camiño...

♦♦♦

Carretera de Castela, máis alá de Betanzos. En chegando á Costa do Sal mulleres que fan ao mercado virón á veira do camiño unha morea de mortos. Dáballes na face un sol furioso e andaban os abellóns a rosmaren.

Había un, moi ferido, que non estaba morto ainda, e medio se ergueu, según veu que chegaban as mulleres. Tiña a cara en lume e non se podía mover para s'amparar do sol que o queimaba. Adivinaron elas, e perguntáronlle se quería que o levasen á sombra. Afirmou él c'un xesto e indicou por señas que agoniaba coa sede.

Levárono á sombra as mulleres, e foron despois correndo a unha fontenla monxesia para lle traguer auga.

Cando voltaron, os falanxistas estaban enterrando a todos. Aquel da sede estaba xa casi cuberto de terra... Foron cando as paletadas até o fin. Enterrábanlo vivo.

Nas mans d'unha muller tremelucía unha cunca d'auga fresca.

♦♦♦

N'un pobo da Cruña que nos primeiros tempos resisteu, logo de ser dominado polos feixistas foron fusilados varios nenos de doce a trece anos, aos que s'acusaba de ter baixado uns santos do altar (Se hai santos, estade seguros que son amigos d'esos nenos).

Denantes do fusilamento os falanxistas deron a escolle: matar aos pequenos "roxos" ou a seus pais.

Presentáronse os pais de algúns (Non de todos porque a algún d'aqueles nenos xa os deixaran orfos.)

E contra o muro da execución puxéronse uns rapaces orfos e uns pais que daban a vida po-los seus fillos.

En nome dos santos de pau, os falanxistas dispararon... (contra uns santos de carne e oso.)

II**A todos vos, Irmans emigrados**

O que naceu na nosa terra, e confirmou nacencia con entendimento; lembrarse de Galiza primeiro para amala —sen que ningunha sombra amingóe a traspareza d'ese amor, vendo como percorren o recorrido os tempos limpos en que foi neno—, e lembrarse tamén para remozer unha promesa que todo galego ben nascido, chegado a ter uso de razón báril, tivo que se faguer: a de fraternizar con todos os que queren unha Galiza próspera e lanzal, ou, dito de outro xeito, unha Galiza ceibe de lampantís.

Os vellos torcedores do destino galego, .

ARTURO SOUTO (detalle)

os que con maneiras vilegas e cara de listos acobeixaban un bárbaro sentir e un ermo caletre, son os que agora ornellan e dan couces e fundan en disgracia o seu vergoñento dominio.

Ao que teña boa memoria non sera mester espicarle con moito detalle o que oxe pasa na nosa terra e porqué pasa. Abonda lembrarse con amor... e con entendimento.

Hai quen coida estar desperto porque é listo para o seu negocio. Pero deixa que se lle durma todo o resto do espírito ou fai canto pode por non despertalo...

Galegos todos d'América:

Si queredes de todo corazón, si non vos torcen a vontade mezquinos intereses, e si estades despertos, podedes axudar a se redimiren do terror feixista aos nosos irmáns de Galiza.

Pensade que son moitos milleiros de gallegos lanzales e valentes os que arrisan a sua vida buscando nos frontes de guerra da Hespaña san e leal o camiño para chegaren a Galiza e redimila. Pensade que a esos galegos, que honran a nosa terra, ningún os obriga, nin foron mester arengas nin proclamas para levalos a loitar. A sua sangue derrámasse xenerosamente. O seu corazón é forte e silandeiro. Non buscan gloria. Son levados pol-o amor. Pensade n'eles e despois contemplade a xente frívola que tendes ao redor, consultade a vosa concencia...

Pensade tamén na honra de Galiza, que poderá ser posta en entredito. Quen coñece a verdade sabe moi ben que non hai terra máis liberal que a nosa, sabe moi ben que alí loitouse sen armas, que se fixeron infindos sacrificios —que ao fin non han de ser estériles— para conter a fácil victoria d'un exército podre de resentimento. Pero esa verdade pode ser deslocida si os galegos da América non se manifestan con rexo pulo simultáneo contra os opresores da nosa terra.

Podedes faguer lonxe o que non sería dodo faguer dende eiquí. Podedes influir nos países en que vivides, moitos d'eles ben engañados... Pero tendes que vos manifestar craramente alén do Atlántico, en toda a América. Estades asociados. Unha sociedade no son catro... É unha vergonza que o sentir de miles poda estar algunas veces enmascarado pol-a comenencia de catro...

Podedes evitar en moita parte que sigan en Galiza, os asesiñatos inícuos... Tendes que denunciar esa plaga, esixir a intervención da diplomacia de todolos gobernos. Sabede que en Galiza moiísima xente perseguida e fusilada é xente probe, que non fixo mais que pensar pol-a sua conta e dar o voto aos que lle merecian confianza... Non son

dos que se poden refuxiar en consulados ou topar influenzas ou recursos para se evadiren cando o capricho terrorista anda xa ao seu redor. ¡Hai que clamar por todos eles en xunto! Non cada un polos seus. ¡Todos por todos!

Hai moiísimos galegos valentes e xenerosos en América. Moiísimos que saben a verdade e fan canto poden por defendela. ¡Pero é mester que esa valentía se contaxie a todos e que a acción sexa colectiva e ben sonada!

Lembrarse de Galiza, estar desperto. O que non se lémbrá oxe é porque non quer. O que non desperta é como aquél que non quer ouvir que petan a sua porta pedíndolle pousada nunha espantosa noite. O que se fai o desentendido é porque está serodio ou xa tal vez comestido de bichocos.

Falamos agora ao máis íntimo de cada un e decímoslle: busca o silencio, interroga, esquenze o barullo da vanidade e dos pequenos compromisos, escoita na tua lembranza as voces limpas e antergas de Galiza; escoita tamén salaios que non teñen fin: recorda aquél ollar torto ou firente —cando non era cheo de maliciosa cobardía— dos que antes medraban enliendo a xustiza e agora impónense coas armas dos treidores.

Hai moitos mortos insepultos pol-monte sen cruces... Agora sí que é santo —camposanto— o campo da nosa terra.

Escoita e, si ainda hai sanidade no teu corazón, lembrártas. Pasará pol-o teu recordo a cara sempre locinte, inxel e fonda de Galiza. Ouvirás agora o seu tremendo silencio. E no anejo de tornar alá verás de súbito que ese foi sempre o teu soño, que esa foi sempre a saudade que che tivo de pé baixo todolos agobios.

Pero non poderás voltar alá sen saniade íntegra na i-alma. Non poderás voltar si non ouviste nesta hora, e xecollido como un eco nas furnas do recordo, aquel tremendo silencio que che interroga, e si non fixeste algún libre sacrificio que che permita chegar alá coa fronte quizais más vella, pero ergueita e nobre. Non poderás, si non lembrar á nosa terra como é debido nesta hora e poñer todo o espírito en vixilia. Non, non poderás, si te fixeste o desentendido...

E si voltases, Galiza, tua nai, non saberá quen eres, e os nosos ceos non celebráran o teu retorno decindo co seu infindo ollar o teu nome de sempre.

Pero si escorias... D'aquela, o día do teu retorno, sentirás que alguén di —quizais a brisa a xogar nas arbres— *Velabí ven...* *É aquel mesmo que saíu un día...*♦

III

Para axudar á renacenza de Galiza

1. Ter o don da oportunidade, pero non ser oportunista.
2. Aproveitar o vento... e non esquerer o rumbo.
3. Saber que unha viaxe non é unha regata.
4. Non chegar antes de tempo.
5. Saber cando hai que obedecer, e a quén.
6. Se non hai vento, bogar.
7. Saber que é mellor ser un bo cibdadán que un mal político.
8. Primeiro que ten que ser o político: un cibdadán esgrevio, exemplar; segundo: un home de imaxinación; terceiro: un desbaratador da astucia. Contra solermia, inxenio rápido.
9. Saber que faguerse un nome pode ser desfaguerse.
10. Denantes de ter brilo, ter metal, áñda que sexa sen brilo.
11. Non dar creto aos alabeeiros. ¡Endexamáis!
12. Alegrarse co-a louba xusta, e recibila con inxel sorpresa, como un regalo.
13. Non deformar o que se ten que dicir, na teima de se faguer ouvir.
14. Non asoballar a dignidade do teatro, a virtú da presenza, con demasiada de xesto.
15. Buscar tras do misterio combinado noutro misterio sen combinacións; tras do teatro, o drama.
16. Non convertir a galegitude auténtica, a que xa non cabe no corpo, en simulacro de galegitude.
17. Non ser máis débil que o teu énfasis. Non te fagas un énfasis que che veña grande. Máis ben un pouco estreito.
18. Non se coidar bo por ser somente sentimental.
19. E non se coidar sentimental por ter a bágoa punto.
20. Non teñas vergonza de chorar. Tampouco a teñas de non chorar.
21. As mellores bágoas foron na soeza... E por sorpresa.
22. Non buscar insinias de bondade. Nin por locilas nin para se agarimar a concencia.
23. O xuízo ven de ceo. Non interveñas. Deixa que che traspase.
24. Non te desprecies. Sofre calado e quedo as tréboas, e agarda.
25. O bon xuízo porache en pé, regalarache un camiño. Non midas a sua anchura. Non te entreñas demasiado coa equipaxe. Anda xa...
26. Non faguer d'unha leira a clave do dereito.
27. Non faguer do dereito unha leira.
28. Guindar os muros. Tender as máns.
29. Non se escravizar por azo de mandar.
30. Poñerse no seu sitio.
31. Ser dilixente, pero non ter presa.
32. Ter seguranza, pero saber dudar.
33. Non ser simpático a todo o mundo. Escorrentar a moita xente. Non se enterar do que dín os parvos.
34. Non ser carneiro aspirante a pastor.
35. Non fomentar o borreguismo alleo, no azo de pastorear.
36. Si che toca a mandar, que sexa en homes.
37. Eleva, diñifica, dá forza e sanidade aos que tés a redor teu, e non che deteña o pensar que poden sobrepuxarte.
38. Mais non deas armas aos enemigos da verdade, nin siquera verdades. D'aquela é mellor que non che entendan. Ou días de xeito que os desarmen.
39. Coidado co-as verdades como puños. Poden non ser más que simples como puños, eros que a xente quer ouvir... Non lle deas ese gusto.
40. Non gastar en estralos a forza imperativa.
41. Obedencia e mando, cando están traspasados pol-a mesma luz, teñen a mesma dignidade.
42. Non confundir bárbaro con inxel. A boa cortesía nace da máxima inxeleza.
43. Non agardar agradecimento; pero agradece-lo.
44. Organizar, non sumar.
45. Almas vaideiras andan sempre a xuntar e dividir, a ostentar número e quebrantalo, sen outra mira que parecer xefes... ou evitar que outros o parezan.
46. Sempre foron loubados os combatentes galegos. Diante do perigo, preto da morte, lonxe da intriga, as más segredas e firmes virtudes da nosa raza móstranse enteiras. ¡Honor aos nosos combatentes!
47. Despois... A nosa paz será tan digna como unha guerra santa.♦

— — — — x — o — r — n — a — l — i — s — m — o — — a — n — t — i — f — a — s — c — i — s — t — a — — — —

Estampas e monifates

A exhibición do crime

Durante moito tempo os facciosos non tiñan pudor. Non é mester un servizo de espionaxe nin outro xeito d'información confidencial para coñecer o que eles mesmos pregoan. Ainda que agora se recatan algo mais, ao se enteraren da sua necesidade por xuizos alleos, fixeron sempre do impudor unha técnica. N'este feixismo hispánol semelláse aos precursores, de Mussolini e Hitler. A manía da propaganda leva ao feixismo a toda cras de ostentacións. O asesiñato é unha técnica. A ostentación do asesiñato para acrecentar a eficacia do terror é tamén unha técnica. O propagandismo faccioso fai carteles vivos —é dizer mortos— cunha falla de vergonza que sobrepasa tanto se poidera imaxinar. Moreas de cadáveres inseptulados, deixados polos executores á veira dos camiños, suplizos aparatosos á vista de quien queira velos, o consabido aldraxe de rapar ás mulleres os cabelos e de lle marcar a fronte con letreiros, era —e son— ainda ao mesmo tempo que mostras do seu ensañoamento, formas da sua propaganda terrorista para escarmentar...

Mais nese propagandismo agáchase tamén unha morbosa e frenética vanidade. Mostran o crimen, exhiben a saña refinadamente, para lociren o seu poderío. Nesa patolóxica fachenda descúbrese a sua radical debilidade. A cobardía fainos feroces, extremos até o delirio na represión. A vanidade fainos sinvergonzas. Por unha banda e por outra, as duas tácticas combinadas —terror e propagandismo— son levadas a tales viesos, que si tivesen, ainda que precaria e provisional, algúna “utilidade”, rematan sendo armas contra as que as usan.

Un exemplo entre moitos: en Rivera de Fresno (provincia de Badaxoz) organízanse procesións coas nais dos asesiñados a víspera. O cabelo rapado, nun colchón, deixado co-ise fin, o lazo monárquico, Na cadea obríganllas a adeprenderen unha parodia de responso. A procesión das nais vai cantando lugubramente. Detrás, acompañada, aparatosamente fúnebre, unha banda de redoblantes. Segundo este cortexo, pomposas, cheas de fachenda, van as “autoridades”. Pódese concebir unha cegueira máis espantosa?

As “autoridades” quérense autorizar definitivamente, custe o que custe, han de poñer no curuto do mando a sua zafiedade, e agora alardean d'ela, atrás dos redoblantes e das nais “cantoras”...

Chegan ao mais espantoso e tamén ao mais ridículo... En Galiza tamén se ven nenos co cabelo ao cero e unha bandeirinha monárquica prendida nun rulo que lles deixan... Para escarmiento como sempre, e quizais n'este caso, tamén para afirmar a autoridade dalgúnha catequista.

E en fin, outro exemplo tráxico no que se mostra resumida como n'un esquema a psicoloxía feixista. Despois de ser barbaramente maltratado nun cuartel de falanxe, un obreiro foi levado co torso en coiro polas ruas da Coruña para exhibir as chagas.

Pedagogía facciosa

Co nome de enseñanza relixiosa os feixistas españoles restablecen na escola o verbalismo valdeiro das bestas:

— Ave María Purísima —ten que decir o neno ao entrar.

— Sin pecado concebida —responde o escolante.

Ningún dos dous sabe o que di. Certos días da semana vai o crego á escola. Toma a lección de cartilla e fai unha plática grotesca. Mestura a relixión con Franco, bufa, disparata e pon remate ao seu discurso co consabido ¡Arriba España!, que os nenos teñen que corear. O mestre dobla a espiña e sorri poñendo cara de can ou de falanxista, segun o temperamento (ou de lobicán, si é cruzado).

Os nenos galegos das cidades e das vilas teñen os ollos moi despeitos. ¿Cómo poden resistir a súa cruidade os dous esperpentos da comedía, escolante e crego?

Os nenos campesiños, coa súa inocente perplexidade, farían caer a careta do escolante falanxista, si tal escolante tivese cara debaixo da careta.

A cara de cartón non se estremece. O neno di: “Ave María Purísima”, e lembra o que veu na vila, na aldea, na cidade, o que fixeron os compinchés d'aquel que responde: “Sin pecado concebida”. (Os compinchés e tal vez él mesmo) E haberá nenos cuia irmán foi aldraxada brutalmente.

E moitos, cando teñen que corear o berro falanxiata pensarán que monstro será esa España que asesiñou a seus irmáns mozos —ou a seu pai vello— e mandou rapar o cabelo da súa nai, ás irmáns... Pero o neno ha de dícir tamén: ¡Arriba España!

lo... Mais a modo ao comezo. Agora, forte, más forte... D'iste xeito, dícia o home, danse conta practicamente. E aquel era un escolante falanxista dos “distinguidos” ¿Falou no Paraninfo? Había moita xente de rumbo. O home foi moi aplaudido. ¡Probes nenos!

Os pantalóns do crego

¿Non vos lembrades? Había uns cregos, que sempre estaban a temer que as veiras da sotana se confundisen coas d'unha faldra. Eses cregos deseñada se arrichaban. E cando se arrichaban dicían: ¡Aquí, debaixo da sotana teño os pantalóns! Con esto quería dicir que ainda que era crego, era un home. E para demostrar que era un home arreaba sopapos, case sempre sen razón.

En certos casos pódese asegurar que o crego sopapista houbera sido más pacífico si poidera levar os pantalóns ao descoberto. Así non tería que demostrar que a sotana non era unha faldra. Esa ousésion podía nel más que os evanxelos, era o seu evanxeloo. ¿Motivos para faguer valer os pantalóns? Calquera... Por exemplo, unha copla, no campo da romaxe, que él coida, que vai por él. (Por causa d'él, e despois do sopapo custodiado, os civiles teñen desfeito moitas festas).

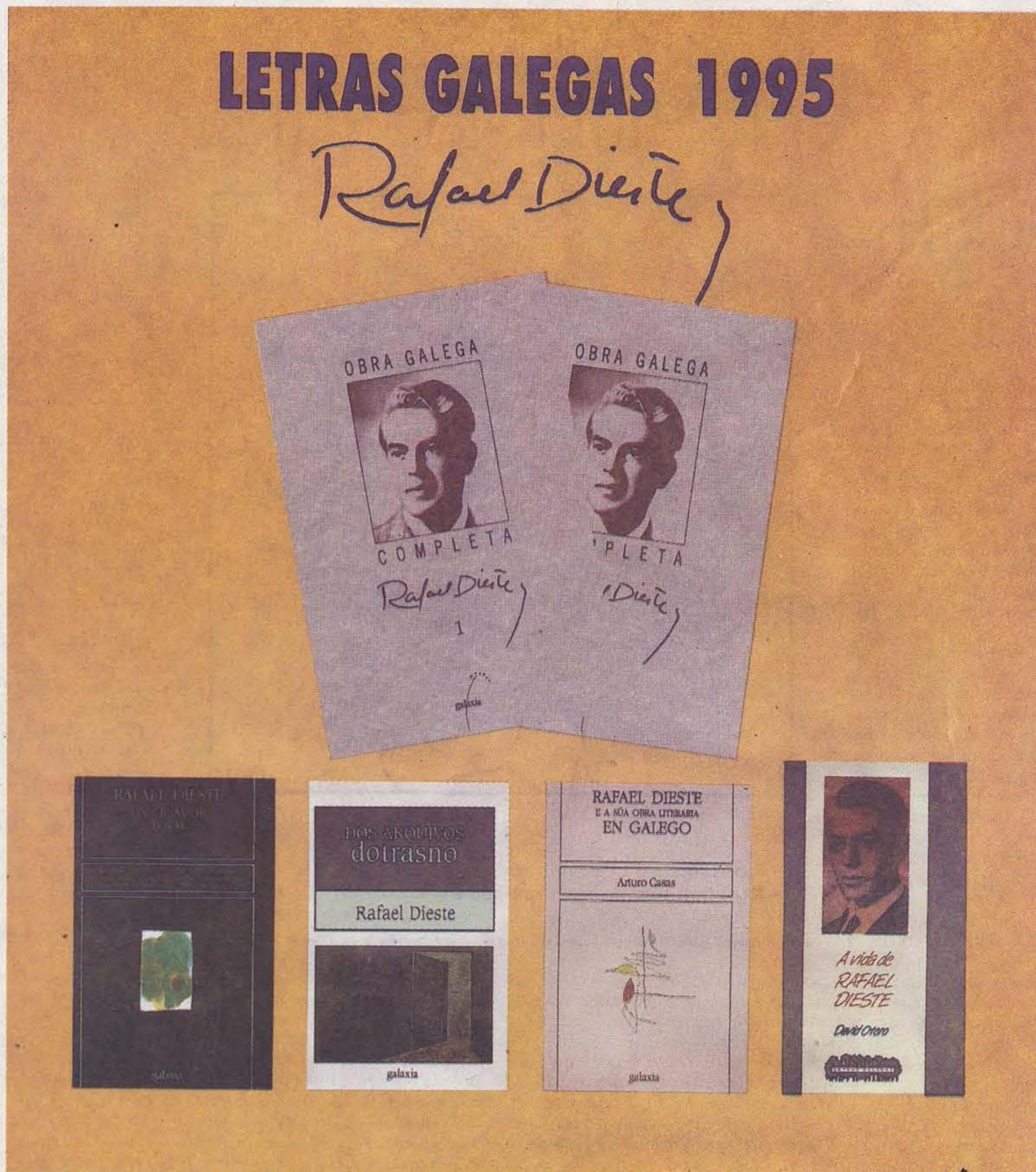
Os cregos pantalonistas —que non hai que confundir con empantalonados (algúns cregos antigos, casi sempre mansos, que usaban pantalón para andar a cabalo, e ainda a pé)—, os pantalonistas, ensotanados, eran decote moi amigos dos “civiles”. De par do crego o cabo sentíase mariscal. De par do cabo, o crego sentíase home, sen deixar de ser crego. Pero ¿quén pode penetrar nos laberintos da psicoloxía dun crego e dun cabo que se fan compaña polo contraste dos uniformes? Deixemos a cousa así.

O certo é que moitos d'eses cregos (hai que supoñer que fosen d'eses) disfrázanse agora de “civiles” e van co piquete polas portas, de noite, a buscar homes para a cadea ou para a morte. ¿Disfrazarse de crego o “civil” para prestar os derradeiros “auxilios espirituales” aos moribundos? parece que non, pol-o d'agora. N'aquel complementarismo de indumentos, é saturante, pode máis, o pantalón do cabo.

Pol-o visto son felices esos cregos. Están no seu. Polas venelas e polos congostos, van baixo o luar vingándose das faldras, empantalonándose sinistramente.

Alá pol-a madrugada, cantan os galos —como no evanxelio... O crego, do tricornio, nega. Alborece o día, e él nega.

Pol-a mañán, xa en crego, ergue a custodia.♦

NOVEDADES

literaria

galaxia

—x—o—r—n—a—l—i—s—m—o—a—n—t—i—f—a—s—c—i—s—t—a—————

Os tópicos por dentro

Individualismo galego

Era xa un tópico, e un argumento de sempre para sair ao paso de calquier anejo de reforma social en Galiza, aquello do individualismo galego opónense a certas innormas que requeiren espírito de comunidade.

Ninguén sabía ben de qué se trataba. Aquel escepticismo ía envolviéto ás veces por un sorriso de gran psicólogo, e outras mergullado en vaga luz, que parecía manar dos ollos d'aquel que estaba no segredo.

Entre eses dous fitos, un de maliza, outro de éxtasis, o espírito ficaba como suspenso e sen forzas para xuzgar, pois non se sabía ben si aquello, o famoso individualismo, era un xeito de picaresca ou de santidade, ou si sería talvez as duas cousas mesturadas.

Decíase tamén, por outra banda, que nós os galegos, tñamos unha infinda elasticidade para acomodar o noso ser, ou a nosa aparenza, aos máis distintos climas e aos compromisos máis opostos. E a individualidade d'un galego ficaba así a pique de ser enxergada como unidade puramente biolóxica que se defende acomodándose.

Mais d'aquela, ¿por qué falar de individualismo e adaptación como d'insinias distintivas do noso carácter, cando son cousas que ao seu xeito ostentan (e por veces disimulan) todal-as unidades vivas? Ningún ser vivente é suicida por natureza. Mais ainda, un suicida é moitas veces un individualista que se pasa de raia no individualismo e xa non topa en si mesmo aquel outro resorte natural da vida: o anejo de convivir.

¿Sería que un galego en troques de vivir, acolle mellor que os homes d'outro povos calquera xeito de convivencia? Entón faltaríalle o que distingue a un ser vivente determinado como espírito, é dicir, a unha persoa: faltaríalle dignidade, ou sería menos persoa que outros homes. ¿Querían decir de nós semellante aldraxe os que nos caracterizaban d'aquel xeito? ¿Non habería en todo iso unha peligrosa ambigüedad que convén espareixer?

Os que asi falaban eran galegos e; sen dúbida, querían dicir algo bó (non sendo os que dician esas cousas para defender, fose como fose, o seu entoñado conservatismo).

¿Non se fala tamén de individualismo hispánico en xeral, do inglés, do francés, etcétera? E, en tanto ao ruso, ben sonado era. Resultou co-iso o mesmo que con outros rasgos que se coidaban propios do labrador galego e que, en realidade, eran de todos os povos campesinos que vivían en réxime semellante. E, en fin, nin siquera se pode dicir con rigor que fosen os labradores de pequenos eidos os que monopolizasen o receio, a solermeia, o "individualismo". ¿Non había todo iso na cibade, e en formas ainda más tortuosas e eirizadas?

Postos a pensar por este camiño, o asunto esvaécese, ou faise tan universal que xa non parece ter un singular

—Papai, ¿que son caciques?
—Unha mala caste de homes que nunca se acaba.

Vñeta de Manuel Torres, do que hai poucos días foi o pasamento, publicada en *El Pueblo Gallego* en 1932.

interés para os galegos. E, noustante é cousa nosa, ou ten para nós un xeito d'interés moi específico...

Un tópico é moitas veces unha verdade botada a perder pol-o mal uso... Veñamos á realidade: ¿Cómo vivía un labrego galego? (Dicimos "vivía" por descartar agora deste comentario o tráxico presente).

Iste era o cadro. Tiña, cando a tiña, unha pequena leira; e cando tomaba unha en arrendamento afeizoábase a ela como si fose sua. A unha pequena empresa isolada, e, para o seu sentir, desvençada do conxunto, ficaba referida a sua personalidade. Aquela pequena terra enchía o seu pensamento ano tras ano. Era o pan dos fillos, pero tamén, ao fin, o centro de gravitación do seu espírito.

Outro xeito de sociabilidade —non sendo a desinteresada dos vellos amigos e das festas— era para el algo desconocido, unha amenaza de compromisos inagardados que se lle podían botar enriba sen honor nin proveito.

Si él vía que dous persoaxes estaban a se debateren pol-o mando, estremecíase un pouco temendo que o viñesen a ensarillar na contenda, pois aquello que se debatía estaba fora do seu mundo, pertencia a ese mundo de onde venían as contribucións e onde medran os caciques. ¿Outro cacique más? Sacrificarse por un en contra do outro? Non val a pena. (Por veces poñíase baixo o amparo d'un cacique para se defender da lei, buscando na servidume a independencia que non topaba na ensarillada, elástica e ambigua legalidade).

ño de que un home non ten figura persoal, de que lle falta espírito ou de que lle sobra maliza. ¡Non é así n'este caso! O que tal pensa non se asomou endexamais ao espírito inxel d'un labrego ou d'un emigrado.

Fora das condicións comúns de loita pol-a vida, nas que moitos galegos teñen que compensar con flexibilidade certas desventaxas (e iso é propio tamén de continentes que proceden d'outros povos mal atendidos), velequí o que sucede ao noso personaxe: o mundo en que entra non entra n'el; é un mundo "d'affora", e tanto máis d'affora canto máis valdeiro. Sobre todo aquello non ten xuízo persoal —porque a fonte de onde podería xurdir ese xuízo non foi aberta ou mana por outras veas. O que el sabe, o que el siente, o que viviu no intre de máis plasticidade íntima, non ten que ver con todo aquele; nin se lle deron medios para que vexa de qué xeito aquello é humano e incúmbelle... Así fica, no fondo, isolado, e a semellante isolamento chámase despoxo individualismo. (Isolado estaba tamén cando labraba a sua terra, porque a lei era "de fora", valdeira, e non unía, senón que separaba. E o divorcio por forza, ten que ser ou parecer máis individualista que os demás, e ten que reinar e estar disposto a simularcos para se defender do simulacro). (...)

◆◆◆

Quen comprenda ben ao ché, estará preto de topar a encrucillada moral de onde xurde o feito ambiguo do "individualismo galego", e veraio en duas formas: como defensa da persoa que non quer ou non consigue entrar nun mundo valdeiro ou sospeitoso, ou como fracaso en superficialidade cando, querendo entrar, fica desvencellado do orixe ou *arremandando* os orixes dun xeito vistoso, pero descompasado e, no fondo, fúnebre.

Dar motivos e vieiros á fonda persoa dun galego nascido no agro ou na veiramar, para que se manifeste e non quede amortecida ou forzosamente isolada: velahí o noso problema. Por ese lado hai que ver tamén a custión do orden económico.

Asi, non veñades co-iso do individualismo cando queiramos fundar espírito de comunidade. ¿Que, exemplo máis bélido e mellor blasónado d'ese espírito que unha vella lancha tripulada por mariñeiros das nosas costas?

Mais non vaiades tampouco a faguer comités de homes valdeiros, con casca de doutrina...

¡Pessoas, queremos!

Ista custión é tan viva en Galiza, que nos dá aos galegos certa esperanza e tino para vela tamén plantexada no mundo. ¡Si a resolvésemos alá!

Pensar oxe en Galiza é sentirse moi indiamente hostil a esa barbarie impersonal, ainda que *fulanista*, que amenaza ao mundo co nome de feixismo. ♦

Hai duas castes de demócratas (descontando os que usan ese tíduo como disfraz): Os que non queren mais que a democracia, e os que queren ademais —e sobre todo— os seus froitos. Para os primeiros a democracia é un valo protector, en cuio recinto agardan faguer tranquilamente o seu negocio, pequeno ou grande. Para os segundos é un arbre, e quedan pasmados cando alguén, chamándose demócrata, non quere deixalo froiticar ou pódalle as mellores ponlas para faguerlle inxertos inicuos. Os primeiros teñen un lingoaxe formalista, xurídico. Os segundos falan d'un xeito realista, por veces revolucionario. Os formalistas rematan claudicando, ainda que moitas veces ensarillen as formas —mais ben as "formalidades"— para poder seguir chamándose demócratas. (Fan eso cando temen pola seguraza do seu negocio). Os realistas, postos n'ise caso, chegan a maldecir as democracias. (No fondo o que maldín é o formulismo evasivo —por veces traizoeiro— dos que defenden o valo dos seus intereses poñendo n'el un letreiro democrático). Chega un intre en que xa non se sabe si aquela fórmula ten cimentos democráticos ou si non ten nada mais que o letreiro. Os formulistas e os hipócritas —a terceira caste— chegan a parecerse moi, quizás a seren os mesmos (non en vestidura, pero sí no fondo dos móviles e dos procedimientos) nos intres decisivos.

◆◆◆◆

O demócrata realista, o que tén fé na vontade d'un povo, o que estima a democracia como un diálogo para chegar a un resultado —e non como unha regla conservadora—, non por isto nega que moitas cousas —as que o merezan— deban seren conservadas. Mais quere que a democracia opere para destruir as caducas. D'aquela o formulista xeneraliza, e chámalle destructor. Pensa que o que quer non é faguer un horto, senón unha escombreira. Pensa o mesmo que as herbas parásitas e o ramallo vizoso postos no caso de maldecir á fouce.

Si o formulista falase craramente desacreditariase. Con moita solermeia vaino embrullando todo, e ten para iso tan descarado inxenio que pode —chamándose demócrata até o fin— topar fórmulas para axudar aos enemigos da democracia ou para pactar con eles, con tal de que o seu valo, e regla de vida social que asegúra liberda de movementos para o seu negocio sexan respetados.

◆◆◆◆

Sobre os demócratas

Trátase, realmente, de herdeiros, d'unha banda, e creadores da outra. Din os herdeiros en tempo de paz —por exemplo os herdeiros d'un imperio— "poñámonos d'accordo para gozar da heranza, respetemos despois o acordo —lei—, ou deliberemos para chegar a un novo pacto cando faga falla". A forma deliberante chámase democracia. Hai despois que perguntar: "¿Quén delibera?". E para que se poida responder:

"Todos, ou algúns, en representación de todos" —dando así carácter universal, *moralidade*, á regla democrática— búscase unha fórmula na que se deixa certo marxe de acción aos menos favorecidos polo herdo, e así a constitución de forzas conságrase xuridicamente como *pacto constitucional*. No pacto —non se pode negar— hai certa universalidad de miras (doutro xeito non sería tolerado en tempos democráticos); consárganse n'el fecundas

liberdades —cada vez mais e mais fecundas segundo vai sendo *conquistada* a democracia pola vontade popular. Mais cando a conquista chegou a un límite en que un país pode, dentro do marco da Constitución, constituirse realmente en povo libre, no que a cidadanía sexa un feito, entáblase unha loita, xorda ou declarada, antre os que embrullan os de-reitos e os que queren feitos.

◆◆◆◆

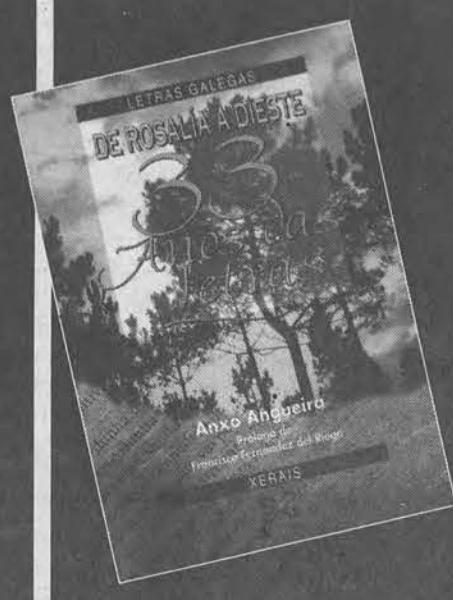
Internacionalmente pasa o mesmo. E velahí porque o povo hispanol —que ten, xa de antigo, sona de realista— tópase ante a espada dos bárbaros e a parede dos formalistas.

(...)

Non-o han de vencer d'esta vegada, nin arrieiros feixistas nin bachilleres pseudo-demócratas.

A mentira é un carafuncho. Inza e reventa cando está maduro. ¿Coidades que ainda pode madurecer mais?♦

LETRAS GALEGAS

RAFAEL DIESTE

1899-1981

UNHA FOTOBIOGRAFÍA

Xosé Luís Axeitos, Carlos Gurméndez,
Arturo Casas, Darío Villanueva,
Domingo García Sabell

Xosé Luís Axeitos, gran coñecedor da vida e obra de Rafael Dieste, en estreito contacto con Dona Carmen Muñoz, viúva de Dieste, realizou e coordinou a *Fotobiografía* do autor homenaxeado neste ano 1995.

RAFAEL DIESTE Heterodoxia e paixón creadora

Víctor F. Freixanes, Xosé Luís Axeitos,
Manuel F. Vieites, Estro Montaña,
Carlos L. Bernárdez

Unha completa e asequible panorámica da peripécia vital e literaria de Rafael Dieste: Creador total, xornalista, poeta intelectual, dramaturgo, matemático, ensaísta e acaso un dos nosos mellores narradores.

DE ROSALÍA A DIESTE

33

Anos das Letras

Anxo Angueira

Prólogo de Francisco Fernández del Riego

A vida, a obra, o esquema xeracional, a cronoloxía, unha antoloxía e a bibliografía básica dos 33 autores e autoras ós que se lles adicou o Día das Letras Galegas dende 1963 ata 1995.

— — — — x — o — r — n — a — l — i — s — m — o — — a — n — t — i — f — a — s — c — i — s — t — a — — — —

Filla de Anxo e Carme, mortos no bou "Eva"

Conchiña Nogueira

'Papá e mamá sementaron en min a eséncia do socialismo'

■ XAN CARBALLA

Co pseudónimo Felix Muriel, Rafael Dieste contou en *Nova Galiza*, a tráxica historia que sucedia o 23 de Abril de 1937 a bordo do bou "Eva" no porto de Vigo. Catro días despois os nazis da Lexión Cónedor deiaban a morte sobre Gernika. Unha muller e oito homes que procuraban a fuxida á Franxa eran descubertos e preferian a inmolación en liberdade denantes de cair nas mans da manda falanxista. A parexa formada por Anxo Nogueira e Carme Miguel deixaban en terra, nas mans amantes dos seus avós, ás duas filhas pequenas Carmiña (3 anos) e Conchiña (2 anos). Conchiña Nogueira Miguel conta hoxe os seus recordos de outrora.

"*Hai merluzas no muelle*, berraban con sadismo correndo polo Berbés. Desa maneira soubo o avó que se frustrara a fuxida e que mataran ao seu fillo e á sua nora. Aquela noite, teño un recodo breve, a mamá viñera a casa a despedirse. Bicounos no seu colo. Vestía pantalóns. O papá non puidoo vir".

"Viviamos na rua Alta, na Ribeira, onde me criei e botei até os 21 anos. A traxédia desenvolveuse toda ali. Meu avó era un carpinteiro socialista e a avoa vendía peixe e estaba en todas as loitas. Sempre dicía, "Estes mariñeiros... se leran un libro e non botasen o tempo na taberna!". Nese ambiente criouse papá, e aos dezaoito anos xa estaba nas Xuventudes Socialistas Unificadas. Traballaba de contábel na conserveira *Gándara y Haz Ltd.* e puña unha insignia coa fouce e o martelo. Como lle chamaron a atención no choio levábaa por dentro e ao sair exhibíaa. Era o presidente dos Empregados Mercantiles".

Conchiña Nogueira insiste "é importante lembrar á xente de hoxe que houbo resistencia. Papá, con outros, presentouse o mesmo 18 e Xullo ao comandante Felipe Sánchez —que traicionou á República— para pedirlle armas. E despois estivo na Porta do Sol e dixolle aos soldados que mandaba o Capitán Carreró *volvede as armas, que somos os vosos irmáns!* Era un tempo de ilusión, e os traballadores coidaban que o exemplo da Unión Soviética había prender tamén nos soldados. Puido o medo e a praza tinxiuse de sangue. Ainda están as marcas das balas na pedra dos velllos edificios."

A semente prendeu

Segundo Conchiña o relato de Dieste sobre o que sucedeu no *Eva* é cabal. "Eles organizáronse e cando todo saíra segundo o planeado surxiu a mala sorte e o exceso de confianza. Había un mozo de guárdia e de súpito apareceu un mariñeiro a buscar algo ao barco e descubriu á xente. Eles,

en vez de retelo na fuxida, confiaron na sua promesa de calar. Faltoule tempo: saiu berrando *amo, amo, que escapan os roxos*. Rodearon o peirao os falanxistas armados e desencadeouse a traxédia".

Os días, as semanas e os anos seguintes abalaron entre o ódio e a solidariedade. "Moitos non nos falaban. Había os que dicían *hai que matar a semente*, os que cando a avoa ía buscar peixe para vender non llo dabán, porque querían matarnos de fame. Apesar da dór os avós nunca baixaron a cabeza nem levantaron o brazo. Esa atitude de dignidade tamén lle reportou solidariedade".

Con emoción vanse debullando os recordos, "sempr se din os nomes dos que morreron, Xosé Rodríguez Lorenzo, Luis Álvarez González, Xosé Losada Castelao, Manuel Rodríguez Castelao, Fernando Rodríguez Lorenzo, Manuel Fernández Feuco, Camilo Campos Méndez e os papás. Pero non hai que esquecer que despois fusilaron no Castro ao rapaz que facía garda no barco. Estou orgullosa deles porque foron valentes. Segundo me contou despois un testigo aos pais topáronos collidos da man na sala de máquinas e custoulle traballo separarllas".

A case sesenta anos daquel drama Conchiña Nogueira ten a satisfacción de poder dizer publicamente "non trunfaron, non mataron a semente como querian. A ilusión e o entusiasmo por unha sociedade más xusta, polo socialismo non se perdeu". ♦

A. IGLESIAS

Veu nos xornais a notiza, enxoita e breve.

Na madrugada do 23 d'Abrial foron sacados d'un bou, disposto para zarpar de Vigo, os cadáveres de nove homes e unha muller moza.

Nove estaban feridos na sen esquerda. Un, o que debeu matar aos outros por acordo de todos, suicidárase e tiña a ferida na sen dereita.

Aqueles nove homes e aquela moza, casada de pouco tempo con un d'eles, tiñanse ocultado no bou para fuxir —despois de moitos meses de esquivaren a temosa persecución feixista. Eran de distintos partidos. Foron delatados —din os xornais— por un tripulante. Os feixistas arrimaron un barco alxibe do porto e asolagaron a bodega do bou. Primeiro con auga fria. Despois con auga fervente. Os acosados non saíran... Ouvíronse uns disparos...

O mozo recién casado chamábase Nogueira. Dos outros nomes sábense dous que alongaron o noso estremecemento, e acurtaron de súpito a distancia —xa brevíssima— entre o noso espírito i-a traxedia: Manuel Rodríguez Castelao; José Losada Castelao; curmáns d'Alfonso... —dous dos rapaces mais puros da nosa terra.

D'aquela foi cando os nosos ollos abertos ao recordo, recibiron n'un lóstrego prolongado toda a presenza d'aquel amanecer. Esquecemos a morte de todos aqueles homes, d'aquela moza, e todo nos pareceu ilusorio

No linde da liberdade Unha morte lanzal

FÉLIX MURIEL

menos o intre de ledicia, cara á liberdade, que sentian aquela noite, mentres o mar, vindo de lonxe, acarriñaba o barco. E todo o soño d'eles realizouse no noso corazón. Si, pasaban o

mar, e á volta d'unha esquina d'unda ciudá das nosas, viñan ao noso encontro cos brazos abertos... Moito tempo, ainda sen querer saber que xa sabíamos a morte, estivemos a repetir os nomes coñecidos, resucitando a mesma infancia que viviron con nós —e que tan nosa era como d'eles... Así estivemos, a rescatalos, dándolles paso pola nosa lembranza cara á eternidade... E vimos que pasaban, que xa non saldrían ledamente ao noso encontro en calquera cidade. E filtrouse en nós, como un albor de lúa, o degoro d'ir con eles, e con todolos homes xenerosos da nosa terra que xa van alá...

Mais algo enche de luz a nosa door, e fai xurdir no medio d'ela un grito de orgullo, case un aturuxo: ¡Non se entregaron ás poutas lixentas! Non se entregaron, viron uns nos ollos dos outros unha diafanidade ausoluta e entregáronse á morte virxen en compañía, como ao ceo da noite. Cada tiro unha estrela!. E hai que admirar ao executor, ao que quedou para o remate, sen que vacilese a fé —d'el e dos outros— na sua sagrada firmeza. ¡Cando foron máis irmáns nove homes e unha muller?

Esa fraternidade no lindeiro decisivo, ese acordo perfecto, esa inmensa seriedade do voso espírito n'ese intre, fai para sempre locinte i exemplar a vosa morte. ¡Si, compañeiros, vindes, agora mais que nunca ao noso encontro!♦

DEPORTE-ESPECTÁCULO

Galiza ten tres das dezaseis equipas do Estado

O Cañas Balonmán de Cangas pensa en ampliar a cancha despois de subir á División de Honra

■ H.VIXANDE

Galiza conta tres das equipas na liga de balonmán máis importante do mundo. O Cañas Balonmán de Cangas é o responsábel desta proeza, que ascendeu á División de Honra tras desputar a promoción frente ao Ademar de Leon. O Teucro e o Octávio son os outros dous conxuntos galegos xa presentes nesa competición.

O clube nacera en 1961 e ao principio desta liga non contaba con este ascenso, ainda que si pensaba que podía quedar entre os catro primeiros. Subir era máis difícil, por canto nunca antes unha equipa de categoría inferior acadara o ascenso na promoción frente a unha equipa superior; o único xeito de pasar á División de Honra era o acceso directo, reservado aos dous primeiros postos.

O Frigoríficos del Morrazo (nome co que está patrocinado o Cañas Balonmán) é un exemplo inabitual no mundo dos deportes profesionais. Asentado nunha vila media —Cangas ten 25.000 habitantes—, conta cunha directiva, un adestrador é un cadro de xogadores con maioritaria presenza de veciños de Cangas e onde a integración entre as tres partes da equipa é absoluta.

A maioria dos xogadores son galegos, só hai dous españoles, un montenegrino e un ucraniano. O adestrador, Modesto Augusto, é natural de Cangas, dá clases de educación física no instituto de Rodeira, na mesma vila do Morrazo, e xogou durante moitos anos na equipa que agora adresa. O presidente Xosé Rebojo, tamén é cangués e vestiu as cores do Cañas durante quince anos. "Case todos os da directiva, un 90%, fúmos xogadores no Cañas Balonmán, de modo que coñecemos polo miúdo todo o relacionado con este deporte e co clube —explica o presidente da entidade—, ademais hai moita camaradería entre xogadores e directivos. Modesto, o adestrador, e máis eu somos amigos de cando nenos".

1600 socios

Despois do Teucro, o Teka e o Barcelota, o Cañas Balonmán é a equipa do Estado con máis socios, 1.600. Cada dous Domingos, o estadio municipal do Gatañal énchese con duas mil persoas. Desde hai oito anos, en Cangas o balonmán gaña público e o fútbol pédeo. Precisamente até hai dez anos o Alondras e o Cañas estaban integrados no mesmo clube, pero a equipa de balompé decidiu desembarazararse do balonmán para aforrar gastos. Hoxe o fútbol envexa ao outro deporte.

O Domingo 14 de Maio Cangas era unha festa. O éxito do Ca-

ñas Balonmán foi celebrado ao grande. Pasada a resaca, na vila do Morrazo xa comezaron a pensar no futuro. "Imos a agardar a despois das eleccións para xestionar a instalación das grandes supletórias, con iso gañaremos espazo para 500 persoas más —explica o Xosé Rebojo. Tamén se pode tirar a parede do fundo Sul para construir máis bancadas, pero, tal e como está

a situación financeira do concello, vai ser difícil".

Mentres o presidente é optimista, outros xa andan a cismar coas desvantaxes do ascenso de categoría. Carlos, un mozo da localidá, opina que "o mau é que agora van subir os prezos, cando o lóxico era aumentar os ingresos do clube en base á venda de máis entradas nos partidos, pero

cun pavillón tan pequeno...".

"Desde logo precisamos máis cartos para estarmos na División de Honra —asegura o presidente—, e terán que aumentar as cuotas, pero tamén é certo que somos o clube do Estado cos prezos más baratos: 5.000 pesetas ao ano para os sócios individuais e 8.000 para as familias. Contudo, será asemblea de sócios, prevista para finais de Xu-

ño, quen decida o incremento".

A directiva tamén está á espera de componer unha equipa acorde coa nova situación. "Temos que falar co adestrador e co cadro de xogadores, pero non o faremos namentres non pasen dez días —explica Rebojo. Agora podemos contratar a un terceiro estranxeiro, ainda que só poden xogar ao tempo".♦

Un vello idioma no que amaron, odiaron, gozaron, sufrieron, creron, soñaron... homes e mulleres ao longo dunha sólida historia

esmorece nas novas xeracións

pero no se preocupe,

no se puede conservar todo,

también las ballenas
llegarán a
extinguirse.

LATINOAMÉRICA A FERVER

Menen continuará as políticas neoliberais

A Arxentina que miraba a Europa parécese cada vez más a Bolivia

O éxito eleitoral de Menen nos comicios presidenciais confirma unha política económica que deu ao país un crecemento do 7% nos últimos anos. Pero, tras a aparente

estabilización monetaria e o medre nalguns sectores, a sociedade arxentina esnaquízase en dous bloques a cada máis contrapostos, froito das desigualdades sociais.

■ MANUEL MERA

Hai no salón máis de cincocentas persoas que aplauden enfervorizadas a Víctor de Gennaro, portavoz da CTA (Congreso dos Traballadores Arxentinos), e Secretario Xeral de ATE, sindicato que agrupa aos traballadores do Estado, cando critica duramente a Menen e anúncia unha manifestación para o Lunes seguinte, aproveitando a presentación da candidatura única ao Congreso da central. Esto acontece na sede da CTA na rua Independencia de Buenos Aires, a mediados de Abril e días despois de que a policía dera morte a un manifestante en Ushuaia, a "ciudad más austral do mundo", na illa de Tierra de Fuego, cando protestaba por evitar o peche dunha empresa. Con De Gennaro, un excelente orador, están outros líderes sindicais de esquerda, como Víctor Mendibil, Secretario Xeral de Xudiciais, representantes de CTERA, o sindicato do ensino, e do de aviación (fundado por un galego e que actualmente preside o seu neto, que se siente galeguista)... O líder da CTA ten unhas palabras de agradecimento para os sindicalistas galegos e cubanos presentes...

A poucas ruas de distancia os traballadores de *Página 12* protestan frente ao edificio do periódico, por mor dunha reestruturação que deixa a parte do plantel sen emprego. Este xornal tiñase como opositor a Menen e progresista, e remata de ser mercado polo *Clarín*, principal grupo informativo do país... Un hosteleiro de Villa Gesell, pequena cidade da costa atlántica que vive do turismo, Serxio, que seixa votou nas últimas eleccións por Menen, mira como este ano durante as vacacións da Semana Santa non se completan as reservas de habitacións, e acháscalle o baixón á dolarización da economía e á sobrevaloración do peso, que reduce a capacidade de gasto da cada vez máis pequena clase media e impide competir coas ofertas de Santa Catarina e Punta del Este (no Brasil e Uruguai respectivamente)...

Mentras, a televisión pasa anuncios pedindo solidariedade coas provincias do interior, e repite unha e outra vez, machaconamente, a inauguración por parte de Duhalde e Menen dun coléxio e dunha clínica de atención primaria nos subúrbios de Buenos Aires... Os xubilados e as nais de Plaza de Maio maniféstanse todas as semáns, constituíndo cásque parte do folclore que obrigadamente ten que ver o turista... Os represores e asesinos están libres, preséntanse nas eleccións, e uns rapaces de 20 a 25 anos están condenados a cadea perpetua ou a vinte anos polo asalto ao cuartel da Tablada na cárcere de Caseros, centro penitenciario que causa noxo só visitalo pola cantidade de merda e deterioro que se observa...

Os éxitos macroeconómicos camifian a par do crecemento da venda ambulante a marxinación.

ANXO IGLESIAS

cendo o país, de que a riqueza concéntrase cada vez en sectores más reducidos, e que a única alternativa para o noroeste arxentino é a protesta, a rebelión, ou a marxinación e o esquecemento. Nunca a Arxentina estivo tan dividida entre clases sociais, e tan desvertebrada, desde as guerras gauchas do século pasado; nas que floreceron caudillos como López, Ramírez, Rosas, Quiroga..., duramente retratados por Sarmiento en "Facundo, civilización y barbarie".

A latinoamericanización

Tiña que refendar con dados o que estaba a ver todos os días, achegueime ao INDEC —centro estadístico oficial— e o Ministerio

de Economía. As cifras son impresionantes. Entre o Capital Federal (centro da cidade de Buenos Aires) e a provincia de Santiago del Estero, na que sucederon os graves enfrentamentos entre manifestantes do sector público e policías, hai unha diferéncia de renda per cápita de seis a un a favor da primeira. Concretamente, en dólares de 1994 pero referido ao PIB per cápita en 1985, na Capital Federal a renda era de 12.461 e na provincia de Santiago del Estero de 2.310. Como se Irlanda e China formaran parte da mesma nación... algo difícil de casar. Nas provincias do noroeste e norte, como Santiago del Estero, Catamarca, La Rioja, Jujuy (nóme dunha cidade e provincia que provén do noso aturuxo) e For-

Nunca a Arxentina estivo tan dividida entre clases sociais, e tan desvertebrada, desde as guerras gauchas

mosa, máis dun 30% do PIB depende dos servizos públicos, por eso as reaccións sociais do ano pa-

sado, con asalto a institucións provinciais e federais, cando Menem quixo reducir o número de funcionarios. É como se en Galiza nos limitaran a produción láctea e madeira, ou nos impedisen pescar... cao diferéncia de que na Arxentina os salários non chegan por termo medio aos 500 dólares, e o custe da vida é un 20-30% máis caro.

Pero, estas diferencias non só están entre o sur e o norte do país, danse dentro da mesma capital entre distintas clases sociais, xa que a clase media praticamente quedou eliminada. Segundo dados do INDEC para o ano 1994, un 51% da renda queda en mans do 18% da povoación ocupada, mentres un 3% queda no 18% con nivel de vida máis baixo. Non é de extrañar que palacetes, avionetas particulares e iates convivan con villas miserias e casas deterioradas da clase media. Buenos Aires neste sentido fixose máis latinoamericana, xa non é a cidade europea de hai trinta anos. Mesmo desde un punto de vista étnico-racial dá a impresión de que os "cabecitas" superan en número aos descendentes de gingos. Será Menem, e o trunfo do justicialismo, parte dese proceso de latinoamericanización?...

A situación actual da Arxentina no económico —no social sería máis complexo de analizar— ten moito que ver coa dependencia deste país da América do Sul da tecnoloxía do "norte". A Arxentina non era unha nación exclusivamente productora de materias primas que mercaba en Europa e USA produtos elaborados, tal como aconteceu durante tres décadas até os anos 60. Nos anos posteriores á Gran Crise comenzouse a desenvolver un sector de transformación que exportaba máquinas ferramentas, Wecheco, a toda América Latina, e producía coches, barcos e avións... e seguía existindo unha gran producción ganadeira e agrícola que permitía exportar os excedentes a todo o mundo. Pero a maioría da povoación vivía da industria e os servizos. A medida que a industria foi quedando rezagada en matéria tecnolóxica, aumentaron as importacións e a dependencia dos sectores básicos. Así foi como durante toda a década dos 70 a industria perdeu un 2,1% de capacidade produtiva cada ano, e na dos 80 un 1,3%. Esta queda na producción dábale mália pasar os salários medios de 1.179 pesos en 1975 a 549 en 1992 (en pesos constantes de 1993). En fin, unha situación económica e laboral que todos coñecemos porque é repetición da historia paralela doutras moitas nacións.

Medicina de Caballo

Coa entrada no Mercosur e a posta en práctica dos novos acordos do GATT este proceso de decadencia acelerouse (O Mercosur é unha unión económica, semellante ao Mercado Común Europeo ou ao Tratado de Libre Comercio, que forman Arxentina, Brasil, Paraguai e Uruguai). Moitas empresas de transformación dos sectores intensivos en man de obra pechan porque son incapaces de competir cos baixos prezos dos productos brasileiros (o salário dun obrero en Brasil ronda os 100 dólares), e as de tecnoloxía media non soportan a caída arancelaria, que inunda de produtos alemanes, xaponeses e americanos, os centros comerciais. Tampouco a venda das empresas públicas a compañías extranjeiras, reporta uns 40.000 millóns de dólares, evita que a débeda externa siga medrando até os 104.000 millóns actuais, pero sobrevolra o peso debilitando no ex-

terior a industria. Menem, boba e llorar a os gas que un dólare dren as se partberal, estraggo por o límo dividimurismos as volta Pero o dra na ce... Agora b, pobres marxinistas que o difica d'estanse son extretores maior vemento cemem frenta aternacionais estados que col des pa salários para fre con tec produc ten ven a proximou do man de requisitos Neste cial, posición de (xusticia se fraga a novos a politi Frente Se militante de repa cada politica que cor da sua aumentación co nais, e sindicalmente do; só a rachard manté Neste r con que das e vindique fin de tra camifímento en amparo dirá se tereses xa que o que p Estou a que no Aeropu meu ar elegante los eur de que talmen porque tas lém coor maioria dade d onde na 600.000 cia que tempo M. MERA

DEPORTES POPULARES

Celebran os dez anos de Campionato de Chave en Compostela

■ R. DA CUÑA

terior a competitividade do sector industrial. E mentres isto acontece, Menem e Cavallo, repiten a consabida cantinela de que "hai que mellorar a competitividade e reducir os gastos públicos", sen importar que un xubilado cobre ao mes 140 dólares, aumente a díbeda, melenren as diferencias sociais e o país se parte en dous. A cruzada neoliberal, auspiciada desde USA, fai estragos na Arxentina, conducida por o líder dun partido que tiña como divisa "nen capitalismo nin comunismo: xusticialismo", o que son as voltas da historia.

Pero o producto interno bruto medra na Arxentina! É verdade, crece... como no Estado Español. Agora ben, vendo como aumenta a pobreza, a dualidade social e a marxinación, temos que concluir que o crecemento do PIB non significa desenvolvemento. Moi fácil: estanse substituíndo produções que son extensivas e benefician a sectores más amplos da sociedade, por produções menores e con maior valor engadido, por iso o aumento do PIB non implica un crecemento do emprego. Estamos frente a unha división do traballo internacional, que só beneficia aos estados con tecnoloxía avanzada, que coloca á Arxentina en dificuldades para competir cos países con salarios moi baixos, e a imposibilidade para frear o consumo de produtos con tecnoloxía punta, que só pode producir naqueles casos en que ten ventaxes moi evidentes, como: a proximidade das matérias primas ou do mercado, menor valor da man de obra, menores impostos ou requisitos medioambientais.

Neste contexto económico e social, por vez primeira, da a impresión de que, as forzas do pasado (xusticialismo e radicalismo) estanse fragmentando e deixando paso a novos xeitos de entender e facer a política, un exemplo disto é o Frente Grande, de Chacho Álvarez. Sei, como decia Daniel un ex-militante do PCA, que Bordon pode representar só un cambio de chaqueta para manter a mesma política económica, pero as forzas que constitúen a columna vertebral da sua campaña son máis plurais, e aumentarían o nivel de contradición cos intereses das transnacionais, e USA. Asemade, o mesmo sindicalismo peronista, está totalmente desprestigiado e corrompido; só algunas organizacións que racharon a tempo coa burocracia mantén o seu prestíxio social. Neste marco, a forza e coeréncia con que o xusticialismo de esquerdas e os marxistas arxentinos reivindiquen a Soberanía Nacional a fin de trabar os intereses especulativos das transnacionais, e o único camiño para recuperar un crecemento económico que teña reflexo en amplas capas sociais... o tempo dirá se son capaces de integrar intereses e esforzos ambas culturas, xa que aí está, cando menos iso é o que penso, a clave do éxito.

Estou a punto de tomar o avión que nos leva a Montevideo, no Aeroporto de Bos Aires, miro o meu arredor a executivos altos e elegantes, a señoritas con modelos europeos, e teño a sensación de que ésta sería unha cidade totalmente europea, senón fora porque o mozo que trae as malas lémbra-me que da súa mesma coor morena é hoxe a inmensa mayoría dos habitantes desta cidade de 13 millóns de persoas, onde na década dos 60 vivímos 600.000 galegos, e Castelao dicía que era a "Galiza ideal"... o tempo non pasa en balde.♦

A MESA
APTDO. Nº 247
15700 SANTIAGO
DE COMPOSTELA
TELF. 56.38.85

M. MERA é Secretario Confederal da CIG

está suxeita a un regulamento composto por 26 artigos nos que se determina todo o referente a pesos, medidas, pontuacións e á organización como tal.

Característica común ao conxunto dos campos de xogo é a sua localización nos arredores do centro urbano. Así, desde A Rocha a San Marcos, desde O Milladoiro a Conxo, as 13 eiras van arrodeando o casco histórico e o ensanche, deixando ver a orixe parroquial e rural deste vello xogo, fillo da pontaria, a maña e a forza. Engadindo aos valores propios dunha área tan significada de Compostela un elemento cultural enxebre.

Para sector hosteleiro o feito de ceder uns anacos de horta ou de xardin para as eiras da chave suponllas na práctica a

ampliación da oferta e a creación dun mellor ambiente, motivando a relación social e beneficiando a sua economía.♦

CAMPIONATOS

Liga. 17 de Abril - 28 de Xuño

Copa da Asociación

Cuartos de final: 2 - 9 de Xuño
Semifinais: 16 - 22 de Xuño
Final: 1 de Xullo

Campionato da Ascensión

Carballeira de Santa Susana
20, 26 e 27 de Maio.

LOCALIZACION DAS EIRAS

Bar Arcadia (A Rocha). Bar Alonso (A Choupana). Restaurante Sueros (San Marcos). Bar Amador (A Barcia). Bar Estrada (O Castineirón). Taberna Puent (Laraño). Peña Sacho Tarello (Vista Alegre). Bar Brisa (San Lourenzo). Bar Esquina (Vidán). Restaurante As Viñas (Milladoiro). Bar Oquefaltaba (Lamas de Abade). Casa Mallou (Mallou). Bar Navegante (Conxo).

**Gracias
por facer-nos
chegar
este boletín.**

A MESA

APTDO. Nº 247
15700 SANTIAGO
DE COMPOSTELA
TELF. 56.38.85

BOLETIN DE INSCRICIÓN

APELIDOS E NOME _____

ENDERECO _____

LOCALIDADE (C.P.) _____

PROFESIÓN _____

TELÉFONO _____

PROVINCIA _____

DESEXO AXUDAR Á MESA COMO:

SÓCIO (CUOTA ANUAL: 5.000 PTAS.) SÓCIO (CUOTA ANUAL: 3.000 PTAS.) SÓCIO (PARADO/ESTUDANTE) (C. A.: 1.500 PTAS.)

FORMA DE PAGAMENTO

DOMICILIACIÓN BANCARIA TALÓN

DOMICILIACIÓN BANCARIA

BANCO/CAIXA DE AFORROS _____

ENDERECO _____

POB.OCIÓN _____ SUCURSAL _____

BANCO/CAIXA _____ SUCURSAL _____

D.C. NP CONTA

Sr. Director: Pregúelle siervo-se cargar no mídia conta corrente/libreta e así novo aviso os recibos que lle sexan presentados pola MESA, en concepto de Sócio a nome de _____

SINATURA

Vivimos no mellor dos mundos posíbeis
(Felipe González)

'Fascistas, fascistas'. A alcaldesa de Redondela defendía a berros a mantilla española contra xente moza que non podía conter a risa ao paso do funeral das peinetas. O ritual da procesión de *A Gabacha*, tiña que pasar pola versión **macarena** da dona do alcalde.

Anguita na Ser. Pergúntanlle: apoiará Izquierda Unida ao candidato socialista á alcaldía de Barcelona, en coalición co cal xa governan actualmente? O califa parece que estivo a piques de engulir o micrófono seguido de uns cinco metros de cable.

A Garda Civil do Grove anunciaba a todo bombo, o pasado 9 de Maio, a localización dunha plantación de Cannabis. Na operación descubrironse doce plantas desta droga. No Grove hai bares coñecidos como "o da coca", pero a Garda Civil prefire dedicarse á xardinería perseguiendo plantiñas que producen uns efectos ben menores aos da cervexa *Guinness*.

"Los hemos visto el otro dia en el Obradoiro..."

(Manuel Fraga, 6-05-95)

D. Manuel, teño-lle que recoñecer que ten vosté moi boa vista e, se me permite o símil boxístico, pouco carácter de encaixador a pouco que a auga se lle desvie do seu rego. Pois si, ali estábamos no Obradoiro expresando maioritariamente a nosa oposición a que os intereses da Galiza fosen novamente sacrificados, tocando-lle esta vez á pesca, unha das nosas fontes de riqueza social e económica mais importantes, pero é que antes foron outras, lembra-se? Os astileiros de Ferrol e Vigo, a siderúrxia de Teixeiro, a cuota do leite, e un longo etcétera no que non me podo esquecer das agresións dos volanteiros franceses aos nosos boniteiros ou, por citar o mais recente (esta é de carácter "doméstico"), a requisa dos queixos artesanais por funcionarios da Consellería de moseñor Romay...

Eu non xustifico o dos ovos, D. Manuel, que son para facer tortelias, ou biscoitos, que na Galiza producen-moitos, algo así como 80 millóns de dúcias nun ano segundo as estadísticas. Pero teño-lle que dicer que si o asubiei, D. Manuel, en uso da miña liberdade, entre outras cousas porque non me encaixa o feito de que, sendo correspondible vostede e o seu partido dos feitos que provocaron o acto, intente rentabilizar politicamente o mesmo.

Asubiei pero sen "resentimento a flor de piel", D. Manuel. Se acaso con algo de suor, por aquilo do calor e as aperturas, que éramos moitos. E sen "cara de odio" (que xa até José Antonio dicia aquilo de "disparad, pero sin odio"), senón xusta caraxe de ver a Galiza convertida no "backyard" (como sabe este é o termo que os ianquis adican a México) da Unión Europea, coa complicidade do goberno español e do partido ao que vosté pertence.

E vou-lle dar algunas razóns de todo isto, utilizando as suas propias palabras.

"Los hemos visto el otro dia..."

—Apoiendo incondicionalmente o ingreso de España na CEE, sabendo que con isto hipotecabam o futuro de Galiza.

—Aos deputados impedindo co seu voto a posibilidade de que o noso idioma fosse utilizado en todos os ámbitos da administración.

—Aos membros do seu goberno en Galiza utilizar os fondos comunitarios do FEOGA, o FEDER, o FSE e calisquera outros (auténtica esmola para xustificar o desmantelamento das nosas bases produtivas por exixencia comunitaria), non para tentar de deixar unhas bases sólidas de desenvolvemento do país, senón para comprar von-

DANIEL

A FELIPE SÓ
O SALVARIA UN
ATENTADO

PERO TERIASE
QUE DEMOSTRAR
QUE CASCOS
PUXO A MECHA

tades e intencións de voto co único obxectivo de perpetuar-se no poder.

—Vixando a vosté e ás suas longas comitivas en viaxes valleclanescos-autocomplacentes mentres acontecían importantes feitos que afectaban a Galiza, como o que motivou a concentración do Obradoiro.

—Convertindo á prensa editada en Galiza, a base de subvencións e de publicidade institucional, nun coro de voces que cantan arreos as louvanzas do seu goberno.

—Utilizando a Televisión de

Galicia como unha das armas más poderosas de desinformación política, social e cultural do povo galego.

—Enchendo a sua administración con parentes e amigos, elecidos a dedo, desprofesionalizando o labor funcional, para que executen á perfección a política do seu goberno, dispensadora de prémios e castigos segundo a color política dos administrados, con unha flagrante violación diaria do artigo 14 da Constitución.

—Facilitando a introducción do Opus Dei nas engranaxes da vida pública e da administra-

ción galega, deturpando ainda mais o seu funcionamento co seu comportamento económico-colectario.

"Lo hemos visto el otro dia...", e o outro, e o outro, e desde que o seu partido aninhou nesta terra, D. Manuel, en resumo e por non aburrir con un mais longo relatório, a vostés e a todos os que de vostés engordan, tentando de acochar, baixo un disfraz de falso galeguismo que non respeta nin o recordo dos devaneiros que loitaron en contra de todo o que vostés representan, o seu verdadeiro espírito cipao (lembra-se, sen dúbida, dos índios empregados polo exército colonial inglés para combatiren aos seus compatriotas) ao servizo inconfesable dos intereseis alleos a Galiza.

Por iso, D. Manuel, permita-me dicer-lle que comprendo a sua reacción, e sen estragar ningún ovo, e utilizando o idioma que vosté adoita empregar nas ocasións solemnes, lembra-lle aquela frase cervantina: "...ladran, luego cabalgamos".

Sentido, D. Manuel♦

A.L.

(VOTANTE DO BNG DE FOZ QUE O ASUBIU NA MANIFESTACIÓN)

Conversións e batasunizaciones

As últimas declaracions da Presidencia de Esquerda Unida e do seu máximo dirixente Anxo Guerreiro, aparecidas unhas veces como notas de prensa, outras como declaracions a xornalistas, e amplamente recollidas polos medios de comunicación, sobre unha suposta "batasunización" do Bloque, e outras flores polo estilo, causaron-nos unha profunda supresa. Pero non porque sexa o eterno señor Guerreiro quem diga esas cousas, non; ao fin e ao cabo, despox de tantos anos perdendo elección tras elección e xogando sempre de farol, buscando excusas onde sexa ("falta de memoria histórica", dicia o outro dia Anguita en Ferrol) para xustificar os continuados fracasos, agarra-se a calquer cousa e pondo en marcha o proverbio, intenta sacar alguma gañancia a forza de procurar que o ria vaia revoltado. Pero non nos chaman a atención esas declaracions por estaren feitas por el, decimos. Xa sabemos que o señor Guerreiro é especialista en roldas de prensa, notas de prensa e declaracions á prensa, sobretodo cando se achega algunha 9calquera) elección; non deixa de ser curiosa esa especialización, e tamén é curiosa o ben que lle resulta: unha boa parte dos gallegos e as galegas só coñecérán Esquerda Unida pola cantidade de veces que sai nos medios de comunicación da Galiza, e pola xenerosidade destes á hora de adicar-lles páginas, minutos, imaxes... Facendo comparacions con outras forzas políticas e/ou sociais, e atendendo á sua representatividade, non deixa de ser curioso. Pero, re-

MUNICIPEIROS

XAN PIÑEIRO

Mesmo á beira da casa teño un candidato a concelleiro. Ata agora nin mè falaba con el. Ademáis estaba convencido de que entre as súas posesións non estaba a de ideoloxía ningunha. Pero hai uns días prestoume a sulfatadora para acabar cos escarabellos das patacas e, mentras tiraba do tabaco rubio, o municipio aseguroume que con só chegar el ao concello, ía botarlle media cuarta de cemento ao camiño comun no que un dia eu partira a suspensión do meu coche.

—Xa me figuro que ti estás noutra onda, veciño -confesou o fumador-, pero debes ter moi en conta que é de xente civilizada votar polo concreto, que as afinidades locais son persoais e ao marxe de calquer tendencia.

Debeu quedar moi contento coa arenga porque, coa cabicha do pitillo que lle quedaba, prendeu outro emboquillado e marchou dicindo que ali estaba para o que fixese falta. E debe ser verdade que nas locais case nunca ten en conta a ideoloxía. Nen tan sequer nas outras. Eu por exemplo levo anos esculando programas de partidos a ver se hai algun que propoña penas de multa e internamento para os fumadores e lamentavelmente, polo de agora, ainda non se deu o caso.

Agora que o penso, coido que a este veciño faltoule non ser fumador para ter o meu voto. Ou sobroulle o fume dun par de rubios que, para o caso é o mesmo. De todos os xeitos, se decido pedirlle outra vez a sulfatadora para lle botar insecticida ás patacas, procurarei que sexa despois destas municipais.♦

Surprende-nos o silencio dalguns membros da "nova" formación

A discriminación do nacionalismo galego en televisión resulta patente. Alén dos espacios que lle corresponden a PP e PSOE, van e adícanlle 17 minutos de telediálogo á finada Lola Flores. Así calquera!

Din que na Coruña caben duas posibilidades despois do 28-M: ou maioria absoluta do PSOE ou azotea. A segunda alternativa é a que ten estudiada Paco Vázquez e consiste en guindarse desde un piso vintecatro no caso de non acadar a primeira.

Xa estaba
controlado o cólera, a sífile, a gonorrea...
Estaba o público tranquilo coa sua pensión, co donuts e un bon programa na tele. E agora resulta que cae o comunismo, liquidan o estado de benestar e cada dous anos descúbrese un novo andáculo: a Sida, o ebola...; baixan as vendas do Corte Inglés, despiden a Arsénio, Fraga promete seguir. Horrible! ♦

petimos unha vez mais, non é isto o que nos surprende.

Surprende-nos das declaracions, o silencio e imaxinamos que o asentimento (quen cala, outorga) dalguns membros da "nova" formación do señor Guerreiro (agora, chama-se EU-EG(?)), inclusive membros da sua dirección. Hai un ano ou dous, esas persoas mantíñan estupendas relacións con H.B., á que mesmo invitaban aos actos que realizaban (por exemplo, con motivo do 25 de Xullo). Para eles e elas, tamén é agora un insulto iso de "batasuno"? Coincidem con Anxo Guerreiro? Teñen outra opinión? Esqueceron xa o seu pasado? Xa pertenecen ao "bloco democrático" fronte ao bloco dos violentos? Como era aquilo de que un povo que esquece a sua historia está condenado a repeti-la? Non será tamén válido para todo tipo de organizacións, colectivos, grupos, etc...? A quen se dirixia Anguita cando falaba da memoria histórica?

Cheos de sorpresa, pero tamén tristes e desencantados, non chegamos a entender se temos a clase política que nos merecemos ou a que non conseguimos evitar. Descubrimos, en cambio, iso si, o rápido que pasa ás veces o tempo. Será certo, más unha vez, que os conversos sempre son os mais perigosos defensores das novas crenzas?♦

PILAR FERNANDEZ PAZOS
IGOR LUGRIS
(COMPOSTELA)

Ensinantes e nenos

Veño de asistir a unha das festas que fan os nenos para recadar fondos para unha viaxe de fin de curso. Eu estou e estarei sempre a prol do que organizan eles, mais... Imos comezar a contar as cousas polo miúdo, e vou clarear que non quero que recaia sobre eles, a miña crítica negativa.

O acto durou perto de tres horas, e a utilización do idioma galego, non chegou a unha, aquí comezan as contas que non me cadran.

Os rapaciños tiñan entre 11 e 14 anos, e é entón cando coido que espertan as fantasmas do pasado, estas xeracións xa coñecen o galego como "língua digna", e ainda utilizan o español cando fan paródias ou cando lles parece que "hai que falar en serio", pero eles non teñen a culpa, seguramente a temos nós, os ensinantes, que non chegamos a o celme da cuestión, que non atopamos o xeito de facerles ver a

VIVA BETAZZI!

NANINA SANTOS

No contexto xeral de ataque sen paliativos da xerarquia da igrexa católica ao aborto, escandalizaron as declaracions de Luigi Betazzi, bispo de Ivrea, ao que xa lle está respondendo Saldarini, cardeal de Turin.

L. Betazzi, levado por un principio de realidade poderoso, declarou ao semanario diocesano de Ivrea que, sendo o aborto un mal que el condena moralmente, a lei ha deterse perante a decisión da muller á cal a natureza confiouelle a grave e exaltante responsabilidade de concebir a vida.

A decisión da muller ven converterse así nun factor clave, cuestión que o feminismo que comparto ten sempre posto de manifesto.

Importa a decisión da muller, e importa, polo tanto, que as leis garancen que a decisión de abortar, se for o caso, poda levarse a efecto sen atrancos de nengunha índole.

As posicións morais e relixiosas (indubidavelmente respeitables) son da incumbencia de cada persoa e contan de xeito poderoso á hora de tomar decisións, e desde logo se de levar a termo un embarazo non desexado ou interrompilo se trata.

Ainda tanta xente a pensar que as mulleres somos seres subnormais que precisamos que outros decidan por nós!♦

realidade, de clarearles a situación do noso idioma e da nosa cultura, en perigo pola introducción do español, pola lexicalización, polo ataque que sofre o galego, decote.

E agora quero facerles ver aos lexisladores, aos españoleiros e españolistas en xeral e tamén a alguns dos meus colegas ensinantes, aos que tentan semear o español entre os nenos, o seu fracaso e a sua eiva no seu "Proyecto império"

ou "Misión imposible": Os galegos de curta idade, como calquer outro, deforman o español, afortunadamente, e crean frases tan traxicómicas como: "Han vuelto" ou "Un trujo di tortilla" (verídico), por iso, se os nenos fixesen o acto, integramente, en galego, aquilo resultaría más normal, más digno e más noso.

É un bon intre para lembrar aquela frase do Irmán Daniel, que fala duns imperialistas fracaçados, repetida en moitas veces mais sempre axeitada.

Colegas ensinantes, lembraide agora outras verbas maxistrais e amosade aos nenos e nenas

galegas a nosa realidade, sen prexúzios nin medos, dicídlles aquilo de... "Falade meniñas, fale galego".

Eles, non teñen porque pagar a heranza dun pasado que non viviron.♦

LIO REXES
(ALFOZ)

Siareiros e política

Esta é a última carta que escribo sobre o tema dos siareiros, em resposta a duas publicadas nos nº 671 e 672, a primeira de MS e a segunda dum membro de Skinheads Antifascistas Patriotas do Celta.

Ao Skinhead: se leses bem a minha carta verías que eu não dixem que os Riazor Blues fossem mais ou menos nacionalistas ou que só vos amosades também incoerentes em muitos aspectos com a ideología que afirmades ter. Deixei bem claro que em todas partes cozem fabas e que por isso já me casava que só falásedes dos RB, quando demostrais ter comportamentos similares, se bem continuo insistindo em que os RB non são más fachas do que vos (só vedes o que vos interessa).

Falarei máis claro; em realidade, o da ideología política não

é más que uma desculpa para justificar esa histéria irracional e paifoca do anti-viguiismo ou anti-corunhesimo, tanto me tém. Para comprometer-se numa luta política, eu non vou ao estadio de turno identificando a tal ou qual equipa com esta ou aquela ideología (entre os siareiros de todas as equipas há gente de todas as cores, tamén no Celta) o que fago é militar numa organización política.

Com quem vos relacionedeis dá-me o mesmo, o de que RB

são fachas ou se una vez houve uma cruz céltica numa pancarta ou se

I e v a s e m
uma flor no
cu é buscar
desesperadamen-
te algo
que aferrarse
para justifi-
car fobias ge-
ralizadas (se
RB non exis-
tisse, algo
vos inventari-
adeis para
atacar aos
deportivistas, e olha que recon-
heço que na Coruña farían
igual para atacar aos celtistas).

Pelo que vos guiades é pela tontería paillana de "a minha ci-
dade é más isto ou menos o ou-
tro", paifocada compartida com
todo o mundo (Porto/Lisboa por
exemplo).

Entre muitos dos seguidores do Compostela, como a que há na Coruña (vivo em Compostela), se bem vós só vos fixades nos segundos, tudo com tal de ir contra o "inimigo" histórico (da História só se lembran as perralhadas).

No caso do Compostela, como dixem na outra carta, é patético ver a "preocupación" de determinados grupos pelo Depor, quando na Coruña passam olímpicamente do Compostela. O confrontamento buscaram-o certas "penhas" de aquí e ganhamo-a o pulso (volvo dizer que as Brigadas não usan o galego nem por equivocación, devem fala-lo só convosco).

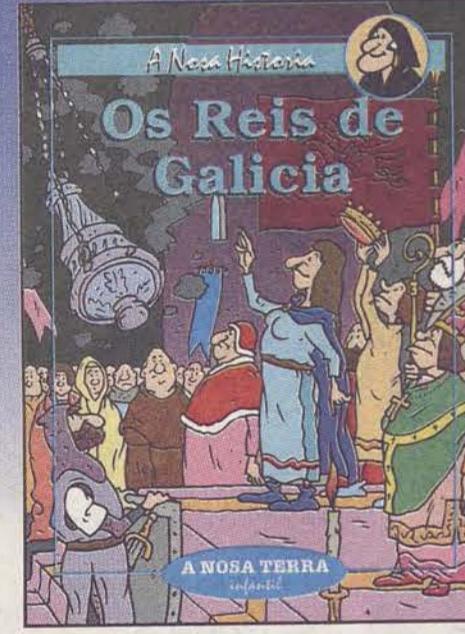
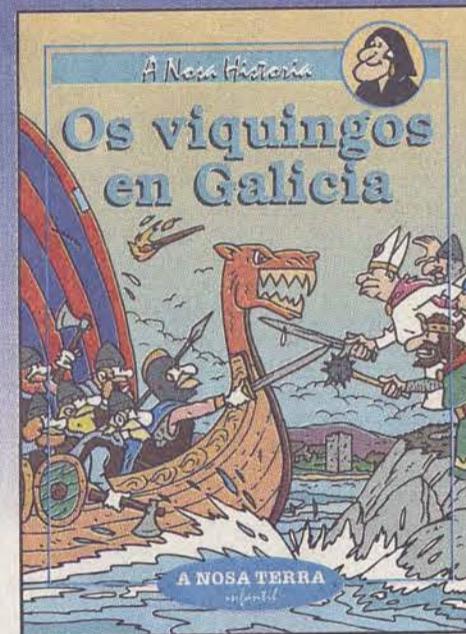
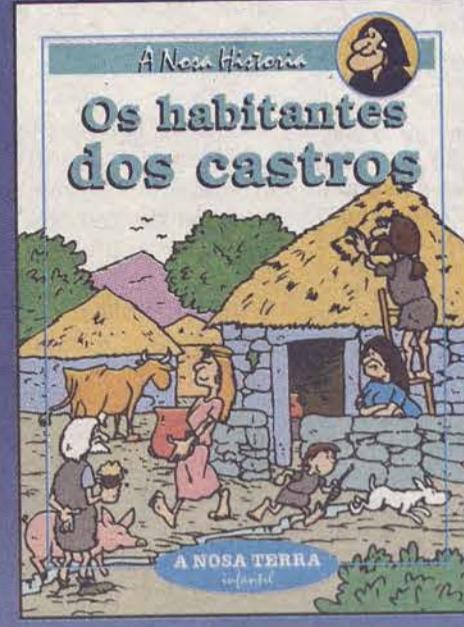
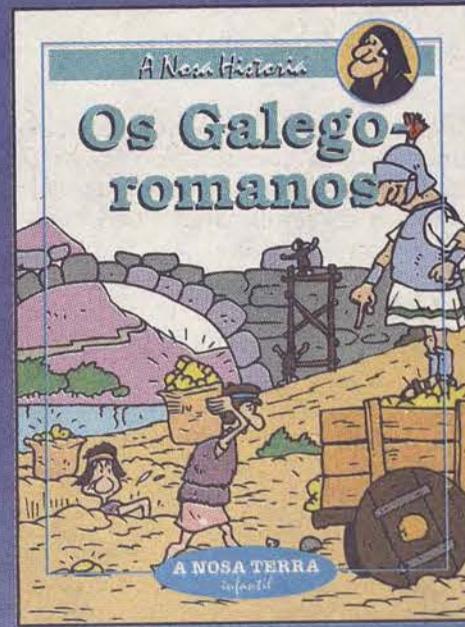
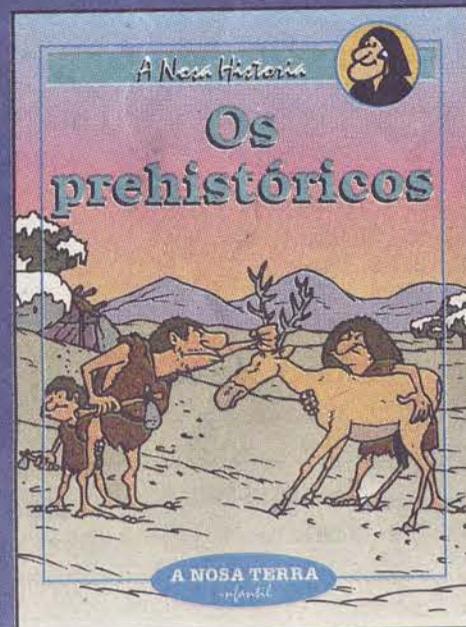
Para rematar, pelo que dis ao final da carta, semelha que te deve amolar muito que o Depor leve trés anos na elite; ningún negou que fosse até há pouco una equipa "ascensor", igual que o Celta, se cadra Melhor é outro pecado que devamos pagar (oh!, que raiva dál!!!).

A MS: coincido praticamente em tudo com a tua carta, há muito "mamoneo" neste país disfarzado de nacionalismo.♦

ÁLVARO BRANDARIZ
(COMPOSTELA)

A Nosa Historia

**Á VENDA EN QUIOSCOS
E LIBRERÍAS**

SUSCREBE AOS
TEUS FILLOS CO.
20% DE DESCONTO

NOME _____
APELIDOS _____
ENDEREZO _____
TELEF. _____ C.P. _____
N.I.F. _____ Povoación _____

Suscríbome a NOSA HISTORIA INFANTIL da que recibirei 2 números cada 2 meses ao precio de 900 ptas. menos o 20%.

PAGO DOMICILIADO

BANCO/CAIXA DE AFORROS _____
CONTA/LIBRETA _____
TITULAR DA CONTA/LIBRETA _____
Nº SUCURSAL _____ Povoación _____
PROVINCIA _____

CÓDIGO CONTA CLIENTE

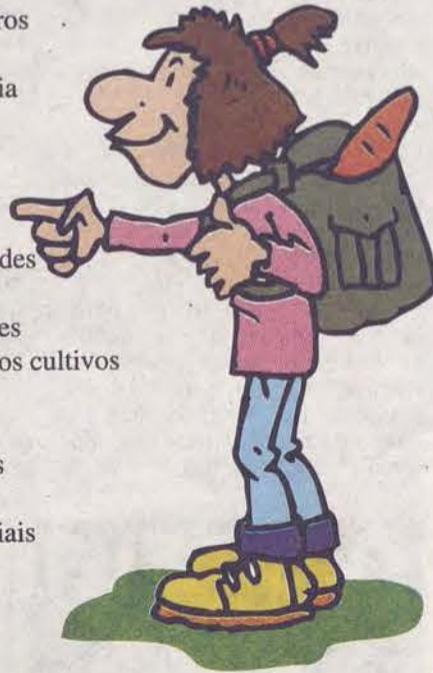
Entidade Sucursal D.C. Nº conta

Sérvanse tomar nota de atender até novo aviso, e con cargo á miña conta,
os recibos que ao meu nome lle sexan apresentados no seu Banco/Caixa
de Aforros por PROMOCIONES CULTURAIS GALEGAS S.A. (A NOSA TERRA).

ATTE.
SINATURA

20 TÍTULOS. 2 CADA 2 MESES

1. Os prehistóricos
2. Os habitantes dos castros
3. Os galego-romanos
4. Os viquingos en Galicia
5. Bispos e monxes
6. Os reis de Galicia
7. Os nobres
8. Os irmandiños
9. Os habitantes das cidades
10. Poetas e navegantes
11. Piratas e descubridores
12. Os labregos e os novos cultivos
13. Os ilustrados
14. Os guerrilleiros
15. Os carlistas e liberais
16. Os galeguistas
17. Os primeiros industriais
18. Os emigrantes
19. Os galegos do 36
20. Os demócratas

A NOSA TERRA
infantil

Xosé M. Alonso Martínez, presidente dos libreiros

'A Xunta ten que axudar á mellora das librarias'

■ XAN CARBALLA

Leva máis de vinte anos no negocio libreiro, unha mistura de comercio e cultura de equilibrio non dabondo valorado polos cidadáns e mesmo polas institucións. Como presidente da Federación de Libreiros de Galicia, que agrupa a máis de 350 establecimentos, Xosé Manuel Alonso reclama con firmeza apoio e atención para un sector clave na difusión da cultura galega.

Como se modificou a receptividade da xente co libro galego?

Non hai punto de comparación a respecto dunha década atrás. O libro recomendado no ensino influe moito, pero esa obrigatoriedade, que tamén se dá no castelán, é un xeito de gañar leitores para o futuro. Non estamos no ideal que desexaríamos pero é un bon nivel. O Dia das Letras influe unha chisca, porque é moi simbólico, pero as campañas de promoción en rádio

e televisión nótanxe moito nas librarias.

Quizais as librarias sexan un grilón dentro da cadea do libro ás veces postergado.

As librarias teñen que transformarse porque os tempos que corren perderíamos a batalla frente

'O libro é caro en determinadas novidades, pero o abano de prezos é amplio'

ás grandes superficies. Hai que ofrecer máis servizo, remozar os locais,... pero hai unha grande falta de dñeiro. Nós temos apresen-

tado en diversas ocasións proxectos á Xunta pedindo financiacións a baixo interese. Non hai que esquecer que o fondo depositado nas librarias son unha

masa que non rota facilmente, todo o contrario do que se poden permitir as grandes superficies. O proxecto ainda está pendente pero

é unha necesidade imperiosa, porque o público a cada vez faise máis esixente. A palabra cultura, nos Dias do libro ou das Letras Galegas visten moito pero pasan os anos e non temos resposta.

En todos estes anos acordamos algúns convénios de animación á leitura con Política Lingüística, e para facer exposicións con diversas institucións, pero é unha relación de mútuo beneficio. Coido que naas campañas de leitura apenas se conta con nós, fanse moi por arriba e podian lograrse resultados moito mellores.

Non se podían tomar más medidas para abatar o prezo do libro? Conseguiron acabar cos descontos no libro?

A reivindicación do IVA cero para o libro ainda non se conseguiu (hoxe está no 4%), pero non penso que sexa decisivo no custe final. O libro é caro en determinadas novidades, pero o abano de prezos é amplio, e a diferencia co libro galego é pequena ainda que as tiradas son inferiores. Mais que un problema de prezo coido que hai falla de hábito de leitura, de consumo cultural. Respeito aos descontos hai xurisprudencia dabondo e esa longa batalla dos libreiros frente ás grandes superficies gañámos definitivamente. Apenas hai clientes que che pidan un desconto, como se se tratase dunha mercancia calquer.♦

Sete mil persoas participan nun plano de animación de bairros e parróquias de Vigo

Cincuenta millóns de pesetas gastara no seu dia Manuel Soto para que varios miles de persoas puiden observar durante una hora os abanicos de Madonna. Un orzamento de doce millóns perto de sete mil persoas participan desde Maio do ano pasado no Plano de Animación de bairros e parróquias de Vigo.

O éxito superou as nosas esperanzas. Fixemos inquéritos anónimos e a calificación da maioria dos cursos foi de 9 sobre 10, cuando o normal é que non se supere o 6 ou o 7. Na primeira fase que foi de Maio a Decembro participaron 22 Asociacións de Veciños e entidades diversas. Na segunda que empezou en Xaneiro e durará até Xullo están a participar 40. O éxito tamén se ve en que a xente que participou nos cursos quere seguir, apontase outros e pide estabilidade", sinala Lino Pellitero, coordinador da Asociación Sócio-Pedagógica Galega, entidade que se encargou da organización do Plano que foi financiado pola Concellería de Relacións Cidadáns.

A valoración das Asociacións de

Os participantes valoraron cunha media de 9 sobre 10 a calidad dos cursos.

Veciños tamén é positiva. O plano de animación serviu, entre outras cousas, para aumentar os seus asociados, atraídos polas novas actividades.

Coñecimento do país

Pellitero amósase surprendido pola vitalidade dalgunhas destas asociacións, así como pola conciencia

de parróquia que existe en moitos lugares de Vigo. O coordinador da ASPG coida que parte do éxito é debido a inserción das actividades na propia bisbarra e no país. "A xente sabía de que lle estábamos a falar", aponta.

O mínimo de participantes establecido é de 10 e o máximo de 20, "co fin de controlar a calidad dos

cursos". Só 4 dos 122 anunciados tiveron que seren suspendidos por falta de asistentes. Os temas dos cursos foron os seguintes: cerámica, fotografía, reciclaxe de residuos, rutas ecológicas, escola de pais (para a educación dos fillos), educación para a saude, coñecer Galiza (vías), etc. Tamén se montaron exposicións rotantes sobre o lobo e mamíferos mariños habituais das costas galegas.

Un capítulo dedicado á mocidade contou con cursos de astronomía, lingua audiovisual, vídeo e teatro. Para os dirixentes das Asociacións de Veciños realizouse un programa específico de derecho administrativo e informática.

Monitores sensibilizados

Máis de cincuenta persoas foron necesarias para impartir todos os cursos. "A xente góstalle —sinala Lino Pellitero— porque os monitores son persoas moi sensibilizadas co tema que explican, non se trata de algo burocratizado ou destinado a cumplir o expediente. O curso de cesteiros, por exemplo, estará a cargo de alguén que lle ten moito cariño a ese traballo".

Cesar Varela, Felipe Senén, Xurxo Pérez Pintos, Ramón Vilalta ou Víctor Vaqueiro son algunas das persoas que oficiaron de monitores, pero entre estes hai tamén profesionais no paro ou autónomos que encontraron neste Plano de Animación un lugar axeitado para difundir a sua afección e os seus coñecimentos.

Pellitero destaca tamén a avaliação democrática dos resultados. "Xuntámonos todos, asociacións, organizadores e concellería e houbo un debate abierto sobre o que estaba ben, o que era mellor e o que se podía facer no futuro. Tanto, neste sentido, como no reparto democrático de cursos entre as asociacións (tres actividades para cada unha) procuramos dar un exemplo de transparencia".

Por sectores, foron os de más idade os que participaron maiormalmente nas víasxas dedicadas a coñecer mellor Galiza, pero en xeral foron as mulleres as que máis notoriamente se apontaron. "En moitos casos —sinala Lino— o sair de casa e facer algo creativo constituye de por si unha liberación".♦

7 DIAS

■ Mostra do libro galego

Máis de oito mil persoas visitaron a exposición bibliográfica *O libro galego onte e hoxe*, realizada co gallo da publicación do terceiro catálogo do *Libro galego onte e hoxe*. A exhibición estaba organizada pola Federación de Libreiros da Galiza e permaneceu coas portas abertas en Vigo até o Domingo 14 de Maio. A mostra, de carácter itinerante —nos anos anteriores realizouse outra similar en tres cidades galegas—, estaba integrada por máis de tres mil exemplares dos libros editados na Galiza entre 1988 e 1993. Numerosos escolares visitaron a exposición. ♦

■ Congreso sobre Dieste

A comemoración deste ano no Dia das Letras e un estudo científico da obra de Rafael Dieste, son os dous motivos dun congreso que, sobre este autor, organiza a Consellería de Cultura e que se celebra os días 25, 26 e 27 de Maio no salón de actos da Aula de Cultura da Caixa Galicia na Coruña.

Varios expertos na obra de Dieste participarán no congreso, nomeadamente o intelectual mexicano Gabriel Zaid, que foi discípulo do autor de Rianxo no

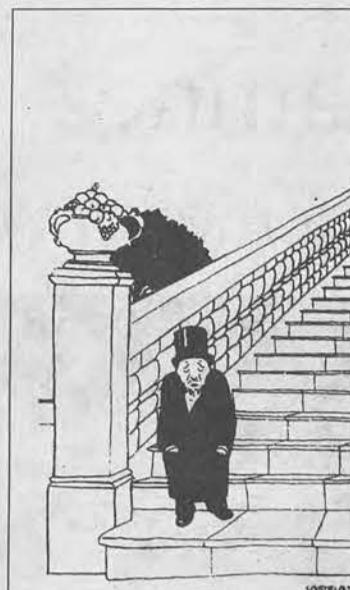
Politécnico de Monterrei; a norteamericana Estelle Irizarry, que escrebeu a primeira monografía sobre Dieste en inglés; o crítico Javier Alfaya; Manuel Aznar Soler, que conviviu no exilio co autor homenaxeado; así como os intelectuais galegos Neira Vilas, Díaz Pardo, Fernández del Riego e Anxo Tarrio. ♦

■ Teatro do Atlántico representa a Sephard

A Compañía de Teatro do Atlántico ven de estrear en Lugo "Tolos de amor", de Sam Shepard, segundo informa Óscar Losada. A obra —levada ao cinema por Robert Altman, pero que non chegou ás pantallas galegas— está dirixida por Xúlio Lago e interpretada por Marcos Viéitez, María Barcala, Gonzalo M. Uriarte e António Simón, que tamén se ocupou da escenografía e o vestuario. A música corre a cargo de Nani García. A obra vai agora cara á Coruña e Compostela. No Teatro Rosalía de Castro da primeira cidade representase do 18 ao 20 de Maio. En Compostela estará do 29 ao 31 do mesmo mes de Maio no Teatro Principal. Teatro del Atlántico celebra este ano o seu décimo aniversario. ♦

■ Reclaman un Dia das Letras para Manuel Murguia

A Asociación de Viciños de Oseiro-Arteixo insiste en reclamar a celebración dun Dia das Letras dedicado a Manuel Murguia, ilustre fillo de Oseiro,

Murguia visto por Castelao.

primeiro presidente da Real Academia Galega e figura central do nacionalismo galego que nunca recibió unha homenaxe no 17 de Maio en base á sua escasa obra en galego. A A.VV. Manuel Murguia edita o boletín *A Folla do Oseiro*, no que, a partir do número de Maio, vai ir publicando a obra de Murguia. ♦

■ Congreso de Animación Sócio-Cultural en Trás-os-Montes

Do 25 ao 28 de Maio, nas instalacións da Universidade de Trás Os-Montes e Alto Douro en Vila Real, celébrase un congreso internacional que reúne diversos especialistas internacionais —procedentes de España, França, Bélgica, Dinamarca— para analizar onces planos distintos relacionados coa animación

sócio-cultural: animación e patrimonio, animación comunitaria e ensino, animación sócio-cultural e poder, identidade cultural das rexións, o futuro da animación e o teatro, a infancia e a prevención relacionados coa animación sócio-cultural. ♦

■ Ciclo de Cinema Galego

Maio e Xuño son os meses nos que sete cineclubes galegos exhibirán un ciclo de cinema galego, que inclue sete citas: *A metade da vida*, *O camiño das estrelas*, *O baile das ánimas*, *O mirage da carne*, *Dame lume*, *O desexo* e *Martes de Carnaval*.

Por outra banda, a Comunidad Europea ven de editar o primeiro catálogo electrónico de novas producções europeas en disco compacto interactivo, no que está incluída a película de Raul Veiga *A metade da vida*. O CD-I contén información sobre esa fita, a ficha técnico-artística, sinopse, un storyboard electrónico e vários minutos do filme en vídeo digital. ♦

■ Foro Atlántico de Arte Contemporánea con presenza internacional

Obras de distintos artistas galegos, portugueses, bascos, cántabros, franceses e doutras nacionalidades están escolmadas no Foro Atlántico de Arte Contemporánea, que se celebra no Palacio de Congresos e Exposiciones de Compostela do 19

ao 23 de Maio e no que tamén participan 33 recoñecidas galerías de arte. ♦

■ Manchea de prémios co gallo do Dia das Letras

A Semana das Letras significou unha choiva de prémios na Galiza. Na edición de 1995 dos Prémios da Crítica, o apartado de investigación foi para Anxo Tarrio, o de música para Música en Compostela, o de iniciativas culturais correspondeu a O Correo Galego, a Xesús Alonso Montero derronou o galardón de ensaio e pensamento, a Marilar Alexandre concederon o premio de creación literaria e ao ceramista Xabier Toubes o de artes plásticas.

A Deputación da Coruña tamén repartiu galardóns. O Luns 15 de Maio fallou a quinta edición dos prémios Miguel González Garcés, de poesía, e Rafael Dieste, de teatro, que correspondieron respectivamente a Marta Dacosta, polo poemario *Pel de Ameixa*, e a Xavier Lama pola obra *O seródromo*.

O IV Prémio de Poesía Martin Códax, foi para o poeta, escritor e mariño, Xesús Franco, que é autor da obra *Contra o mar*.

Por último, Antón Rivero Coello conquistou o Prémio Ourense de Contos na edición de 1995 pola obra para a mocidade *História da pusilanimidade*. Os catro accésits foron para Estevo Creus Andrade, por *Alguén matou a Bambi*, Rafa Villar por *O trazo rebelde*, Rocío Moreiras por *Mans de violinista* e Pablo Vázquez Pereira por *Un vieiro deixa a morte*. ♦

AS CERAMICAS DO
CASTRO E AS
SARGADELOS
ESTAN FEITAS CON TERRAS GALEGAS, AS IDEAS E ACIENCIA QUE LLES PROPORCIONA O
LABORATORIO
DE FORMAS DE GALICIA
E O SEMINARIO
DE ESTUDOS CERAMICOS

ENGADINDO UN VALOR 200 VECES SUPERIOR AO DAS SUAS MATERIAS PRIMAS QUEREN SER UN EXEMPLO DO QUE SE PODÉ FAZER APROVEITANDO OS NOSOS RECURSOS NA NOSA TERRA

GLORIA
AMPLITUDE DE ÉPOCAS E ESTILOS

- * DANCE
- * DARKWARE
- * INDUSTRIAL
- * INDIOS
- * BEAT
- * POP
- * PUNK
- * HARDCORE
- * METAL
- * BLUES
- * ROCK 'N' ROLL
- * COUNTRY
- * FOLK
- * RHYTHM & BLUES
- * SOUL
- * FUNK
- * REGGAE
- * SKA
- * ROCK NACIONAL
- * GALEGA
- * MUSICAIS DO MUNDO

PI I MARGALL 94
VIGO
TEL. 211355

Faga un pequeno anuncio nun semanario amigo

A NOSA TERRA

Apart. 1.371 36200 Vigo
(986) 43 38 30

Leituras

Apresurado final

Sempre me matan

Blas Carou, logo de trinta anos de non ver o seu país, regresa. Triunfador, vén investir na sua terra. No avión, que o leva de Caracas a Madrid, repara nas pernas da azafata. Aeromoza que deixa un olor a xazmín. Olor que fai saltar os resores dos seus recordos, que comezan a aparecer. Desde o momento en que coñece a María Xesús, que lle ensinará, entre outras cousas, o valor das palabras, até ese preciso momento en que está a viaxar camiño de Madrid, coa muller, a sua segunda muller, a quen non ama, ao seu carón. Recorda como embarcou, de camareiro, no transatlántico "Peregrina". Un dia, estando en Caracas, recibiu-a nova: tiña que regresar para facer o servizo militar. Non tornou. Quedou en Venezuela. Pouco a pouco foi, outra vez, medrando. Cofeceu muitas mulleres. Fixo muitos cartos. Trouxo á súa familia ao paí cariba. Morre Franco. No paí de Blas prodúcense cambios. Venen por Caracas delegados e persoiros do goberno autonómico do seu paí. Avisan que a súa terra natal necesita dos investimentos dos emigrantes. El, convencido polo sogro, torna ao paí. Cando chega a Labacolla, remata a primeira parte da novela.

Comeza, sen solución de continuidade, a segunda parte. As peripécias de Blas na Galiza. O encontro coa terra: O intento, falido, de fundir recordo e memoria. Os novos negócios. As conversas con políticos: locais, autonómicos, estatais. Todos iguais. Comeza o seu grande proxecto: a construcción dun grande hotel. Descobre que a súa dona lle pon cornos. Pero o hotel comeza a ser construído, malia todo. Cando está a piques de ser abierto, é embargado

Alfredo Conde.

polas falcatruadas dun notario. Recorre aos políticos, chama a todos portas: nada. Nén na maxistratura ten nada a facer. E encontra, antes de todo o folión, a azafata que fora, o seu olor a xazmín, o pivote dos seus recordos. Carme. Viven unha historia de amor. Ela vaise; chámalo desde lonxe. Nótalo estrafío torna a Galiza, canda el. Un dia, remexendo papeis, descobre que o notario cometeu un erro na súa falcatruada. E Blas volve ser rico, temido e respeitado, e retorna a Caracas (no avión de regreso ao paí cariba, Blas recorda o que é a segunda parte da novela), con Carme ao seu carón.

Este, a grandes riscos, é o argumento de *Sempre me matan*⁽¹⁾, a última obra narrativa de Alfredo Conde. *Sempre me matan* é unha novela narrada por un autor omnisciente que entra e sai dos diferentes personaxes cando e como lle peta, que sabe todo o que ocorre e que vai avanzando dados sobre acontecimentos futuros. Achámonos, xa que logo, en presenza dunha narración que é exemplo do que se deu en chamar novela burguesa: un personaxe central e toda unha serie de secundarios que pululan ao seu redor. Un personaxe central que vai servir para que o narrador faga del un paradigma do emigrante. Estamos perante unha novela

da emigración? Non; malia que en certos momentos o pareza, a pesar de que en certos instantes o narrador apreixe o íntimo ser do emigrante: "Coma case que todo emigrante buscaba no enriquecemento alto que non se obtinha coa soa acumulación de capital; quería o que sempre sospeitara seu: un mundo no que habitar serenamente" (p. 166). O narrador decítase que o mundo do emigrante é un mundo rompido distorrido: só lle quedan fragmentos. Recordos, mais o recorde adota ser un fragmento de nostalxia incrustado na memoria. Cos recordos non se reconstrue a memoria. Blas, o emigrante en xeral, rompe "os espellos nos que se pode ver reflexado. Quizais fora así o seu mundo, unha montaxe de espellos sucesivos na que, a forza de haber tantos, nengunha imaxe fora contemplable nos seus propios perfis. Non había perfis. Os espellos eran só fragmentos que despedían a súa propia luz, que reflexaban a súa propia e pristina imaxe cada un deles. Ese era o seu mundo, o composto a forza de fragmentos de si mesmo, o que construía el e no que se forxara a si mesmo (...) Blas intentaba escutar a súa propia voz, recomponer-la propria imaxe, imaxina-la propia historia, inventando ó tempo os seus recordos á medida das súas necesidades..." (p. 264).

Blas torna ao seu paí, decítase e detectase o leitor, non a investir, non a confirmar os vellos recordos, "víña na busca da súa memoria. Como todos, case" (p. 265).

Non a encontra, nen a poderá recompor. A memoria do emigrante

está definitivamente perdida, e el sábeo. Mais, nun punto determinado, o autor, Alfredo Conde, parecerá que se achase nun canellón sen saída e fai dar un pinchacarneiro á novela. Continua a falar de memoria e recordo, pero non ousa chegar ao final e así a acción, os acontecimentos previsbeis: o enfrentamento dialéctico entre recordo e memoria, o esgarzamento producido no emigrante, desaparece e aparece outra novela: os problemas económico-administrativos de Blas. *Sempre me matan* pasa a ser cenário de outro enfrentamento, o do home emprendedor, que é Blas, coas forzas vivas da política e da economía do seu paí (que son mafiosos). O que forá até entón reconstrucción de memoria, devén material de novela de financeiros (típico producto *made in Wall Street*). Dá a impresión que o autor sentiu agotado, que a tensión producida pola escrita das primeiras trescentas páginas o cansase e quixese cambiar o tipo de novela que estaba a escribir. E abofé que o fixo. Afinal, o tempo perdido non é tempo recobrado, senón subnovela de suspense financeiro. Foi unha mágoa. Pero, con todo, paga a pena ler novela, xa que, para nós, Alfredo Conde é o primeiro narrador do noso paí que descobre que o emigrante é un ser de nengunha parte. Un ser rompido. Un ser que perdeu o centro do seu mundo, como di John Berger.

Por outra banda, a novela lese doadamente, malia a ponteación arbitraria, ou cando menos discutible, do seu autor, e de certas repeticións que, ainda que actuen como pivotes dos recordos, introducen un *plus* de morosidade que non se avén co apresurado final que introduce o autor. Ou que ás veces introduza materiais de matute (contos: o episodio dos calzóns) ou alongue outros sucesivamente (o episodio do segundo de abordo).♦

XGG

(1) Ir Indo Ediciones. Vigo, 1995

conta de libros

Aventuras de antes e depois

En Sotelo Blanco publican douceiros ben dispares. Dunha banda *Unha odisea nórdica* de Jack London, en tradución de Ramón Nicolás, a aventura en estado puro dun escritor que percorre as terras remotas e xélicas da Alaska, que centraron algunos dos seus inesquicables libros. Doutra o próprio editor, Olegario Sotelo, ensaia un xeito de ciencia ficción para os más rapaces, co protagonismo dun rapaz de aldea, *A volta ós mundos de Tucho*. Está ilustrado por Pepe Carreiro.♦

Teatro para a escola

Segundo unha intensa actividade editorial, a Asociación Sócio-Pedagógica Galega pon en circulación tres títulos pensados para ser utilizados e representados nas escolas. Obras específicas de Manuel Lourenzo, *A sensación de Camelot*, Xesús Piñón, *Viva Peter Pan* e M. Lourenzo González, *Auto de Entrido*.♦

Lendas de Galiza

González reboredo, discípulo de Fermín Bouza Brey, entrega na remozada colección literaria de Galaxia, o seu *Lendas galegas de tradición oral*, que recolle historias tomadas do Povo e referidas a mouros, encantamentos, tesouros e cidades asolagadas, unha temática permanente do mundo tradicional, sempre renovada polos escritores e de grande atractivo para o leitor. O autor sitúas xeograficamente no lugar onde foron recollidas.♦

História feminista

Carmen Blanco publica na colección de ensayo da Editorial Nigra o seu traballo *O contradisco de das mulleres*, unha aproximación á Historia do proceso feminista, entendida tanto como historia política do movimiento de mulleres, como do cambio producido nas mentalidades e na vida privada e pública do sexo feminino e os avances nas liberdades individuais e sociais coartadas polos patróns dos xéneros sexuais. O traballo clausuna ampla bibliografía de consulta.♦

LETAS GALEGAS
XERAIS

Xosé Luis Axeitos, gran coñecedor da vida e obra de Rafael Dieste, en estreito contacto con Dona Carmen Muñoz, viúva de Dieste, realizou e coordinou a *Fotobiografía* do autor homenaxeado neste ano 1995. No percorrido pola vida e obra do rianxeiro, apóntanse máis de 350 fotografías, debuxos e documentos, que permiten un doido achegamento gráfico ós diferentes fitos da traxectoria vital de Dieste.

RAFAEL DIESTE

1899-1981

UNHA FOTOBIOGRAFÍA

Xosé Luis Axeitos
Carlos Gurméndez
Arturo Casas
Dario Villanueva
Domingo García Sabell

Música

Mikel Laboa, a forza motriz da canción

Primeiro en euskera e recentemente en español, vénse de editar un libro sobre Mikel Laboa, no que varios autores completan as diversas facianas do que vén sendo o patriarca da canción basca.

Laboa reúne todas as características que durante a década dos setenta viron xermolar o fenómeno do cantautor: reivindicación do próprio -neste caso, idioma euskera-, musicación de poetas -B. Brecht, B. Atxaga-, mesmo os acordes primarios dalgúnha das suas canciones mostran ás claras o elemental recurso de voz e guitarra. Pero todo iso non é más que parte da sua Obra, que acada polo demais, momentos de complicada sinxeleza, por sorprendente que resulte. Particularmente revelador resulta seu duplo álbum -escolma "Lekeitioak", en cuxo envoltorio podemos ler, asinado por J.A. Arte: "Mikel garda dentro de si os berros dos pescadores cando ían á mar, facian as suas manobras ou voceaban as suas mercadoras. El mesmo confesa que nas suas canciones experimentais bebeu nestas fontes...". Neste mesmo disco inclúese un tema, no que mistura diversas referencias artísticas, concluíndo cunha pasaxe da "Paixón segundo S. Mateo" de J.S. Bach; por algo a composición se titula "Komunikazio - Inkunikazioa".

Poemas fónicos, onomatopeias, canciones sen texto como a patética "Gernika", formas de expresión que son habituais no inclasificable artista. Daquela, podemos afirmar que Mikel Laboa é algo más que un cantautor. Catalogación reservada aos que acadan a categoría da xenialidade.

No caso do artista basco, a sua ubicación non é doada, e así resulta difícil atopar a Laboa, por exemplo na Galiza, ben nun festival folk, nun de cantautores -dos poucos que ten habido-, ou nun ciclo de música contemporánea, xa que de todo ten a sua producción, amais dalgúnha referencia jazzista -no seu disco 12,

Mikel Laboa recolle o derradeiro testigo da Korrika/94 (carreira a prol do euskera), o pasado 26 de Marzo en Gasteiz. JOSEBA OLALDE

posteriormente en forma de álbum.

As diversas facianas do cantor

No libro editado por Elkar detállanse polo miúdo as vivencias do senlleiro artista. Son más de duascentas páginas, que comezan cunha breve introducción poética, seguida dunha extensa biografía do artista, escrita por Pello Urzelai:

Mikel Laboa nace en Donostia, en Xuño de 1934, fillo dun armador de pesca, concellal do PNV; a súa nai cantaba nun coro e un seu avó tocaba nunha banda de música. Lekeitio ven sendo a vila na que Laboa se refuxia con parte da súa familia durante a guerra civil. Un fatídico 26 de Abril de 1937, o ataque bombardeio de Gernika deixa no inconsciente do entón cativo a conciencia dun drama posteriormente convertido en composición musical. Durante a adolescencia comeza a estudar guitarra, e xa convertido en universitario vibra cos discos de Atahualpa Yupanqui e Violeta Parra. Na capital navarra estréase como cantante afeizado: no Teatro Gayarre de Iruña, co gallo dun festival en solidaridade cos minusválidos. Amplia os seus referentes mu-

chos, primeiramente cantada e despois instrumental -nesta ocasión podemos afirmar que, ás veces, as segundas si son boas. Neste seu último disco, 14, publicado o pasado verán, M. Laboa está acompañado pola súa formación estabel habitual, amais dunha considerábel ampliación instrumental de estudio: acordeón, batería, contrabaixo, piano, saxos, txalaparta, trikitixa...

Unha das características da discografía de Mikel Laboa é a súa correlación numérica nos títulos, precedida do nome da vila da súa infancia: "Lekeitio 2-3-4-5..." veñen sendo os sucesivos encabezamentos dos discos formato sinxelo, cuasas compositions serían re-editadas

sicas; entre amigos versionea cancións dos Beatles. A súa carreira de Medicina, que máis tarde exerceira, levaria a Barcelona; na capital catalana, amais de especializarse en neuropsiquiatria infantil, asiste como espectador ao nacemento da cançón "Els Setze Jutges", que comeza a xermolar co inicio da década dos sesenta; de feito, en 1964 editáse o primeiro disco de Mikel Laboa.

En Euskadi, a réplica ao movemento catalán chamouse Ez Dok Amairu: Non hai trece, nome que supuña un desafío ao maléfico número, xa que a teima -decisiase- era mostrar unha cultura autóctona con futuro, e para iso artellaron este movemento en base a montaxes de canción, poesía, teatro e danza.

Os artistas, superando o estreito e repressivo marco legal vixente, fan do seu arte unha reivindicación política, e así Laboa actua, a meados da década dos setenta, en Anoeta -Donostia- nun Festival que reune a artistas das sete provincias bascas, incluidas as de Euskadi norte.

Especialmente intenso resulta para o artista o ano 1976, no que recebe o visto bô da cidade de Vivaldi: a Bienal de Venecia é o marco, e a prensa italiana dá conta do éxito acadado por Laboa na compañía dos irmáns Joxean e Jesus Artze; xuntos artellaron un espectáculo interdisciplinar -poemas, cancións, diapositives- no que, naturalmente, estaban presentes os debuxos de José L. Zumeta, autor das portadas dos seus discos; o espectáculo titulouse "Ikimililikliklik".

Sucédense os Festivais da transición: dos Pobos Ibéricos, na Universidade Autónoma de Madrid, Pro-amnistía na Mutualité de Paris, en Xuño de 1978 cuarenta mil persoas reuníronse no Campo de San Mamés de Bilbo nun acto convocado pola asociación Euskaltzaindia, campaña a prol da cultura euskera...

O libro non dá conta da presenza de M. Laboa na Galiza, no verán de 1977, no Festival Galeuska na Coruña e máis no Dia da Patria en Santiago, en ambos casos a carón do noso Miro Casabella e mais do catalán Rafael Subirachs. Un suceso discográfico reúne, en 1990, a unha morea de xóvenes músicos bascos. O disco Txerrokee, que inclue versións de cancións de Laboa; once nomes, nomeadamente rockeiros -Negu gorriak, Delirium Tremens, M-ak, Tapia eta Leturia...

O libro complétase con textos de cancións, partituras e artigos de persoas achegadas ao mundo de Laboa. J.A. Arze salienta a necesidade dunha posta ao dia da canción tradicional, que no caso que nos ocupa "pasou da defensiva á ofensiva". Joseba Sarrionandia evoca as diversas facianas da voz do cantor. O idioma, coma principio xerador de vida, é simbolizado polo noso paisano Manuel María nas voces poéticas do basco Gabriel Aresti e más Curros Enríquez. Raimon tamén escribe sobre o seu colega, así coma o escritor Bernardo Atxaga.

No aspecto visual, o libro é todo un documento dunha xeira decisiva, con alusións e ás veces fotos de salientados compañeiros de vida: os seus paisanos Xabier Lete e Benito Lertxundi, e outros coma Pete Seeger, P. Milanés, S. Rodríguez, Llach.

Neste rexurdir dos que apenas desapareceron do cenário, os cantautores, cómpte recapitular e lembrar que cando falamos ou escribimos deles, non o estamos facendo de nengun colectivo de moda, senón dunha forma de expresión artística con solera, que porén, ten os seus devanceiros. Mikel Laboa é un deles. ♦

XOAN MANUEL ESTÉVEZ

Arte

Artista incómodo: Álvaro de la Vega

A primeira vez que vin a Álvaro de la Vega foi alá polo ano 1983. Eu iba de Corcubión para Cee e no "Recheo", que entullá a ria pero non une as duas vilas, idea xa proposta polo deputado Pepe Miñóns, cruceime con outro mozo que viña en sentido contrario. Algo me chamou a atención nel, quizais os seus brazos como escangallados do resto do corpo e o seu andar apurado, cun paso longo rentabilizando a extensión das suas pernas e, na man, traía unha bolsa de plástico que transparentaba unha compra feita, quizais, na carnicería de Manolito de Nemesio. O que non sabía entón era

que ese mozo, con pinta de comer muito e apurado, quería ser artista ou era xa artista.

Esta primeira imaxe que gardo del venme á mente cada vez que contemplo algunas das súas pezas. Experimente primeiramente ao pouco de coñecelo cando no 1984 fun ver unha mostra da súa obra no claustro do mosteiro de San Marti-

ño Pinario. Ali puden comprobar que a bolsa de carne cor encarnada non era unha mera anécdota, senón unha obsesión constante na arte que el facía por aqueles anos de estadia en Barcelona. Era unha arte de subsistencia, de pintar a dura realidade de buscarse a vida nunha grande cidade, de invocar ao obxecto desexado na súa ausencia.

Once anos despois a obra de Álvaro de la Vega ten experimentado cambios. A carne, a roupa, as cenas na que o propio autor contemplaba pos-

ESTUDIOS E INVESTIGACIONES
Novas ideas

• Tentativas sobre Dieste
Arturo Casas (coord.)
Unha obra anovadora concibida desde perspectivas plurais.
gotelo blanco

Arte

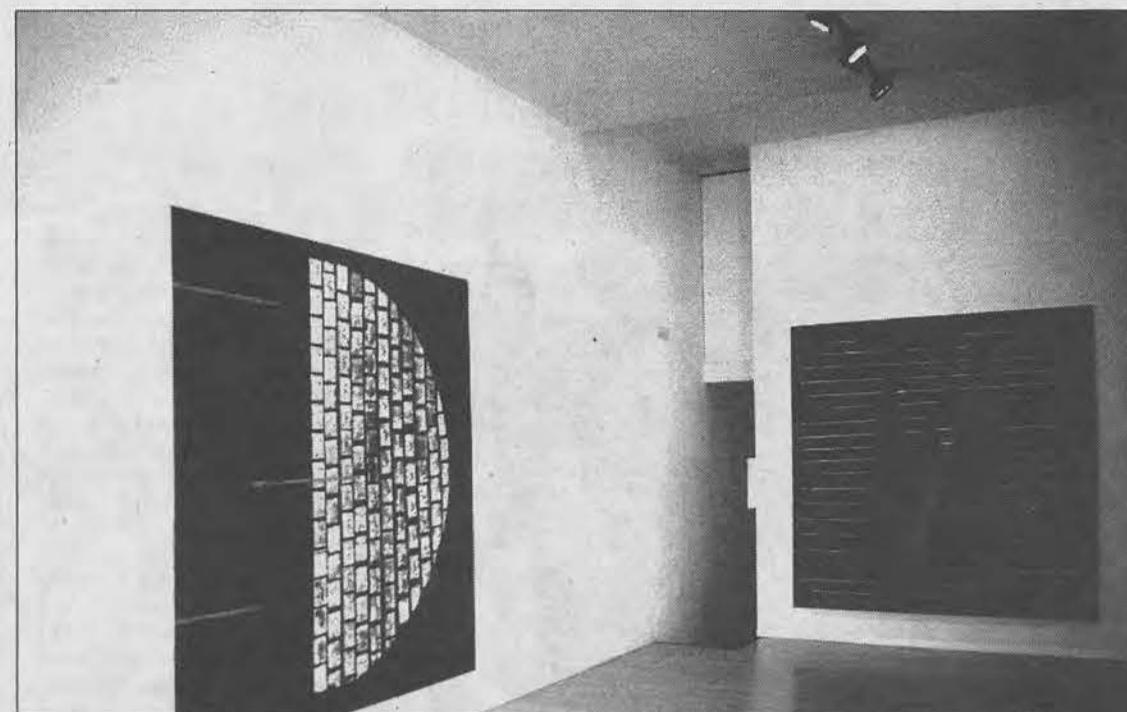
tos de mercado, desapareceron. Mais aquela primeira imaxe que gardo del segue dominando e campeando na sua obra actual.

Agora fai debuxos e esculturas que teñen como fondo o corpo humano e no que o próprio autor serve de modelo para a sua propia obra. As esculturas de Álvaro son como unha prolongación do seu proprio corpo, algo que continua máis alá da sua man por mor da machada e da trena. Cando veño as suas esculturas feitas de carballeiro vello das devesas de Lugo estoundo vendo outra vez a cruzar o "Recheo" de Cee, pero agora sen a bolsa de carne na man.

Sen embargo a primeira impresión que un adquire cando entra na galería na que a sua obra está exposta non ven dada polas formas das suas esculturas, senón polo cheiro que desprende a madeira non moiante cortada e traballada a machadazo limpo. É un cheiro case esquecido para moitos de nós acostumados á madeira elaborada que xa non lembramos como era orixinalmente, nem cales eran as suas fragâncias nem as cualidades cromáticas. Álvaro de la Vega traenos ao noso presente esos recordos que tiñamos esquecidos desde a nosa nenez cando andaban polas nosas aldeas aqueles se-tranchíns, portugueses ou galegos, serra en man. Este arreendo dase porque o artista traballa, sobre todo, coa madeira de carballeiro, algo case exótico, por exemplo, na Costa da Morte. Tan exótico que Álvaro ten que ir ata as suas terras de Lugo a buscar a materia prima para o seu traballo. Esta case ausencia de carballeiros na costa levouno a experimentar con eucalipto e, así, podemos ver unha figura más espigada, anoréxica, na mostra que tivo na Casa de Galicia en Madrid no pasado mes de Abril.

Unha vez asimilado o cheiro un queda impresionado pola forza que desprenden as imaxes, forte cal carballeiro da devesa, que diría Abente. Impresiona ver a impronta que nelas deixaron as ferramentas que o artista utilizou. As esculturas de Álvaro non están ben rematadas, pulidas, senón que amosan con toda a sua nitidez a forza da materia de que están feitas e de como están feitas. Chama a atención as manchas de pintura que nos falan dun certo entendemento entre duas linguaxes artísticas. Chama a atención a lenta insinuación do sexo como amosando certa timidez e así varias figuras miran cara a parede. Algunhas destas esculturas recórdanme vagamente os corpos pintados dos negros australianos para as ceremonias rituais. Ademais ten outro parecido con esta lonxana e case cultura das nosas antípodas. Como queda xa dito úneos ese camiñar longo á procura dos materiais e, tamén, a utilización de certas cores básicas, sobre todo do blanco, para realzar o rostro e salpicar o peito, o negro e o vermello, magnificamente logrado este en *Home con tenis*.

Non pretende ter un carácter simbólico, o seu interese está – no valor expresivo das formas, do volume, da matéria

Un currunchu da exposición de Menchu Lamas.

Mais a obra de Alvaro de la Vega non pretende ter un carácter simbólico, o seu interese está no valor expresivo das formas, do volume, da matéria, ata ser capaz de buscarle a esta todo o seu valor expresivo. A pintura pode ser un acompañante ocasional e o debuxo unha forma de aproximarao estudo das formas. Sen embargo si hai un compromiso coa terra na procura dos materiais, na utilización dos mesmos, no xeito de utilizarlos e na escolla do lugar para vivir apartado do mundial ruido dos circuitos e das modas da arte próximas ao poder.

Trata o artista na sua obra recente de amosarnos o corpo nu para que vexamos nel non só a pel, senón o esqueleto que nos sustenta, porque a pel pode ser tanto a marca do recién nacido como do cadáver, algo que envolve, como a paisaxe, pero que acocha no seu interior fondas estruturas que dan forma a esa epiderme. A madeira de carballeiro é o veículo perfecto para que Álvaro plasme os seus sentimientos. El vai saber explotala perfectamente, e as fendas da mesma serviranlle para amosarnos as entradas do corpo.

Estamos ante un artista feito a fortes golpes, como as suas obras, un artista feito a si mesmo e lonxe das modas dominantes que traballa moi e moi calado, un artista que experimenta (nesta mostra xa hai duas pezas de ferro). Un artista que non gosta da comodidade da arte actual, un artista incómodo, porque, como diría o poeta, *ainda quedan carballiños tortos / polos chans das devesas demoucadas*.♦

MANUEL VILAR

Unha linguaxe diferente: Menchu Lamas

"A sombra como algo que pesa" é o título da exposición que a pintora Menchu Lamas presenta na Galería "May More" de Madrid. Son un total de 28 cadros cun formato que vai dende pequenas pinturas

até o grande formato. "Gústame traballar sobre formatos grandes, porque concibo o cadre como a representación dunha danza na que primeiro actúa o cerebro, despois a man, e más tarde, todo o corpo" di a pintora viguesa.

A "sombra" ten nesta mostra pouco peso xa que tan só queda a sua pegada e quen adquire verdadeiro protagonismo son as cores verdes e azuis.

Nesta exposición aparece todo o vocabulário simbólico da última producción da Lamas nun territorio arraiano da investigación plástica, onde se fusionan diferentes elementos de carácter abstracto, perfis sintéticos, siluetas de animais e obxectos recoñecibles coma un piano ou un violin o que coexisten con outros elementos coma circulos, manchas, números ou liñas intermitentes que lle dan ao cadre un especial dinamismo.

Aparece todo o vocabulário simbólico da última producción da Lamas nun territorio arraiano da investigación plástica

Á obra desta pintora de relevante traxectoria plástica dentro e fóra das nosas fronteiras pódelle aplicar o que escribiu en "La palabra pintada" o xornalista Tom Wolfe:

"A arte debe deixar de ser un espejo que refrexe a imaxe do home e da natureza. Un cadre debe imponerse por si mesmo a quem o contemple: pola sua síntese de cores e formas nun lenzo".

Son siluetas dunhas imaxes nas que hai unha impresión como a primaria por estarcidos. É unha pintura bastante minimalista xa que usa poucos elementos os cales están superpostos sempre sobre un fondo moi plano e moi colorista. Despois, hai algúns puntos de cor que rachan a estrutura, como poden ser liñas, letras, números... Traballo que lembra en moitas ocasións ás estampas primitivas que nunha viaxe individual tentan acadar unha función estética.

Identidade galega

Un novo elemento na súa pintura de grande formato é a catedral de Santiago que aparece coma fondo dun cadre. Dicía Miró que orixinalidade "é voltar ás orixes".

Ese interese pola catedral comezou cando realizou uns debuxos para a revista "Ronda Ibérica" no último Ano Santo. Pero aquí a catedral está traballada desde outro punto de vista. Os devanitos debuxos eran moi coloris-

tas, había unha superposición de tramas e de texturas que machacaban moiante a forma, agora, colle a silueta e fai unha catedral nocturna onde o que ten protagonismo é a luz dunhas liñas que amarcán.

É un sinal de identidade que non é a única que atopamos na súa obra, lembranos a serie de símbolos, casi celtas, que a acompañan atraves do tempo. Comeza manipulando fotografías e realizando pinturas con moi pouca materia; pasa a unha plástica moi máis colorista, con grandes contrastes. Noutra fase realiza unha serie de Lúas, unha obra moi máis relaxada. A entrega que agora presenta pódese considerar coma unha síntese do seu traballo anterior no que se dá unha mistura entre a etapa das lúas e a das sombras. De aí o interese que ten o último traballo desta pintora galega, afincada en Madrid, que lle pasa un pouco coma o paxaro dun conto de Borges que voaba coa cabeza mirando cara a cola, porque non lle preocupaba saber onde ía, senón de onde viña.

A obra de Menchu Lamas provén dun longo proceso de traballo de reflexión do que non sabemos o destino, porque a pintora viguesa sorpréndenos en cada exposición co seu brio e contundencia expresiva, pero si sabemos a orixe porque segue conservando os seus rasgos persoais e as súas raíces.♦

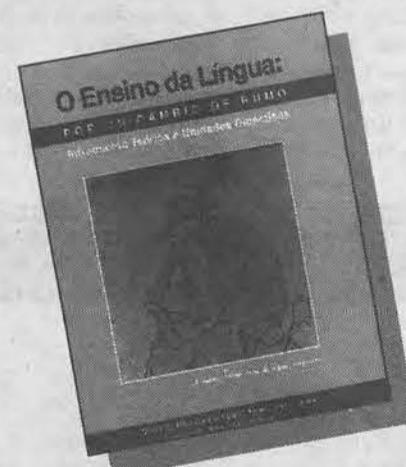
PEDRO RIELO LAMELA

NOVIDADE AS·PG NOVIDADE
ASOCIACIÓN EDITORIAL PESQUERÍA GALEGA

O ENSINO DA LÍNGUA: POR UN CÁMBIO DE RUMO

de Mª Pilar García Negro e Xoán Costa Casas.

276 páginas, 2.600 pta.

U nha proposta para o ensino da lingua galega partindo dun material privilexiado como son os textos artístico-literarios de Castelao, ademais das colaboracións "ad hoc" de 23 autores de diversos ámbitos: Neira Vilas, Manuel María, X.M. Beiras, Pilar Pallarés, Daniel García Ramos, Chao Rego, Francisco Rodríguez, Mª Xosé Queizán... Esta obra representa unha absoluta novidade na bibliografía didáctica en galego sobre o galego, que a fai especialmente recomendábel para o ensino da lingua e literatura.

Autor de *Reportaxe en TV: o modelo americano*

Joan Úbeda

"Sen prensa escrita a televisión non daria notícias"

ÓSCAR LOSADA

Joan Úbeda é un realizador catalán de TV-3 que recentemente presentou no CGAI o seu libro "Reportaxe en TV: o modelo americano" (Editorial Ixia). Nesta obra analisa tres programas informativos da Tv americana (*Front Line*, *60 Minutes* e *48 Hours*). Tamén comenta a estrutura das tres grandes canles norteamericanas.

Os republicanos queren aplicar unha drástica redución do orzamento á TV Pública (PBS). Iso provocaría un grave risco para esa canle ou pola contra, está ben asentada e non debe temer esa medida?

Poden facerlle moito dano con esa decisión, porque a PBS non está nada asentada entre a povoación. Esta canle ten un público minoritario (5% de audiencia como moi) e no que predomina a xente maior e os cativos que teñen unha programación infantil axeitada. Os cartos que o goberno lles aporta é somentes o 14% do seu presupuesto. Nese aspecto, semellaria que se lle tiraran a subvención non acontecería ren, pero o que sucede é que cada dólar que recebe do goberno USA xera 11 dólares máis en fondos privados. Se o goberno federal non pon cartos, os outros tamén se poden retraer, é, polo tanto, un debate moi forte na sociedade norteamericana. Nestes momentos os directivos da PBS están a loitar arreio no Congreso para que non desapareza esa subvención.

Seria moi penoso para a TV pública mundial que desaparecese a PBS ou que se deixara ás forzas do mercado, que sería como facela desaparecer. Mália que a TV pública USA é moi más feble que a Tv pública europea, o bo que ten é que dá moi-

franxas da programación na que se expresan os grupos que non teñen cabida nos outros meios. Recentemente houbo un caso moi polémico cun poeta negro activista dos dereitos dos gais, que fixo unha mensaxe poética militante verbo da situación dos homosexuais negros en USA, o que foi acollido con grande balbordo. Ese programa tan só o retransmitiron 174 das 355 emisoras que ten a PBS. Os republicanos non só se meten coa PBS, senón coas axencias federais que subvencionan, con poucos cartos, actividades que lles "ofenden" a sua sensibilidade. Así está unha enorme polémica coas fotos de Mapplethorpe. En USA, as organizacións que detentan a loita por unha causa teñen moitos xeitos de protestar con grande forza, sobre todo as achegadas aos republicanos, que están asociadas aos tele-evangelistas.

Dise que os informativos son a "marca" da casa, a bandeira dunha programación. Vostede está deacordo?

Os informativos contribuen decisivamente a criar o perfil dunha cadea diante da audiencia. En USA, nunha cidade na que compiten catro ou cinco emisoras, a que ten os mellores informativos locais acostuma a gañar en audiencia global. O que ocorre é que no estado español hai unha perversión cos informativos, que é cando se mestura a opinión coa información, ás veces de xeito totalmente descarrado. Non estou en contra de que se déa opinión, o que non me parece correcto é que se faga misturada coa información. É más doado pór a comentaristas a dizer cousas moi "gordas" que facer unha boa información. Para ter mellor televisión necesitamos unha democratización máis profunda e madura e

para ter esa necesaria democratización precisamos de mellores televisións, é coma un peixe que se morde a cola. A Tv en España nasceu baixo o franquismo como un instrumento de propaganda e durante a transición, como é un instrumento tan potente, a ninguén lle interesou arranxalo. As televisións deberían ser más intelixentes e non pensar que o espectador é parvo. Aquí a televisión non levanta case nunca novas e non pon en cuestión o poder establecido. A TV non é independente e eso é gravísimo.

Prensa e TV

É verdade que na TV non se acostuma a "levantar" informacions. O documental tería aí un eido onde traballar o xornalismo de investigación...

Mais ninguén realiza documentais no estado español. O documental é unha ollada crítica sobre a realidade. Aquí non se fomenta que a xente pense, sobre todo na televisión. Se deixásemos á televisión sen xornais, se non tivesen na redacción a prensa, non terían novas. As televisións poden funcionar aquí sen xerar novas.

Cal é a gran diferenza entre os informativos USA e os europeus?

Unha diferenza importante é o papel do reportero. En USA a sua presenza ten maior peso e moitos deles son estrelas como os de *60 Minutes*. Outra diferenza é que os informativos estadounidenses están curtidos catro ou cinco veces pola publicidade, co cal é más complicado velos como unha unidade. A televisión uniformizouse moito. Cando eu principiei, as reportaxes dos franceses eran moi distintas das dos ingleses, agora teñen un certo "arreendo" do país, pero se "estandarizaron" enormemente. Os profesionais temos as mesmas referencias, o que conleva a uniformizar os tratamentos. En quanto ao localismo, en USA hai case tanto como aquí, senón máis. Desde logo nós temos unha maior cobertura das novas internacionais da que teñen en EEUU.♦

'É unha incógnita o que sucederá coa proliferación de emisoras porque non vai haber suficientes programas para tantas canles.'

• NOVIDADES • NOVIDADES • NOVIDADES • NOVIDADES • AS-PG • NOVIDADES • NOVIDADES • NOVIDADES • NOVIDADES •

COLECCIÓN TEATRO NAS ÁULAS

- 1.- **A SENSACIÓN DE CAMELOT**
de Manuel Lourenzo
PVP 400 pta.
- 2.- **VIVA PETER PAN**
de Xesus Pisón
PVP 400 pta.
- 3.- **AUTO DO ENTROIDO**
de M. Lourenzo González
PVP 400 pta.

As tres primeiras obras dunha colección de textos teatrais de aproximadamente 30 páginas, escritos por algunos dos melhores dramaturgos galegos para ser representados nas aulas.

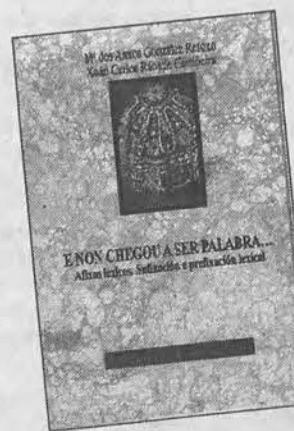
UNIDADE DIDÁCTICA E VIDEO

- E NON CHEGOU A SER PALABRA... AFIXOS LÉXICOS. SUFIXACIÓN E PREFIXACIÓN LEXICAL.**

Unidade Didáctica: 52 páginas, 800 pta.

Video: 28 minutos, 3.000 pta.

Un video extraordinario, excelente unidade didáctica. Por primeira vez no marco da lingua conseguiu-se trasladar a un medio audiovisual de xeito renovador, atractivo e divertido, un tema tan árido. A sua concreción e amenidade fai que o traballo teña utilidade para o alumnado de 12 a 18 anos.

RAFAEL DIESTE. CADERO DIDÁCTICO

de Pilar Pallarés e Laura Tato
68 páginas, 900 pta.

Un achegamento á obra literaria en galego de Rafael Dieste, salientando o seu papel no movemento cultural e literario desenvolvido na Galiza anterior á Guerra Civil.

Calviño de Tallo gañou o Certame Nacional de Regueifeiros

Organizado polo *Centro Cultural de Valadares e O Facho da Coruña*

■ OSCAR LOSADA

Calviño de Tallo foi o vencedor do primeiro certame nacional de regueifeiros, organizado polo Centro Viciñal de Valadares de Vigo e a AC O Facho da Coruña. Na final, Calviño derrotou a Antonio Rodríguez, o regueifeiro máis xove que se apresentou a concurso, nun confrontamento cheo de sorna, lucidez e unha retranca endiañada que levantou abundantes risos do público presente.

Un dos grandes acertos deste necesario concurso foi darnos a coñecer a existencia doutros regueifeiros, a máis dos da bisbarra de Bergantiños. O cuarto clasificado, o Sr. Ribeira, veu de Pedrafita, cun estilo oposto aos coruñeses e disque por outras zonas do país, como A Fonsagrada ou Samos, hai máis persoas que cultivan este fermoso arte popular.

A iniciativa do concurso xurdíu, como explicou a *A Nosa Terra* Antón Malde presidente do Facho "ao contactar co señor Calviño e o Sr. Fermín vimos que era importante facer un concurso nacional para que non se quedase nalglo local da zona bergantiñán. Tamén queríamos que se animase xente moza polos premios que concedemos. Foi unha idea plantexada na Federación de Asociacións Culturais Galegas coincidente cun compañoiro dunha asociación de Vigo para recuperar isto no Sul. Contactaron co concello, que apoiou economicamente, e sacamos o proxecto adiante. Non debemos ser moi optimistas con este certame porque o que realmente precisamos é unha escola de regueifeiros ao xeito do que fan os bertsolaris en Euskadi, para que non se perda esta tradición".

O Sr. Costas obtivo o terceiro premio no Certame.

Unha actividade engaiolante

Cando a xente olla aos regueifeiros por tv, síntese moi atraido polo seu xerme e fica engaiolado cos piqües que se botan en cena. Se houbese un interese grande por recuperar esta manifestación cultural galega, o público respontaría moi positivamente, como xa o fai cando ven en directo a escuchar aos regueifeiros, "a regueifa é, ante todo, o noso humor, a nosa retranca cantada en verso —di Malde. É o humor que podes ver nun bar cando a xente se mete o ferreiro. Este é un xeito de recuperar o humor popular galego".

Ampliar a zona de influencia dos regueifeiros, circunscrita a Bergantiños, e saber da presenza destes cantareiros noutras zonas valórras o presidente do Facho "moi positivamente para ter unha visión más completa do que se fai en todo o país". O señor Riveira é máis un brindeiro, que lle chaman eles, mais pola sua bisbarra hai outra xente que se podería considerar máis como regueifeiro.

Algunas non se presentaron ao con-

curso polo medo que lles inspiraban os pesos pesados bergantiñáns. Esa é xente moi maiore que non é reemprazada por outras persoas. Unha das cousas positivas deste certame é que moi posiblemente se vaia facer un certame exclusivamente da zona lucense. Isto é un espectáculo que lle gosta a calquera que aprécie o humor galego.

Tamen en Bergantiños existe o problema de que os regueifeiros fanse maiores e non hai relevo, algo do que se laia o Sr. Costas, terceiro clasificado no concurso nacional: "a xente nova non aprende esta arte e síntoo moi. Este arte vai quedar sen persoas porque non existe quen traballe nisto. Os mozos non están polo labor".

Daquela, é de valorar a trascendencia que ten a presenza dun home como Antonio Rodríguez na final e o seu excelente nivel, pois é xunto a outro compañoiro o único xoven que segue a tradición en Bergantiños. El aprendeu cos compañoiros cos que competiu e estes tiveron como mestres a Branquiño do Muíño Seco, que finou en 1988. "Cando tiña 13 ou 14 anos, víao, comenta o Sr. Costas moi atentamente. Tenme be-

rrado, cando era mozote, na taberna e fixome chorar algúna vez, pero despois botábame a man e aloumifinábase e é que éramos amigos. Que remedio quedaba!".

Nacer para a regueifa

"Eu quería comentar, intervén Calviño de Tallo, o gañador, que ainda que Branquiño foi o noso mestre aquí non val ensinar. Practicar xa o fixemos pero ensinar ren. Iso nace coa persoa".

Noutros tempos, a regueifa tiña unha enorme acollida popular e xuntábanse grande catidade de espectadores para contemplar as actuacións "así foi, retoma o Sr. Costas. En tempos temos xuntado a dez mil persoas. A xente diversiñase moito e non daban marchado. Teñio que engadir que hoxe cántase con moita educación, posto que antes dicianse bastantes porcarias e iso que estaba presente a Garda Civil."

"A verdade é que botamos de menos, matina Calviño, esa grande participación coa xente rindo a esgalla e batendo con forza as palmas. Todos queremos que o noso traballo se vexa canto máis recoñecido mellor".

Antergamente había catro reguei-

feiros e as duas parellas ian turándose á hora de actuar. Costas lembra: "botabamos toda a tarde e maila noite e ao dia seguinte non estabas para nada porque tiñas a cabeza coma un tambor".

Á pregunta de se o regueifeiro nace ou se fai saltan a un tempo Calviño e Costas para indicar: "nácese regueifeiro, tes a cabeza para sello ou non, ainda que practicando aperfeiçoas a técnica". António Rodríguez tamén coincide en que "cantas más actuacións fas, notas que melloras e amplias o teu repertorio, incorporando novas couzas para afrontar o dío que supón a regueifa".

Estes fermosos retos artísticos, que se solucionan a prol do que aporta meirande inxénio, son una parte viva da nosa terra e unha heranza que debe perviver para futuras xeneracións coma un legado de incontestábel valor. Se quer achegarse ao humor galego e disfrutar dos piqües e retriques, ten unha oportunidade de disfrutar cos vencedores deste concurso o vindeiro domingo 21 de Maio en Vigo e ao longo do verán nas festas que se desenvolven na zona de Bergantiños. Ao voltar a casa seguir que lle dan ganas de botarlle unhas picadas aos seus acompañantes a ritmo de regueifa.♦

Casa Pousadoira

Lg. Pousadoira, 4. Calobre. 15635 Miño. A Coruña

FIN DE SEMANA CULTURAL

Exposición de pintura de Mercedes Cortegoso (Kica)

Venres 2.

Recepcción de hóspedes

Sábado 3.

Pola mañá:

"Chano Piñeiro e o Cinema Galego"

Por Roberto Casteleiro (O Caladiño). Actor e Mestre.

Pola noite:

Recital de Poesía. Lois Diéguez. Poeta e Enxeñeiro

Domingo 4.

Pola mañá:

Recital de Guitarra Clásica. Isabel Rei. Guitarrista

Prezo por persoa en pensión completa

12.400 ptas. (incluido IVE)

FIN DE SEMANA ECOLÓXICO

Días 10 e 11 de Xuño

Para información e reservas: Tel. 981/195118
(a partir das nove da noite. Begoña de Bernardo)

CONSULTE ÁS NOSAS OFERTAS DE VERAN!

A agrupación Montebranco celebra as letras en Bergantiños

Na Pontevedra de Eduardo Pondal a Asociación Cultural Montebranco organiza un dos máis ambiciosos programas de actividades na Semana das Letras Galegas. Desde o día 14 até o 20, exposiciones, actuacións e mesas redondas, emisións radiofónicas e actuacións musicais de todos os xéneros encherán un apretado programa e dan boa fé de como a cultura adquire o seu dinamismo principal se se actua desde a base.

A A.C. Montebranco dividiu a semana en Dia da Imaxe, Xornada Pondaliana, Dia das Letras Ga-

legas, Dia da Fala, Xornada Pondaliana e finaliza o domingo 21 cunha homenaxe a Bernardino Graña.

O programa é inabarcábel pero permite achegarse no fin de semana e participar nunha feira de Artesanía, unha Mostra do Libro Galego, concertos de rock (*Skornabois, Os Impresentables e Os Diplomáticos* o día 19 ás 23 h. nunha carpeta disposta ao efecto), folc (*Leilia e Milladoiro* o día 20) e Carlos Núñez e a Banda de Gaitas Robaleira (o día 21) e danza bretona (día 20 ás 20 h.).

Na Xornada Pondaliana do dia 20 apresentará Manuel Forcadela o seu libro "A poesía de Eduardo pondal" e haberá un recital de Cesar Moram e Miguel Mato e na Homenaxe a Bernardino Graña do dia 21 inaugurarase unha placa nun acto mantido por Manuel María e a presentación do libro *Obra Completa de B. Graña* a cargo de Xosé María Álvarez Cáccamo.

Durante todos os días está presente en Pontevedra o Espectáculo *Insólito por Antonomáxia do Mago Antón*.♦

Convocatorias

Brigada de traballo en Cuba

A Asociación de Amizade Galego-Cubana Francisco Villamil organiza por segundo ano unha brigada de traballo en Cuba. Será do 10 ao 30 de Xullo no campamento de Caimito a 20 km. da Habana. As persoas interesadas poden facer unha inscrición antes do 19 de Maio en: Polícarpo Sanz, 22-2º oficina 10 (Vigo). Maior información no (986) 43 28 92, de 7 a 9 da tarde.

Cursos de fotografía

O Ateneo Santa Cecilia de Marín convoca dous cursos fotografía, básica (do 16 ao 18 de Xuño) e recreativa (do 23 ao 25 de Xuño), en horario de 10 a 14 e de 17 a 21 h. Información e inscricións no (986) 88 02 83.

Roteiros para rapaces e raparigas

A Asociación A Nau Catrina organiza unha serie de itinerarios por diferentes puntos da Galiza dirixidos a rapaces e raparigas de entre 12 e 16 anos. As fragas do Eume, o Monte Pindo na Serra do Barbanza, o entorno do Tambre son os lugares escollidos para os itinerarios. A próxima saída é o 20 de Maio. A inscrición custa 1.500 pta., e fica aberta no local da asociación: rúa do Vilar, 68-3º (Santiago). Maior información no (981) 58 00 33.

Certame de vídeo na escola

A Escola de Imaxe e Son organiza o III Certame Galego de Vídeo na Escuela aberto a todos os centros de ensino da Galiza. As obras non poden superpasar os 30 minutos e han de chegar en fita VHS. A organización establece catro categorías: Criação documental, Animación, Experiencia e Vídeo didáctico. A cuantía dos prémios darase a coñecer en Semana Santa. Para se inscrever hai que enviar as obras xunto co boletín de inscrición, antes do 1 de Xuño de 1995, á Escola de Imaxe e Son. Vídeo na Escuela. Someso, 6. 15008 A Coruña. Os traballos escollidos pasaran a propriedade da video-teca educativa do Congreso Internacional de Pedagogía da Imaxe. Maior información e boletins de inscrición na Consellaria de Educación. Servicio de Ordenación e Innovación Educativa. Área de Novos Méios, San Lázaro, 107. 15705 Santiago. (981) 56 60 00.

Prémio Vicente Risco

O Concello de Castro Caldelas e máis a Fundación Sotelo Blanco convocan o II Prémio Vicente Risco de antropoloxía e ciencias sociais, dotado con 1.000.000 pta. Poden concorrer todos os que apresenten obras sobre o ámbito rural galego desde o punto de vista antropolóxica ou das ciencias sociais (história, economía, socioloxía, etc.). Os seus textos, inéditos e orixinais, han de estar en normativa oficial e ter unha extensión que ande entre as 150 e as 300 páxinas, en tamaño folio a dobre espazo. Para participar hai que presentar 6 copias, baixo lema e placa, antes do 31 de Agosto.

to de 1995 na fundación Sotelo Blanco: Apartado de Correos 2.096. 15780 Santiago. Maior información na Fundación: San Marcos s/n. 15820 Santiago. (981) 58 25 71. Ou no Concello de Castro Caldelas: rúa do Concello, 1. 32760 Castro Caldelas. (988) 20 30 00/20 33 05.

Certame fotográfico

Santa Lucía

Convocado polo Concello de Santa Lucía (As Palmas), e aberto a todos os que o desexen con obras de tema libre en branco e negro (tamén admitem virados e monocromos), e non premiadas noutros concursos. Para concorrer hai que apresentar as fotos baixo placa e lema, nun tamaño que ande entre os 18x24 cm. e os 30x40 cm., sobre unha cartolina de 30x40 cm., antes do 30 de Xuño no: Taller de Fotografía do Ateneo Municipal de Santa Lucía. Poema la Maleta, 16. 35110 Vecindario. Las Palmas. Canarias. Hai cinco prémios, un primeiro de 75.000 pta., segundo 50.000 pta., terceiro 25.000 pta., un á millor colección de 75.000 pta., e un prémio especial de 50.000 pta. para fotos so-

Danza

En pé de pedra

Os días 23 e 24 de Maio polas ruas de Santiago. En pé de pedra é un proxecto organizado pola sala Galán coa participación de 5 compañías de danza: Provisional Danza, Andrés Corchero, Francesc Bravo, Inés Boza e Teresa Nieto. Maior información na sala Galán: Gómez Ulla, 7. 15702 Compostela. (981) 58 51 66.♦

Actividades

As seccións sindicais na empresa

O Xoves 25 ás 8 do serán no salón de actos do Instituto de Bacharelato Santa Irene (Vigo), José Luis Velasco (membro da federación local da CNT de Madrid) charlará sobre As seccións sindicais na empresa. O Venres 26 ás 7 do serán no mesmo auditório Xesús García Jove (membro da federación local da CNT da Coruña), ofrece a conferencia Apuntes para unha historia da CNT en Galiza.

Álvaro Siza: arquitecto da sensación

O Venres 19 ás 20,30 h., no Centro Galego de Arte Contemporánea Peter Testa (da Universidade de Columbia) pronunciará a conferencia Álvaro Siza: arquitecto da sensación.♦

Deportes

Piraguismo

VII Copa Xunta de Galicia de Piraguismo, categoría infantil. En embarcacións individuais (K1 e C1 homes, e K1 mulleres). O 27 de Maio no Íncio.♦

O escudo de Galiza, deseñado por Castelao, agora en insignia.

Solicita a cantidad que deseñas ao teléfono (986) 43 38 30 ou ben ao apartado 1371 36200 de Vigo.

Envia o importe total en selos de correos

P.V. P. 200 PTA UNIDADE

O trinque

Libros

A maiores da faramalla de ensaios sobre Rafael Dieste,

é o intre de achegarse á obra do propio autor. Por exemplo, aos seus magníficos contos titulados *Dos arquivos do trasno*.♦

Anúncios de balde

■ Véndese moto Lambretta SX 200 por 80.000 pta. (981) 56 62 32.

■ Vendo Peugeot 205 sen intermediarios. O bloco motor foi rectificado de pouco. Marcha ben. Chamar de 3,30 a 4,30 ao Telf. (986) 46 06 10.

■ Clases de portugués. Curso de iniciación. Chamar desde as 17,30 ás 19,30 h., ao (986) 43 45 42.

■ Oferécese au pair francesa de Outubro do 95 a Xuño do 96. Interessados chamar ao (986) 43 60 17.

■ Oferécese canguro. Son unha rapaza de 19 anos con experiencia no trato con cattivos. Confianza, seriedade e informes. (986) 43 43 64.

■ Se es galeguista achégate ao Café-Bar A Trapallada (Paseo Acacias, 12. Metro Acacias, Madrid) o 19 de Maio ás 19,30 h. e pregunta por Anxo. Queremos iniciar uns encontros que nos mantengan vinculados á actualidade galega.

■ Xoven bretona busca traballo na Galiza nos meses de Xullo e Agosto. Falo inglés, francés e castellano. Es-

crever a: Cécile Laborde. 8 Rue du Stade. F-29830 Plouguin. Bretaña.

■ Traducións ao portugués, ou do portugués ao galego e o castellano. Perguntar de 17,30 a 19,30 h., no (986) 43 45 42.

■ Conecta con Meiga Alternativa. Unha distribuidora que loita nun mar de silencio. Música, fanzines, contactos, etc. X.A.R.P. Apartado de Correos 1.386. 15007 A Coruña.

■ Se queres receber de balde o catálogo de libros en español da editorial basca Txalaparta 94/95, escribe a: Manoel Bello Salvado. Rua da Igrexa, 10. 15685 Xanceda-Mesia. A Coruña.

■ Alugáse apartamento completamente amoblado en Vigo (Portelan). Dous quartos, calefacción, garaxe e trastero. 50.000 pta. (986) 23 40 98.

■ A estudantes de Santiago. Tes un piso cutre? Séntete enganado polo caseiro? Se queres colaborar na realización dunha reportaxe, chama a Carol: (981) 52 21 83.♦

Teatro

Trasnos

Por Teatro Galileo, o Xoves 25 no Conservatorio de Viveiro.

Carmencita jugando

Alfonso Armada reflexiona sobre a morte da infancia e o xogo do tempo e da memoria, no monólogo que representa Anne Serrano. Os días 18 e 19 ás 10 da noite, no Teatro Principal de Santiago.

Seis personaxes en busca de autor

A obra de Luigi Pirandello dirixida por Miguel Narros, en cena os días 24 e 25 no Teatro Principal de Santiago, e o 25 no centro cultural Caixavigo.

Os Quinquillans

Teatro de rua. Os Quinquillans poñen en cena Feira de lixos, o Sábado 20 na Estrada; e o espectáculo As viaxes fantásticas o Domingo 21 en Salceda de Caselas.

Ultranoite, especial eleccións

Variedades na NASA (Santiago), o Domingo 28 ás 10 da noite. Entrada 500 pta.

Cinema

Buster Keaton

O Centro Galego de Artes da Imaxe (Durán Loriga, 10. A Coruña), pasa varios filmes de Buster Keaton os días Venres 19 e Sábado 20, O aeronauta, Lodo de mar, Niño de amor sobre rodas e Duelo complicado. O Venres a sesión comeza ás 20,15 h., e o Sábado ás 18,30 h. Entrada 200 pta.

Producción galega

O documental sobre a vida cotiá na Habana Sol e son de Joaquín Pedrido e Ángel González, o Xoves 18 dentro do ciclo adicado a produções galegas do Centro Galego de Artes da Imaxe (Durán Loriga, 10. A Coruña). Os pases son ás 20,15 h., con entrada de balde.

Através das oliveiras

O Mércore 24 ás 20,30 h., no Auditorio do Concello de Vigo, o cine-clube Lumière pasa o filme A través das oliveiras (Irán 1994) de Abbas Kiarostami. Na película unha equipa de rodaxe chega a unha vila devastada por un terremoto ao norte do Irán. Ali contratan un mozo e

Tolos de Amor

Representacións do Teatro do Atlántico desta obra do norteamericano Sam Shepard, en obra dixirida por Xulio Lago. Os días 18, 19 e 20 de Maio no teatro Rosalía de Castro de A Coruña, en funcións de 20,30 horas. Haberá descuentos para grupos organizados de estudantes. Dirixirse ao IMCE (981) 10 44 50.

Squash

A Compañía de María presenta a comedia Squash os días 18 e 19 ás 8,30 do serán, e o 20 ás 10,30 da noite, no centro cultural Caixavigo.

Artaud, retrato feroz

Xoves 18 e Venres 19 ás 10,30 da noite na NASA de Santiago. Con dous meses de retraso o actor, dramaturgo e investigador arxentino criador da Teoría da Frontalidade, Jorge Gorosco, apresenta na NASA Artaud, retrato feroz. Estreado en 1977 en Bahía Blanca, no medio do terror da dictadura de Rafael Videla. Entrada 800 pta., o Xoves custa 500 pta. aos estudiantes.

Ultranoite

Noite de variedades o Sábado 20 ás 11 na NASA (Santiago). Entrada 1.000 pta.♦

Cine clubes

A Federación de Cine Clubes de Galiza programa unha chea de filmes de producción galega, entre outros non galegos para o mes de Maio. O Xoves 18, pódese ver A metade da vida e O camiño das estrelas no Barbanza, O milagre da carne e O baile de ánimas no Adega. O Venres 19, Dame lume no Castele (Allariz), O desexo no de Carballo, El Sur no Claqueira de Redondela, e Padre padrone no Lumière de Vigo. O Mércore 24, A metade da vida no Pontevedra. E o Venres 26, o mesmo filme A metade da vida, no de Cangas.

Mamasunción e Esperanza

Os dous curtos de Chano Piñeiro, o Venres 19 ás 19,30 h., na sala de vídeo da Casa da Xuventude de Ourense. Organiza a Agrupación Fotográfica.♦

Exposiciones

As letras do mundo

Os alumnos do Colégio Público Ramiro Sábel de Ponteareas, realizaron unha mostra sobre prensa nacional e internacional. Conta con exemplares dos anos, 1989, 1899 e 1904 da publicación desaparecida *La Temporada de Mondariz-Balneario*, amais de seccións adicadas aos deseños dos rapaces do colégio, á prensa comarcal de Galiza e norte de Portugal, prensa estatal, e máis de 200 portadas de xornais de todo o mundo. Para concertar visitas de centros de ensino preguntar por Santiago Veloso no (986) 66 10 84.

Giovanni Anselmo no Centro Galego de Arte Contemporánea.

Páginas coordinadas por
JAGO LUCA

Rádios antigas

A Casa da Xuventude de Ourense acolle unha mostra de rádios que van desde 1930 a 1960. Aberta até o dia 30.

Giovanni Anselmo

Mostra retrospectiva, pinturas e esculturas, no Centro Galego de Arte Contemporánea (Santiago). Até o 24 de Xullo, laborables de 11 a 20 h., agás Luns que pecha, e Domingos de 11 a 14 h.

O último Veloso

Mostra de pintura na Casa das Artes de Vigo. Abre até o 18 de Xuño de 11 a 14 e de 17 a 21,30 h. Sábados só de tarde e Domingos á mañá.

Biodiversidade

O colectivo ecoloxista **O Brote** artella unha mostra fotográfica sobre o medio natural na Casa de Xuventude de Ourense. Até o 30 de Maio.

Nixéria

Pezas de arte tribal da colección Azar, no Auditório de Galiza até o 28 de Maio. Abre de Martes a Domingo de 12 a 19 h.

Blanca Silva

Obra da pintora Blanca Silva, na galería Atlántica da Coruña até o 31 de Maio.

Buñuel

Unha relación circular con Antonio Gálvez. Mostra fotográfica aberta na aula de cultura de Caixa Galicia en Santiago. Até o 20 de Maio de Luns a Venres de 19 a 22 h.

Música

091

Na sua xira por Galiza ainda teñen que pasar por Santiago, o Xoves 18 ás 10 da noite no Número K; A Coruña, o Venres 19 ás 11,30 da noite no Praia Clube; e Vigo, o Sábado 20 ás 12 da noite no Iguana Clube. Entrada antecipada 1.000 pta., 1.200 nas billeteiras.

Festa folk

Artellada por Monteira para o Sábado 20 de Maio ás 9 da noite na Asociación de Viciños da Salgueira Rosalia Castro (Vigo). Actuarán os grupos Armadanzas (Galiza), Kalinka (Rusia) e Refolgueo (Galiza). Entrada 500 pta.

La voz y la palabra

Con Paco Ibáñez e Goytisolo. O Venres 26 no Teatro Principal de Santiago.

Júlio Pereira

O músico portugués actua o Venres 26 ás 12,30 da noite no Café Liceum do Porriño. Entradas antecipadas no Café Dublin de Vigo ou no propio Liceum a 1.200 pta., e a 1.500 pta. no concerto. Os concertos de Júlio Pereira coa súa banda, un trío co guitarrista Moz Carrapa e a cantora Minela, son unha forte aposta pola sonoridade acústica e a música tradicional e popular portuguesa. Os seus traballos más recentes van principalmente dedicados ao bandolin, o primeiro instrumento que aprendeu.

Uxía

Actua o Sábado 19 de Maio ás 9 da noite no centro municipal do Porriño.

Fugazi

O grupo de rock independente americano Fugazi, actua o Luns 29 ás 9,30 da noite no Número K de Compostela. Información sobre entradas e autobuses no (981) 59 61 96.

Olavide

Expon pinturas no Pazo Municipal da Coruña. Até o 11 de Xuño de 12 a 14 e de 18 a 21 h.

Adolfo Álvarez Barthe

Pinturas, durante o mes de Maio no Ateneo de Ourense.

Xavier de Sousa

Gravados, até o 23 de Maio no centro cultural do Porriño.

Manolo Bustos e Xaime Quessada

Colgan cadros no Mosteiro de San Roendo (Celanova). Até o 24 de Maio.

Silverio Rivas

Esculturas na galería Cíntia de Santiago. Até o 7 de Xuño, de 18 a 21 h., de Luns a Venres.

Benjamín Palencia

O Centro cultural Caixavigo e máis o Kiosko Alfonso da Coruña, ofrecen a mostra Benjamín Palencia e a nova arte. Comprende 105 cadros recollidos do Centro Rainha Sofia, o Museo de Albacete e a Fundación Benjamín Palencia de Madrid, entre outras institucións. Para a exposición dividirán as obras en duas seccións: a que vai de 1919 a 1931 (até o 28 de Maio no Quiosque Alfonso), e ou-

Julio Pereira.

Planta Baixa

As vinte actuacións no bar vigués: Guillotina o Sábado 20, Dr. Explosión o Venres 26, e Hermanos Dalton o Sábado 27, e Ferrolblues o 3 de Xuño.

Café Odeón

O café de Vigo ofrece concertos todos os Xoves do mes de Maio: Artemius Big Band dia 18, e Joaquín Chacón Trio para o dia 25.

Ópera

No Auditório de Galiza

O auditório de Galiza (Santiago) ofrece unha serie de representacións de ópera no mes de Maio. O Xoves 18 ás 9 da noite, Il signor Bruschino de G. Rossini, pola Ópera de Cámara de Varsóvia. O Mércores 24 e o Venres 26 tamén ás 9 da noite, Madame Butterfly de G. Puccini, pola Orquestra Filarmónica de Kiev e o Orfeón Terra Nosa.

O barbeiro de Sevilla

O Sábado 20 de Maio ás 8,30 do serán no centro cultural Caixavigo, a Ópera de Cámara de Varsóvia representa O barbeiro de Sevilla de Rossini.♦

tra con obra de 1932 a 1936 (até o 28 de Maio no centro cultural Caixavigo).

Saúl Otero

Expon pinturas no pub Modus Vivendi de Santiago. Abre todos os días ás 10 da noite, até o 26 de Maio.

Federico

García Cabezón. Fotografías até o 27 de Maio na galería Sargadelos de Vigo.

Xulio García Rivas

A Galería Sargadelos de Ferrol expón obra do fotógrafo Xulio García Rivas.

Incidentes: seis visións desde Europa

Mostra colectiva aberta até o 18 de Xuño na Casa da Parra (Santiago). Reúne seis artistas europeus e dedicados a distintas disciplinas. Exponen Xesús Vázquez (pintura), Miroslaw Balka (escultura), Michael Biberstein (pintura), Sophie Calle (fotografía), Hannah Collins (videografía) e Juan Muñoz (escultura e debuxo). Información no Centro Galego de Arte Contemporánea: (981) 57 68 76.

Artes e oficios

A sala dos Peirao de Vigo acolle unha mostra dos traballo realizados polos alumnos da Universidade Popular de Vigo. Até o 28 de Maio de 17 a 21,30 h., Domingos de 11 a 14 h.

Museu dos oleiros

O Concello de Oleiros abriu o Sábado 29 de Abril, o museu de propiedade municipal Os oleiros-José María Kyeda nas Torres de Santa Cruz.

Gaiolas

Ignacio Basallo expón esculturas na galería Marisa Marimón de Ourense. Aberta até o 27 de Maio.

Álvaro Siza

Obras e proxectos do arquitecto Álvaro Siza no Centro Galego de Arte Contemporánea. Até o 2 de Xullo de 11 a 20 h. de Martes a Sábado, de 11 a 14 h. nos Domingos, e pechado Luns.♦

Iguana Clube

No mes de Maio actuan no Iguana de Vigo os grupos: Los Imposibles, para o Xoves 18 por 500 pta.; e 091, o Sábado 20 (entrada antecipada 1.000 pta., 1.200 na billeteira). O Venres 19, presentan o IV Volume Fitax Porcas, coa actuación de No hay manera, Néboa e Merry Melodies. Sempre ás 12 da noite.

Brigada Slam

O grupo de trash-metal de Zarautz (Guipúzcoa), actua en Vigo o Venres 19 no bar Krisis; en Baiona, o Sábado 20 na taberna Marrucho; e en Narón, o Domingo 21 no Capitán Flynn.

Joaquín Chacón

Concerto de jazz, o Mércores 24 no Cafelito de Pontevedra. Tamén actua no Café Odeón de Vigo o Xoves 25.

Rock Parrulo

O Mércores 24 ás 10 da noite na NASA de Santiago, actuarán tres grupos no espazo de promoción de bandas novedosas Rock Parrulo: Honky Tonky's, Invernia e Sede de Mal. Entrada de balde.

Rock Bravu

O Venres 19 na Carpa de Pontevedra actuan Skornabois, Os Impresentables e Os Diplomáticos de Montea. Apresenta o concerto Manolo Rivas.

Amancio Prada

Apresenta o disco Emboscados, o Venres 19 ás 10,30 da noite no centro cultural Caixavigo.♦

Korosi Dansas

Rock batea, con entrada de balde, o Sábado 20 ás 11,30 da noite no Café Liceum do Porriño.♦

Portugal

Vai ver se chove, de Georges Courteline, un espectáculo que restitue á comedia como xénero maior.

SIMAO

Música

CANTIGAS DO MAIO

A Asociación José Afonso do Seixal organiza un amplio programa de música tradicional, con entrada de balde, do 19 ao 29 en Lisboa pola sexta edición das Cantigas do Maio; o Venres 19 ás 10 da noite no Forum Cultural do Seixal, actuan os conxuntos Banda de Gaitas Xarabal (Galiza), Grupo de Tocadores de Pedrinhas de Arronches (Portugal) e a A.X. Xiradela de Arteixo. O Sábado 20 ás 6 do serán na Praza da República, o compaña Art'Imagen pon en cena a obra Brincar ao teatro; ás 20 h. na mesma praza actua a Banda de Gaitas Xarabal; e tamén ás 20 h., no Largo da Igrexa, concerto de Realengo (Portugal) e Júlio Pereira (Portugal). O Venres 26, ás 10 da noite no Largo da Igrexa, actuan Slua Nua (Irlanda) e Yulduz Usmanova (Uzbekistán). O Sábado 27 ás 5 do serán na Praza da República Ah, ah, ah, estamos monstros de risa por Tanxarina Teatro (Galiza); ás 7 do serán na mesma praza teatro de rue con Zé Peireira; e ás 10 da noite no Largo da Igrexa actuación estrelar de Cecile Kayereba (Ruanda) e a súa banda de bailarinas. O Domingo 28 ás 11,30 h. volta actuar Tanxarina na Praza da República. E o Luns 29 ás 10 da noite no Teatro San Luis (única actuación sen entrada libre), actua doutravolta Cecile Kayereba. Maior información na Asociación José Afonso: (07-351-1 886 28 36).

Exposiciones

No PORTO:

Nikias Skapinakis tres séries óleos sobre papel e tela, até o 27 de Maio na galería Fernando Santos (07-351-2-600 99 66). Gerardo Burmester e Jorge Curval, até o 30 de Maio na galería Minimal (07-351-2-600 74 11).

EN LISBOA:

Manuel Amado, pinturas de 1971 a 1994, expostas no Palácio Galveias (07-351-1-797 13 26). Jogos de superficie de Miguel horta, pintura segundo diferentes texturas na galería Monumental até o 28 de Maio (07-351-1-353 38 48). Jorge Vieira, esculturas até o 25 de Xuño no Museu do Chiado (07-351-1-347 32 11). Da historia ao documento, do documento à historia, na Torre do Tombo (Alameda Cidade Universitária) até o 26 de Xuño. Caminhos de ferro por

Presentación do noso Programa de Viales o dia 26 de Maio, Venres ás 11 da noite no Odeón Café-Teatro, rua Roxelio Abalde 12. A carón da Praza de Portugal. Vigo.

SOLICITA O NOSO CATÁLOGO

Edificio España. Gran Via 84, local 34 - 28013 Madrid Telf. (34-1) 559 97 09

A NOSA TERRA

As eleccións opacan a brillantez do Dia das Letras

A coincidencia da campaña electoral coa celebración das Letras Galegas, reduciron neste ano a importancia da data, que apesar do seu excesivo formalismo oficial, amósase dunha grande utilidade na concienciación sobre as figuras representativas da cultura galega e a normalización lingüística. Unha mancha de organizaciones culturais de base vense estimuladas na sua

actividade pola relevancia propagandística que se move arredor desta data, desde hai poucos anos declarada non laborable polo parlamento galego. A figura de Rafael Dieste, como en anos anteriores sucedeu con Blanco Amor e Luis Seoane trae da man a restauración da memoria histórica roubada, e convértese tamén nunha lembranza do exilio provocado pola Ditadura militar de Franco.

A. IGLESIAS

A ANÉMIA PROGRAMADA DA LÍNGUA GALEGA

M^a DO PILAR GARCIA NEGRO - FRANCISCO RODRIGUEZ

Comecemos por un exemplo recente. No Pleno do Parlamento do dia 9 de Maio pasado, debateu-se a Moción do Grupo Parlamentar do Bloque Nacionalista Galego, que apresentou e defendeu Francisco Rodríguez, devidamente da interpelación que interesaba as actuacións da Xunta de Galiza sobre o incumprimento da Lei 5/1988, de uso do galego como língua oficial de Galiza polas entidades locais. A Moción citada solicitaba que a Xunta elaborase un informe sobre o grau de cumprimento desta Lei por parte do concello do noso país (a Lei establece un prazo de dous anos para a sua execución: galeguización da burocracia municipal); que se elaborase un programa de actuacións para que esta Lei se cumprise, antes do remate de 1995, e, enfin, que se garantise, nas probas de acceso a funcionarios a postos da Administración local, o coñecimento e emprego do galego. Nengun destes puntos foi aprobado polo Grupo Popular, e o terceiro deles foi votado en contra tanto polo PP como polo PSOE. Que é o que se vota e contra o que se vota? Vota-se en contra da mesma lexislación de que se dotou no seu dia a Xunta e que tiña que acatar, ela propia, a primeira vota-se a prol da ilegalidade, en matéria lingüística, ignorando olimpicamente o que mesmo permite e reconoce xurisprudencia ao efecto do Tribunal Constitucional e permitía legalmente o Estatuto de Autonomía de 1936(!).

Isto non é máis que unha doa do rosario incribel de agresión institucionais perpetuadas no idioma galego, acrecentadas ao máximo na anterior e na presente Lexislatura e das

que a opinión pública galega —mesmo a sensibilizada— mal se intreia, porque a colaboracionismo cómplice da maioria dos medios de comunicación impide que esta anémia programada, este cautivío do idioma galego, sexa coñecida —e atallada, na medida que merece. Chegamos ao abraio sen límites cando ouvimos na Cámara lexislativa que as leis lingüísticas non son prescritivas (contradicción aberrante daquela, non son leis, son auga de castafas...); cando se nega a posibilidade de galeguizar contidos curriculares previstos na LOGSE, para o ano 2000, cando se xustifican causas como o recurso de inconstitucionalidade do PP contra a Lei Orgánica do Poder Xudicial ou a carta de española histórica da "Real Academia de la Lengua"; cando se vota en contra (PP e PSOE) da posibilidade de redixir en galego o carnet de conducir, aceitada por unanimidade no Parlamento catalán, cando se vota en contra de que o galego se ouza na megafonía das estacións de autobuses que non o usan, cando non se admite que a Xunta se dirixe á Igrexa Católica para que esta teña a ben galeguizar algo da sua actividade litúrxico-pastoral na Galiza; cando... Enrábiamos as dúcias e dúcias de iniciativas apresentadas e defendidas polo BNG, sistematicamente enterradas por un partido e por unha Xunta de Galiza que máis se debería chamar "Junta de España para la lenta eliminación del idioma nativo": todo o pragmático, o prescritivo, o impositivo..., en español. O galego fica para usos cautivos, por encerrados en si mesmos, repetitivos, supérfluos ou puramente laterais. Iso si, esta política lingüística, ben

untada con miles de millóns de pesetas destinados a subsidiar o encapsulamento, a postración e a redución do idioma e da cultura do país a unha sorte de comemoración organizada por unha Embaixada estranxeira (sendo nós, os galegos, os estranxeiros no próprio país, naturalmente).

Tal política non é debedora dunha zúnia persistente contra o idioma do país. É funcional para os propósitos do partido gobernante e dos que, directamente ou indirectamente, o apoian. É ben sabido que pola porta do idioma se entra na descuberta, identificación e conciencia deste país. O idioma, con efecto, "autoidentifica", se o verbo non fose de repelente recordo por quen o usa prostituidamente. De aí que nen os mínimos legais se cumpran e, moito menos, que se faga un algo, sequer reducido, por que o galego emerxa como idioma público en lugares de circulación social ou en ámbitos novos.

A anémia tamén a inoculada —é factible curá-la: coa reacción avisada do corpo social, a propia sociedade galego consciente, dotando-se dos elementos fortalecedores e tonificadores precisos, que, en materia de normalización lingüística, non son outros que o uso e a esixencia de uso social e público da lingua. a todas aquellas entidades e persoas que se din preocupadas polo futuro da mesma (tamén ás que viven e se benefician dela): ¿que "criatura" esperamos que chegue ao século XXI: metida na "Unidade de Cuidados Intensivos", e en réxime de liberdade vixilada, ou en situación de crecimiento e saúde favorecidos?♦

TRES EN RAIA

Lola

■ XOSÉ A. GACIÑO

Con mantela branca, os pés descalzos e un ramallín de chortelá nas mans, Lola Flores entrou o 16 de Maio na eternidade limitada do recorde definitivo, ese que, no seu caso, pode que non dure máis dunha xeneración.

Encarnación e vítima de todas as contradicións do desclasseamento, Lola nacería no seo dunha comunidade étnica marxinada en Xerez, a cidade dos xiitanos que García Lorca pintara ameaçada e arrasada por unha Guardia Civil con chumbo na caveira, e chegou a ser chamada Lola de España, convertida no mito dunha sociedade que despreza aos seus e que só lles permite unha promoción social controlada e moi restrinxida, ás veces prévia cuota de humillacións e violencias íntimas.

Lola sabía moito de toda esa trastenda de misérias polas que tivo que abrirse paso a forza de coraxe e renúncias, nunha dolorosa mistura de paixón e servilismo, coa enerxía vital do seu inxénio artístico espontáneo e sen elaborar, case selvaxe, pero tamén coa sua disponibilidade permanente cara ao poder, mesmo pensando que se aproveitaba dos poderosos, nese xogo equívoco no que cada un cré que utiliza ao outro, e no que case sempre ganan os mesmos. A Lola concedéronlle o lazo de Isabel a Católica, pola sua proxección internacional, pero nunca atenderon os seus inxénuos deseños de locir un título nobiliario. Tivo que se conformar co simbólico apelativo de farona e coa confianza persoal dalgún aristócrata populista.

No fondo seguiu a ser unha marxinada que tivo que derrochar esforzos para manter a sua posición, e a do clan familiar que mantiña e protexía, até o último alento. Deixouse literalmente a pel na dura aventura da supervivencia. A sua figura poderosa, contraditoria e desgarrada, ben merecería a atención dun novo Pasolini que inmortalizase de verdade en imaxes a traxectoria vital desta auténtica *Mamma Roma*.♦

VOLVER AO REGO

Os buques galegos *Garysa* e *Ousado* veñen de ser abordados en augas irlandesas. Acúsanos de meter na adega peixe que non cumple as medidas. Os respeitivos capitáns negárono, como fixera o do *Estai* e logo demostrou que tiña razón. As emisoras, en cambio, bateron, sen se antes cerciorar, contra a "ilegalidade" dos mariñeiros galegos. "Culpabel", berran todos alborizados. "Xa o deciamos nós", sinalan os de *Greenpeace*. Pero saben quen berrou más e de primeiro? Manuel Fraga. O mesmo Fraga que no do fletán exerceu de caladiño, agora estivo raudo e veloz. "Condea", tronou, "para os que non cumplen a lei". "Estes mariñeiros son un mal exemplo!", clamaron todos.

Pero é que os xaponeses, os rusos, os canadienses ou os franceses coas volantes non esquilman máis o mar? Non estarán a condearnos, como aos xiitanos, por roubar unha galina? Así, tapan o mal que se portaron no do fletán.♦